

STRATEGIA ROZWOJU WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ 2040

WIELKOPOLSKA

ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGOWielkopolskie Biuro
Planowania
PrzestrzennegoARR TRANSFORMACJA
SP. Z O.O.

STRATEGIA ROZWOJU WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ 2040

Opracowanie wykonano w:

ARR Transformacja Sp. z o.o.

ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin

transformacja@arrkonin.org.pl

pod kierunkiem:

Maciej Sytka

Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej; Prezesa Zarządu ARR Transformacja Sp. z o.o

oraz

Wielkopolskim Biurze Planowania Przestrzennego w Poznaniu

ul. S. Mielżyńskiego 14a, 61-725 Poznań

sekretariat@wbpp.poznan.pl

pod kierunkiem:

Jowity Maćkowiak

Dyrektora Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu

przy współpracy:

Grup Roboczych Wielkopolski Wschodniej

Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie

Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu

Doradztwo naukowe:

prof. dr hab. Paweł Churski

Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM w Poznaniu

Koordynacja prac:

Krzysztof Borkowicz, Agnieszka Jaszczyńska, Michał Rejewski

Zespół merytoryczny i opracowanie graficzne:

Anna Bąk, Krzysztof Borkowicz, Małgorzata Czapracka, Łukasz Ginko, Malwina Jankowiak, Agnieszka Jaszczyńska, Aleksandra Kozłowska, Jowita Maćkowiak, Ewa Prejs, Michał Rejewski, Aleksandra Rybarczyk, Wojciech Zabawa

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE.....	5
1.	GENEZA I CHARAKTER STRATEGII	6
2.	WIELKOPOLSKA WSCHODNIA WOBEC KLUCZOWYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH.....	7
II.	CHARAKTERYSTYKA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ	10
1.	ZRÓŻNICOWANIE POD WZGLĘDEM POTENCJAŁU I BARIER ROZWOJOWYCH	11
2.	ANALIZA SWOT	23
3.	KLUCZOWE WYZWANIA ROZWOJOWE	25
III.	WIZJA ROZWOJU – NOWA TOŻSAMOŚĆ	27
IV.	NOWE PODSTAWY ROZWOJU – CELE ROZWOJU DO 2040 ROKU	29
1.	AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI	32
A.	SILNY KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	33
B.	NOWOCZESNY I WŁĄCZAJĄCY RYNEK PRACY	39
2.	ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU.....	45
A.	PROINNOWACYJNI PRZEDSIĘBIORCY	46
B.	SILNE BRANŻE GOSPODARCZE	51
3.	SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU	57
A.	PRZYJAZNE MIASTA I WSIE	58
B.	WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZEŃ PRZYRODNICZA	65
V.	REKOMENDACJE DLA POZIOMU KRAJOWEGO.....	69
VI.	TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII	71
1.	STRATEGICZNE OBSZARY WSPARCIA W ZAKRESIE WZMACNIANIA POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH	72
2.	STRATEGICZNE OBSZARY WSPARCIA W ZAKRESIE MINIMALIZACJI BARIER ROZWOJOWYCH.....	75
VII.	SYSTEM REALIZACJI STRATEGII.....	80
1.	SYSTEM INSTYTUCJONALNY	81
2.	SYSTEM FINANSOWANIA.....	82
3.	SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI	82
VIII.	UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W PROCESIE PRZYGOTOWANIA PROJEKTU STRATEGII.....	85
	ZAŁĄCZNIK – PRZEDSIĘWZIĘCIA PRIORYTETOWE	88
	SPIS RYCIN	94

I. WPROWADZENIE

1. GENEZA I CHARAKTER STRATEGII

Wielkopolska Wschodnia, obejmująca pod względem przestrzennym powiaty: kolski, koniński, słupecki i turecki oraz Miasto Konin, stanowi część województwa wielkopolskiego przechodzącą od wielu lat proces intensywnych przemian. Jest to obszar o wielu atutach obejmujących m.in. **atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną m.in. ze względu na dogodne położenie komunikacyjne oraz walory środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, duże możliwości w zakresie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii (OZE), a w sferze społecznej - operatywność mieszkańców i otwartość na nowe wyzwania.**

Jednocześnie subregion charakteryzuje się wieloma niekorzystnymi trendami obejmującymi m.in.: **wysokie ujemne saldo migracji, starzejące się społeczeństwo oraz wysoką stopę bezrobocia w sferze społecznej, niski PKB *per capita* czy poziom przedsiębiorczości mieszkańców oraz inwestycji zagranicznych w serze gospodarczej a także zagrożenie występowaniem suszy atmosferycznej, a w konsekwencji także suszy glebowej, hydrologicznej i hydrogeologicznej, znaczne przekształcenia powierzchni ziemi oraz zaburzenia stosunków wodnych powstałych na skutek eksploatacji węgla brunatnego metodami odkrywkowymi w sferze środowiskowo-przestrzennej.**

Wszystko to czyni Wielkopolskę Wschodnią jednym z kluczowych obszarów, który ze względu na swoją specyfikę i zachodzące zjawiska społeczne, gospodarcze i przestrzenne, wymaga odpowiednio zaplanowanego i ukierunkowanego wsparcia, wykraczającego poza działania przewidziane dla całego obszaru województwa wielkopolskiego.

Odpowiedzią na powyższe jest próba zaprogramowania rozwoju tej części Wielkopolski w perspektywie dwóch kolejnych dekad, czego istotnym elementem jest niniejsza *Strategia rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 roku* (Strategia). Dodatkowo konieczność przygotowania dokumentu została wskazana w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku* (przyjętej przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XVI/287/20 z dnia 27 stycznia 2020 roku), w której w ramach pakietu działań „Transformacja Wielkopolski Wschodniej” określonego w Celu strategicznym 4 *Wzrost skuteczności Wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem* wskazano, że niezbędna dla transformacji Wielkopolski Wschodniej jest (poza transformacją energetyczną) kompleksowa transformacja społeczno-gospodarcza, bezpieczne i płynne przejście z gospodarki opartej na węglu do gospodarki nowoczesnej opartej na energii ze źródeł alternatywnych, w tym OZE, wodoru, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i poszanowaniem strony społecznej. Jako ważny element procesu wskazano opracowanie strategii Wielkopolski Wschodniej. Za warunek powodzenia całego zamierzenia uznano ścisłą współpracę Samorządu Województwa Wielkopolskiego, rządu, jednostek samorządu terytorialnego Wielkopolski Wschodniej oraz Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie i Grupą Kapitałową ZEPAK (GK ZEPAK) czy działających podmiotów gospodarczych i ich organizacji, a także aktywne uczestnictwo w unijnej inicjatywie wsparcia regionów górniczych będących w transformacji.

Podstawowym założeniem dokumentu jest nowe spojrzenie na Wielkopolskę Wschodnią, koncentrujące się na **identyfikacji nowych potencjałów rozwojowych, których wykorzystanie może być kluczowe dla przyszłego rozwoju tej części województwa oraz zdefiniowaniu strategicznych, z punktu widzenia społeczności subregionu, celów rozwoju powiązanych ze specyficznymi potrzebami i obszarami budowania trwałych przewag konkurencyjnych subregionu. W tym kontekście niniejsza strategia subregionalna nie stanowi jedynie uszczegółowienia strategii regionalnej, a jej realne rozwinięcie, uwzględniające specyfikę obszaru, na podstawie której określone zostaną „szyte na miarę” kierunki rozwoju. Ponadto jest ona spójna ze *Strategią na rzecz neutralności klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040*, określającą politykę Samorządu Województwa Wielkopolskiego ukierunkowaną na osiągnięcie na poziomie regionalnym unijnych celów klimatycznych.**

Ważnymi cechami dokumentu są: jego **zintegrowany charakter** (pod względem poziomu – obejmującego powiązanie prowadzonej polityki rozwoju szczebla regionalnego z lokalnym z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i europejskich, pod względem przedmiotu – poprzez integrację trzech wymiarów: społecznego, gospodarczego i środowiskowo-przestrzennego oraz pod względem systemu dokumentów – uwzględniającego jego komplementarność względem dokumentów strategicznych innych szczebli), **łączenie wymiaru strategicznego z podejściem ukierunkowanym terytorialnie** (poprzez m.in. wskazanie terytoriów wymagających podjęcia szczególnych działań), a także **z wymiarem operacyjnym** (poprzez identyfikację przedsięwzięć priorytetowych o charakterze zintegrowanym, najważniejszych dla subregionu w perspektywie do 2030 roku) oraz **nastawienie na zmniejszanie różnicowań rozwojowych** (w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych części subregionu). Jednocześnie, zgodnie z kluczową zasadą Strategii, ustaloną już na etapie formułowania jej założeń, ostateczna jej treść będzie efektem **szerokiej partycypacji społecznej**, obejmującej współdziałanie na etapie opracowywania dokumentu podmiotów publicznych i prywatnych, organizacji pozarządowych, sektora nauki i społeczeństwa obywatelskiego.

2. WIELKOPOLSKA WSCHODNIA WOBEC KLUCZOWYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH

Uwzględniając bieżące informacje oraz podejmowane działania w skali globalnej, można wskazać kilka kluczowych trendów i zjawisk światowych, które mają wpływ na rozwój Wielkopolski Wschodniej, tj.:

- **Światowy kryzys gospodarczy**, spowodowany zjawiskami niespodziewanymi wpływającymi również na Wielkopolskę Wschodnią, jak pandemia COVID-19, która rozpoczęła się pod koniec 2019 r., czy konflikt zbrojny toczący się od lutego 2022 r. w Ukrainie wskutek agresji Federacji Rosyjskiej (którego skutkami są m.in. wzrastające ceny paliw kopalnych, obserwowany kryzys żywnościowy czy kryzys uchodźczy). Obserwując wskaźniki makroekonomiczne oraz ich prognozy, należy stwierdzić, że są to zjawiska zdecydowanie negatywne, jednak również w kryzysach gospodarczych należy upatrywać szans dla rozwoju gospodarczego subregionu.
- **Zmiany klimatyczne**, będące globalnym wyzwaniem nabierającym w ostatnich latach istotnego znaczenia, w szczególności w przypadku Wielkopolski Wschodniej. Postępujące zmiany klimatyczne, objawiające się wzrostem intensywności i częstotliwości wielu zjawisk klimatycznych, w tym fali upałów, intensywnych opadów, silnych czy porywistych wiatrów, skutkują brakiem możliwości zapewnienia wszystkim ludziom dogodnych warunków życia, przyczyniają się do powstawania i pogłębiania nierówności społecznych oraz są istotnym wyzwaniem dla gospodarki i środowiska.
- **Cyfryzacja gospodarki i społeczeństwa**, rozumiana jako postęp w rozwoju oraz umiejętności wykorzystania technologii komunikacyjno-informacyjnych w każdej dziedzinie życia czy w ramach usprawniania gospodarki. Postępujący szybki rozwój technologii 5G i 6G w komunikacji, Przemysłu 4.0 i 5.0, Big Data, sztucznej inteligencji czy coraz szersza cyfryzacja usług (m.in. w zakresie transportu, energetyki, turystyki) w coraz większym stopniu wpływają na rozwój gospodarczy i społeczny (zarówno pozytywnie, np. poprzez wdrażanie rozwiązań wspierających ludzi w niektórych zawodach, jak i negatywnie, np. poprzez wypieranie ludzi z niektórych zawodów, pogłębianie zjawiska wykluczenia cyfrowego), stanowią istotny element rozwoju miast jak również też mają istotny wpływ na kształtowanie współczesnego modelu życia.
- **Nasilanie się zmian demograficznych**, które z jednej strony przejawiają się rosnącą liczbą mieszkańców Ziemi, a z drugiej starzeniem się i depopulacją Europy, a także innych wysoko rozwiniętych regionów świata. Negatywne zjawiska demograficzne obecne są też w Wielkopolsce Wschodniej, gdzie obserwuje się starzenie się ludności, ujemny przyrost naturalny oraz wysokie ujemne saldo migracji. Wszystkie te procesy wskazują na poważne zagrożenie subregionu zjawiskiem narastającej depopulacji, a także stanowią istotne wyzwanie dla systemu emerytalnego i polityk społecznych.

W odpowiedzi na wyzwania rozwojowe krajów europejskich oraz globalne trendy i zjawiska sformułowane zostały **główne kierunki rozwoju/polityki Unii Europejskiej**, będące bardzo ważnym czynnikiem determinującym rozwój poszczególnych obszarów UE, w tym:

- **Walka ze skutkami kryzysu wywołanego pandemią** poprzez stworzenie na poziomie unijnym specjalnego planu odbudowy (Next Generation) na lata 2021-2024 o budżecie 750 mld euro.
- **Założenia dotyczące osiągnięcia neutralności klimatycznej kontynentu do 2050 r.** poprzez realizację Europejskiego Zielonego Ładu, tj. pakietu inicjatyw, którego celem jest skierowanie Unii Europejskiej na drogę **transformacji ekologicznej**, a ostatecznie osiągnięcie neutralności klimatycznej. Elementem *Europejskiego Zielonego Ładu*, istotnym dla Wielkopolski Wschodniej, jest mechanizm sprawiedliwej transformacji, który obejmuje m.in. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, koncentrujący się na regionach i sektorach najsilniej odczuwających skutki transformacji w kierunku neutralności klimatycznej ze względu na ich dużą zależność od paliw kopalnych i wysokoemisyjnych procesów.
- **Zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej w Unii Europejskiej** poprzez politykę spójności, która w perspektywie 2021-2027 skoncentrowana została na 5 celach:
 - Cel Polityki 1: Bardziej inteligentna Europa,
 - Cel Polityki 2: Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa,
 - Cel Polityki 3: Lepiej połączona Europa,
 - Cel Polityki 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym,
 - Cel Polityki 5: Europa bliżej obywateli,

a także celu szczegółowym dotyczącym Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, jakim jest umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie gospodarce i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.

- **W obliczu wojny w Ukrainie podejmowane są działania mające na celu ograniczenie uzależnienia europejskiej gospodarki od paliw kopalnych z Rosji**, w tym poprzez rozwój energetyki wiatrowej i słonecznej, zapewnienie w systemie energetycznym źródeł dyspozycyjnych do chwili uruchomienia instalacji ze źródeł alternatywnych, działania w zakresie oszczędzania energii czy przyspieszenie transformacji energetycznej, **modyfikację unijnej polityki migracyjnej**, m.in. poprzez przyjęcie systemu tymczasowej ochrony dla osób uciekających przed wojną, który ma zmniejszyć presję na krajowe systemy azylowe i umożliwić osobom przesiedlonym korzystanie ze zharmonizowanych praw w całej UE, m.in. prawa do pobytu, rynku pracy i zakwaterowania czy dostępu dzieci do edukacji, a także **przeciwdziałanie zmianom czy zakłóceniom łańcuchów dostaw**, m.in. poprzez wsparcie gospodarki w zaistniałej kryzysowej sytuacji międzynarodowej.

Na realizację Strategii wpływać będą także zmiany uwarunkowań społeczno-gospodarczych zachodzące **w kraju**, w tym w szczególności powstanie nowego paradygmatu rozwoju regionalnego oraz kluczowe zasady polityki regionalnej. Ww. elementy zostały określone w dwóch dokumentach strategicznych, tj. *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*.

- **Nowy model rozwoju regionalnego kraju**, tj. rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane indywidualne potencjały terytorialne. Będzie on oparty również o inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Istotnym elementem modelu jest wspomaganie tych obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze, przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe. Nowy model rozwoju zakłada ponadto odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów na rzecz sektorów kluczowych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki.
- **Zintegrowane podejście terytorialne**, polegające na dopasowaniu interwencji do specyfiki danego obszaru, tak aby precyzyjnie odpowiadała ona na różnorodne potrzeby rozwojowe tego terytorium. Oznacza to potrzebę uwzględnienia kontekstu terytorialnego na etapie programowania, realizacji i monitorowania interwencji oraz lepszej koordynacji działań i dostępnych środków finansowych.
- **Rozwój zrównoważony terytorialnie**, czyli koncentracja wsparcia na słabszych gospodarczo obszarach i nadanie impulsów do ich rozwoju i integracji z szerszym otoczeniem.
- **Koncentracja terytorialna**, rozumiana jako ukierunkowanie interwencji w ramach polityki regionalnej na rzecz wsparcia ograniczonej liczby terytoriów. Każdy obszar charakteryzuje się określonymi wyzwaniami, barierami bądź potencjałami, które są szczególnie istotne z punktu widzenia spójności regionu bądź kraju.
- **Koncentracja tematyczna**, polegająca na skoncentrowaniu zasobów, środków i działań na ograniczonej liczbie dziedzin wsparcia, priorytetowych z punktu widzenia rozwoju kraju i poszczególnych regionów. Zasada ta oznacza wspieranie tych branż, dziedzin, sektorów czy nisz, które z uwagi na posiadany potencjał pozwalają na budowanie rzeczywistej przewagi konkurencyjnej danego obszaru, w skali regionalnej, krajowej bądź międzynarodowej, oraz stanowią siłę napędową dla rozwoju gospodarczego.
- **Zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych** jako kluczowych aktorów decydujących o polityce rozwoju w skali subregionu. Szczególnie istotne będzie pobudzanie aktywności najsłabszych jednostek samorządu terytorialnego oraz przełamywanie barier we współpracy między samorządami, jak również poprawa dialogu z przedsiębiorcami i mieszkańcami.

Bezpośredni wpływ na Strategię mają również kluczowe dokumenty przygotowane **na poziomie regionalnym**, w tym *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 r.*, *Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski 2030*, *Strategia polityki społecznej województwa wielkopolskiego do roku 2030* czy *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego 2020+*, z których wynikają m.in. model czy zasady rozwoju regionu.

- **Model funkcjonalny rozwoju województwa wielkopolskiego**, zakładający zrównoważony terytorialnie rozwój regionu, wzajemnie korzystne relacje zarówno w przestrzeni, jak i w układzie sfer gospodarczych i społecznych, a także powiązania międzyinstytucjonalne i partnerskie współdziałanie.
- **Rozwój innowacyjny regionu**, który należy rozumieć jako rozwój innowacji technologicznych i społecznych, w tym także ich dyfuzja i adaptacja. Innowacje służą zwiększaniu potencjału gospodarki, podnoszą jakość życia, w tym zwiększają dostęp do dóbr i usług. Istotnym elementem innowacyjnego rozwoju gospodarki będzie specjalizacja pozwalająca wykonywać produkty i dostarczać usługi lepszej jakości. Dlatego też na obszarze Wielkopolski Wschodniej zakłada się realizację działań opartych na trzech rodzajach specjalizacji, tj.: regionalnych inteligentnych specjalizacjach, podregionalnych inteligentnych specjalizacjach dla Wielkopolski Wschodniej oraz potencjalnych inteligentnych specjalizacjach.
- **Rozwój z poszanowaniem ładu przestrzennego**, rozumiany m.in. jako godzenie efektywnego i użytecznego wykorzystania przestrzeni, ograniczanie konfliktów między poszczególnymi formami wykorzystania różnych obszarów, uwzględnianie wymogów bezpieczeństwa i ochrony mieszkańców, a także adaptacja do zmian klimatu, przeciwdziałanie niekontrolowanemu rozpraszaniu zabudowy na tereny dotąd niezurbanizowane.
- **Zrównoważony rozwój**, rozumiany jako zapewnienie zaspokojenia aktualnych potrzeb ludzi, bez ograniczania możliwości ich zaspokojenia przyszłym pokoleniom. Jego istotą jest spójność trzech elementów: rozwoju innowacyjnego, inkluzji społecznej i ochrony środowiska/równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w warunkach zmieniającego się klimatu.
- **Trzy poziomy oddziaływania regionalnego systemu polityki społecznej: LUDZIE–INSTYTUCJE–SYSTEM**, tj. (1) myślenie w pierwszej kolejności o mieszkańcach, w tym przede wszystkim o tych, którzy przez sytuację życiową w jakiej się znajdują, nie są w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów życiowych i potrzebują wsparcia; (2) w zależności od sytuacji i potrzeb osób będących w trudnej sytuacji, udzielana pomoc może mieć różny charakter np.: profilaktyczny, interwencyjny, integracyjny; (3) instytucje oferują wsparcie w zróżnicowanych formach, w zależności od ich sposobu funkcjonowania, możliwości oraz potrzeb odbiorców, np. usługi społeczne, wsparcie pieniężne i rzeczowe, praca socjalna.

II. CHARAKTERYSTYKA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ

1. ZRÓŻNICOWANIE POD WZGLĘDEM POTENCJAŁU I BARIER ROZWOJOWYCH

Wielkopolska Wschodnia cechuje się znacznym zróżnicowaniem pod względem potencjału i barier rozwojowych. Specyfika obszaru i jego wewnętrzne zróżnicowanie ma charakter wieloaspektowy i obejmuje zarówno sferę społeczną, gospodarczą, jak i środowiskowo-przestrzenną.

Sieć osadniczą Wielkopolski Wschodniej tworzy 1247 miejscowości, w tym 15 mających status miasta, 1079 o statusie wsi oraz 153 pozostałe jednostki (m.in. kolonie, osady i przysiółki). Ich rozmieszczenie przestrzenne jest w miarę zrównoważone. Pod względem liczby miejscowości wyróżnia się powiat koniński, gdzie zlokalizowanych jest 508 ośrodków osadniczych w tym 5 miast. W pozostałych powiatach tj.: kolskim, słupeckim i tureckim funkcjonuje odpowiednio 279, 242 i 217 miejscowości, w tym 4, 2 i 3 ośrodki miejskie.

Najważniejszym i najsilniejszym pod względem społeczno-gospodarczym ośrodkiem osadniczym Wielkopolski Wschodniej jest Konin – miasto na prawach powiatu, trzeci pod względem wielkości ośrodek miejski w województwie wielkopolskim mający 71 427 mieszkańców i zaliczany do miast średnich (od 20 do 100 tys. mieszkańców). W hierarchii funkcjonalno-przestrzennej Wielkopolski Konin pełni rolę ważnego ośrodka subregionalnego i bieguna wzrostu z obszarem funkcjonalnym. Skupiając istotne funkcje administracyjne, społeczne, kulturowe i gospodarcze jest istotnym ośrodkiem o funkcji usługowej.

Ryc. 1. Wielkopolska Wschodnia w województwie wielkopolskim

- 1 miasto na prawach powiatu
- 4 powiaty

Ryc. 2. Podział administracyjny Wielkopolski Wschodniej

- Granica Wielkopolski Wschodniej
- Granice powiatów
- Miasto na prawach powiatu
- Gmina miejska
- Gmina miejsko-wiejska
- Gmina wiejska
- 4 gminy miejskie
- 11 gmin miejsko-wiejskich
- 28 gmin wiejskich

Powierzchnia Wielkopolski Wschodniej stanowi 14,9% powierzchni województwa wielkopolskiego. Gminy miejskie zajmują 2,7% powierzchni subregionu, natomiast gminy miejsko-wiejskie 31,3% powierzchni obszaru. Największy udział w tym zakresie posiadają gminy wiejskie obejmujące 66,0% całkowitej powierzchni Wielkopolski Wschodniej.

Ważną rolę w systemie osadniczym obszaru pełnią również: Turek, Koło i Sępca – miasta powiatowe o znaczeniu ponadlokalnym, liczące odpowiednio: 26 084, 20 833 i 13 448 mieszkańców, zaliczone do grupy miast średnich (od 20 do 100 tys. mieszkańców) oraz małych (do 20 tys. mieszkańców). Będąc ośrodkami miejskimi o funkcjach mieszanych (usługowo-przemysłowych) są istotnymi centrami równoważenia rozwoju w Wielkopolsce Wschodniej.

Z pozostałych ośrodków miejskich, w strukturze administracyjnej pełniących funkcje siedzib gmin miejsko-wiejskich, wyróżniają się Kłodawa i Kleczew zaliczone w województwie do grupy miast o charakterze przemysłowym.

Sieć osadniczą Wielkopolski Wschodniej uzupełniają 28 wsi gminnych pełniących rolę lokalnych centrów obsługi mieszkańców na poziomie usług podstawowych. Do najbardziej zaludnionych gmin wiejskich, o liczbie mieszkańców powyżej 10 tys., należą: Kazimierz Biskupi, Kramsk, Stare Miasto, Strzałkowo i Turek zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie miast powiatowych. Jednocześnie średnia wielkość miejscowości pod względem liczby ludności na obszarach wiejskich w Wielkopolsce Wschodniej kształtuje się na poziomie 213 osób i jest zdecydowanie mniejsza od średniej dla województwa wielkopolskiego (297 os.). W poszczególnych powiatach średnie zaludnienie miejscowości wiejskich wynosi: w powiecie tureckim 245 os., konińskim 224 os., kolskim 199 os. oraz słupeckim 177 os.

MIESZKAŃCY

Ryc. 3. Liczba ludności i struktura ludności według płci w Wielkopolsce Wschodniej

431 109

Liczba ludności
Wielkopolski Wschodniej

12,3%

mieszkańców
województwa wielkopolskiego

Kobiety

51%

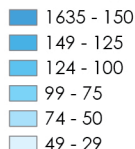
Mężczyźni

49%

Ryc. 4. Gęstość zaludnienia w gminach

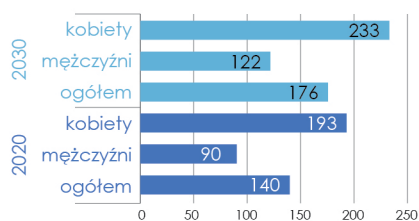

Liczba ludności
na 1km² w gminach

Odsetek ludności zamieszkującej gminy miejskie wynosił 31,0%. Głównym miastem jest Konin – subregionalny biegun wzrostu - pod względem liczby ludności największy w obszarze i trzeci w województwie ośrodek miejski, liczący 73,5 tys. mieszkańców, ze swoim obszarem funkcjonalnym stanowiący rdzeń rozwojowy Wielkopolski Wschodniej.

Ryc. 5. Indeks starości w Wielkopolsce Wschodniej

140

Indeks starości w 2020 roku

176

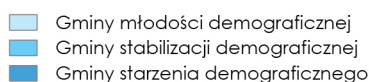
Prognozowany indeks starości
w roku 2030

Ryc. 6. Ekonomiczne grupy wieku ludności w gminach

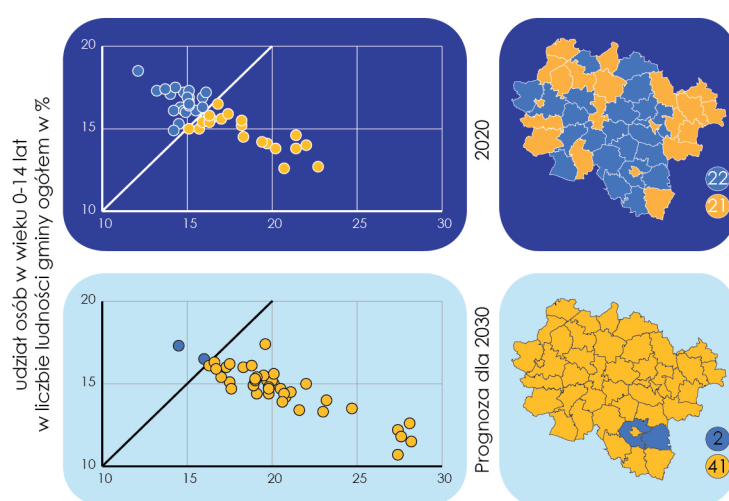
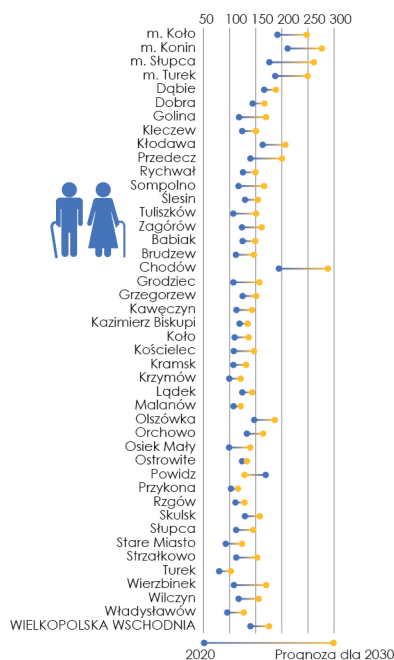

Klasyfikacja wg ekonomicznych grup wieku

10 gmin Wielkopolski Wschodniej tworzy grupę jednostek, w których dominuje proces starzenia demograficznego. Należą do niej 3 z 4 miast powiatowych. Znacznie bardziej rozwinięty proces starzenia, rozumiany jako obciążenie najmłodszych grup ludnością najstarszą, dotyczy populacji kobiet.

Ryc. 7. Indeks starości w gminach - prognoza dla 2030 roku

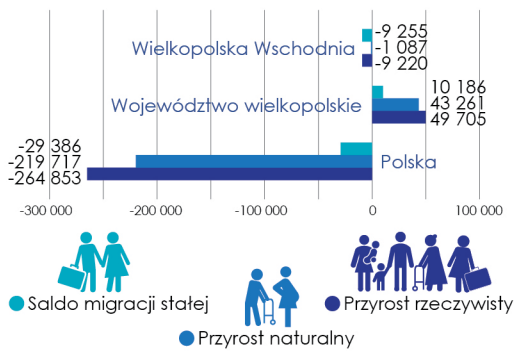
udział osób w wieku 65 lat i więcej
w liczbie ludności gminy ogółem w %

- udział osób w wieku 0-14 lat w liczbie ludności gminy ogółem większy lub równy od udziału osób w wieku 65 lat i więcej
- udział osób w wieku 65 lat i więcej w liczbie ludności gminy ogółem większy od udziału osób w wieku 0-14 lat

Według prognozy demograficznej w 2030 r. jedynie w 2 gminach wiejskich tj. Turku i Przykonia, udział osób najmłodszych w liczbie ludności ogółem będzie większy lub równy udziałowi osób najstarszych. W pozostałych 41 gminach Wielkopolski Wschodniej w strukturze ludności pod względem wieku będą przeważały osoby mające 65 lub więcej lat.

PROCESY DEMOGRAFICZNE

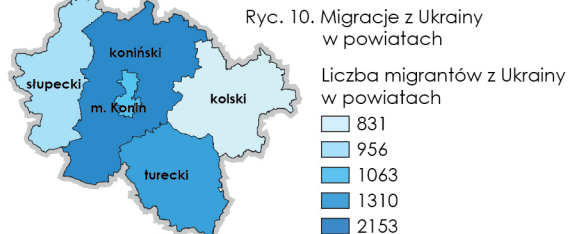
Ryc. 8. Sytuacja demograficzna w Wielkopolsce Wschodniej

Ryc. 9. Typologia demograficzna gmin według J.W.Webba

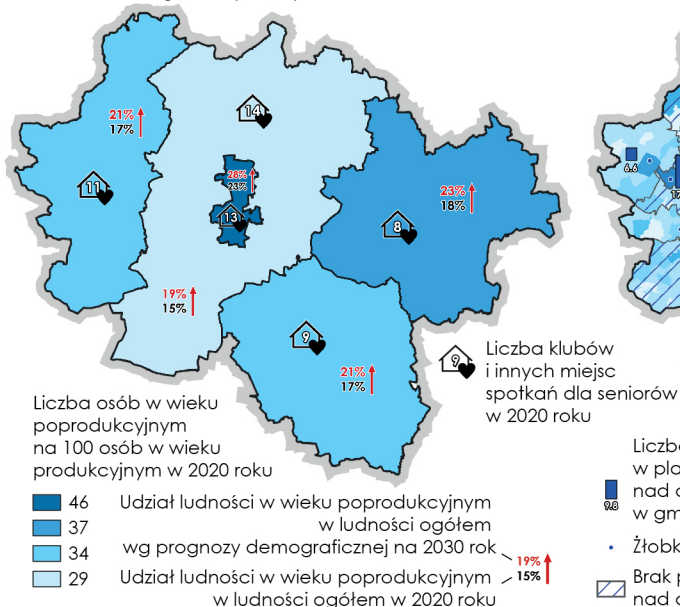

Bardzo trudna sytuacja demograficzna dotyczy 29 gmin Wielkopolski Wschodniej, w tym wszystkich miast powiatowych tj. Konina, Koła, Turku i Słupcy. Stanowi to silne zagrożenie dla dalszego prawidłowego rozwoju zarówno ośrodków miejskich mających pełnić funkcję ponadlokalnych biegunów wzrostu, jak i całego subregionu.

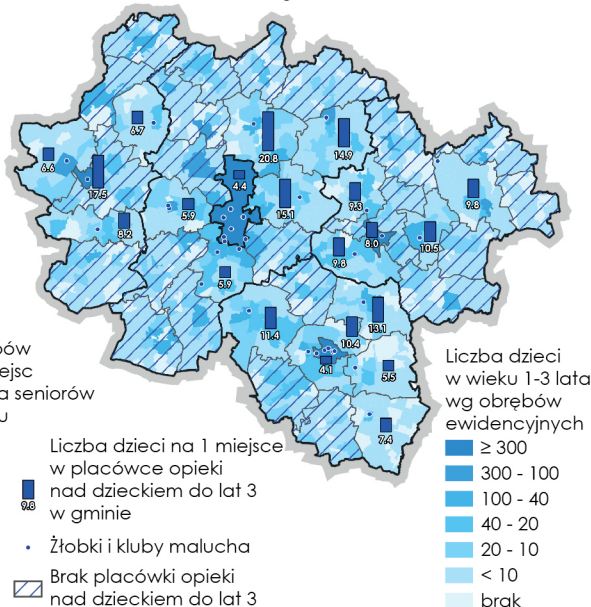

DOSTĘPNOŚĆ DO WYBRANYCH USŁUG PUBLICZNYCH

Ryc. 11. Usługi dla seniorów na tle procesów demograficznych w powiatach

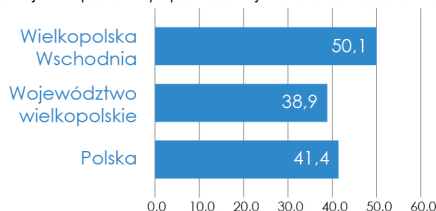
Ryc. 12. Usługi dla najmłodszych na tle liczby dzieci w wieku 1 - 3 lata w gminach

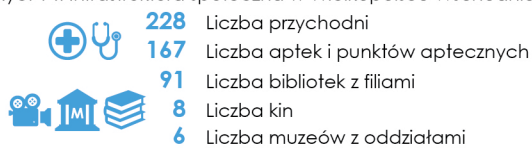
Pod względem dostępności do usług publicznych na poziomie lokalnym znaczna część gmin subregionu pozostaje w trudnej sytuacji. Poprawa w tym zakresie jest jednym z warunków koniecznych do zatrzymania w subregionie ludzi młodych i odwrócenia negatywnych trendów demograficznych.

Ryc. 13. Pomoc społeczna w Wielkopolsce Wschodniej

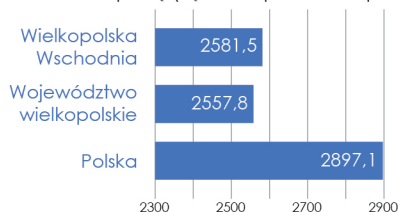
Beneficjenci pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

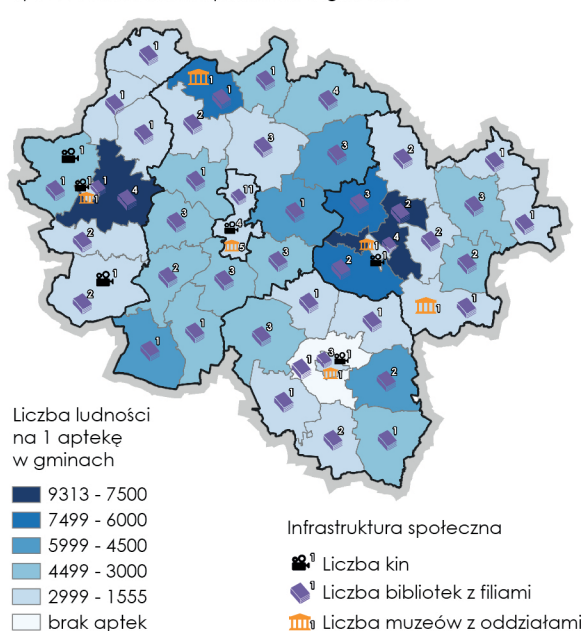
Ryc. 14. Infrastruktura społeczna w Wielkopolsce Wschodniej

Ludność na 1 aptekę (łącznie z punktami aptecznymi)

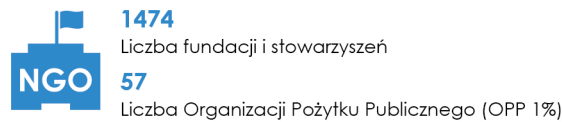
Ryc. 15. Infrastruktura społeczna w gminach

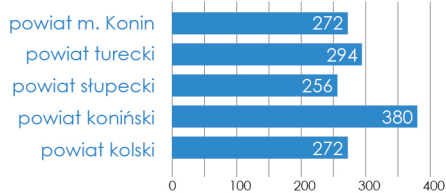
Zapewnienie specjalistycznych i ukierunkowanych usług społecznych dla ludzi starszych jest niezbędne dla kształtowania wysokiej jakości życia starzejącego się społeczeństwa oraz budowania solidarności i spójności społecznej.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

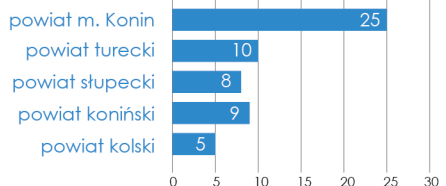
Ryc. 16. Fundacje i stowarzyszenia, Organizacje Pożytku Publicznego w Wielkopolsce Wschodniej

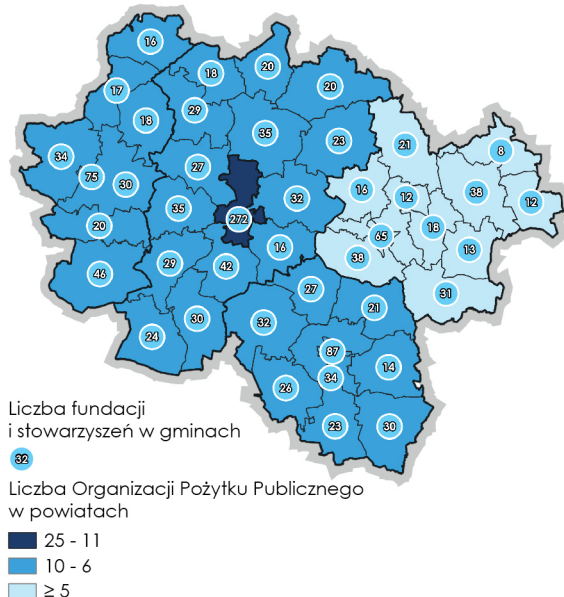
Fundacje w Wielkopolsce Wschodniej w podziale na powiaty

OPP w Wielkopolsce Wschodniej w podziale na powiaty

Ryc. 17. Fundacje i stowarzyszenia w gminach, Organizacje Pożytku Publicznego w powiatach

Wśród potencjałów rozwojowych gmin ważną rolę pełnią prężnie działające i rozwijające się organizacje pozarządowe, ochotnicze staże pożarne, koła gospodyń wiejskich czy gminne ośrodki kultury. Ośrodki powiatowe w subregionie charakteryzują się przeciętnym poziomem pod względem podejmowanych inicjatyw społecznych, co w kontekście zachodzących zmian społeczno-gospodarczych jest zjawiskiem bardzo niepokojącym.

PROCESY OSADNICZE

Ryc. 18. Gęstość zaludnienia terenów osadniczych w gminach

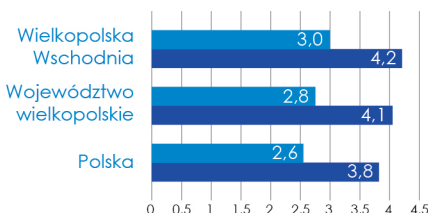
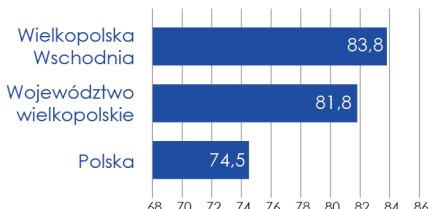
Ryc. 19. Rozwój mieszkalnictwa w gminach

Tereny zabudowy mieszkaniowej zajmują niecałe 1% ogólnej powierzchni subregionu, a stopień intensywności ich wykorzystania jest mocno zróżnicowany. Pod względem atrakcyjności osadniczej wyróżnia się 11 gmin o rosnącej roli funkcji mieszkaniowej. Są to gminy bezpośrednio sąsiadujące z największymi miastami subregionu, należące do grupy gmin zaludniających się, z dodatnim saldem migracji.

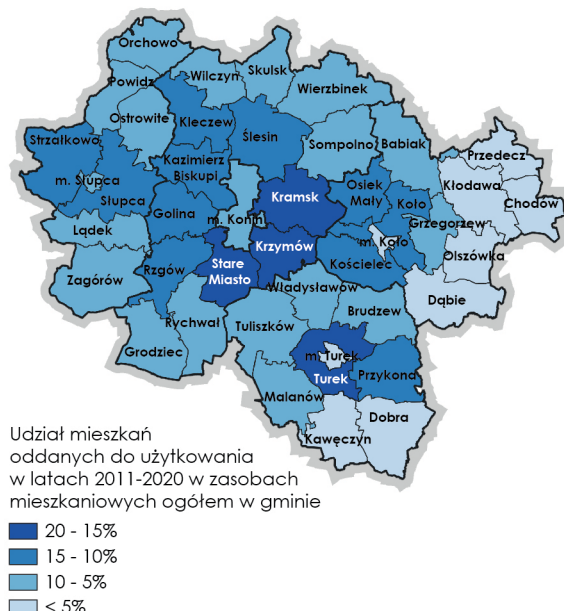
Ryc. 20. Warunki mieszkaniowe w Wielkopolsce Wschodniej

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania

- Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie
- Przeciętna liczba izb w mieszkaniu

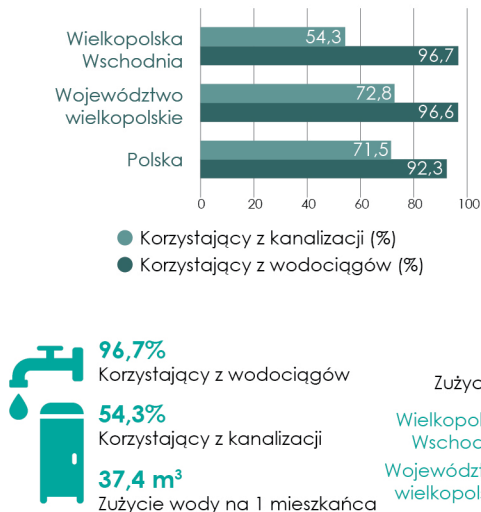
Ryc. 21. Zasoby mieszkaniowe najnowsze w gminach

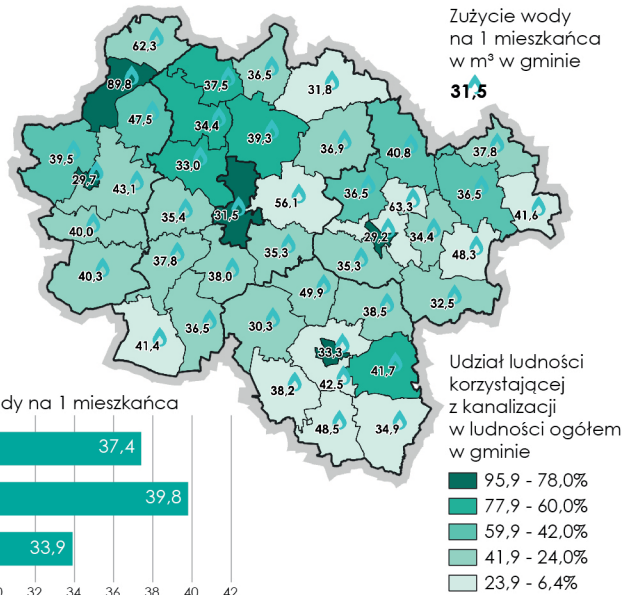
Ponad 61% zamieszkałych mieszkań w subregionie zostało wybudowanych w latach 1945-1988, z czego ponad 25% zlokalizowanych jest w Koninie. Zasoby mieszkaniowe najstarsze, tj. zbudowane do 1970 r., stanowiły prawie 39% ogółu zasobów mieszkaniowych obszaru, przy czym mieszkania wybudowane przed 1945 r. nieco ponad 12% ogółu zamieszkałych mieszkań.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Ryc. 22. Gospodarka wodno-ściekowa w Wielkopolsce Wschodniej

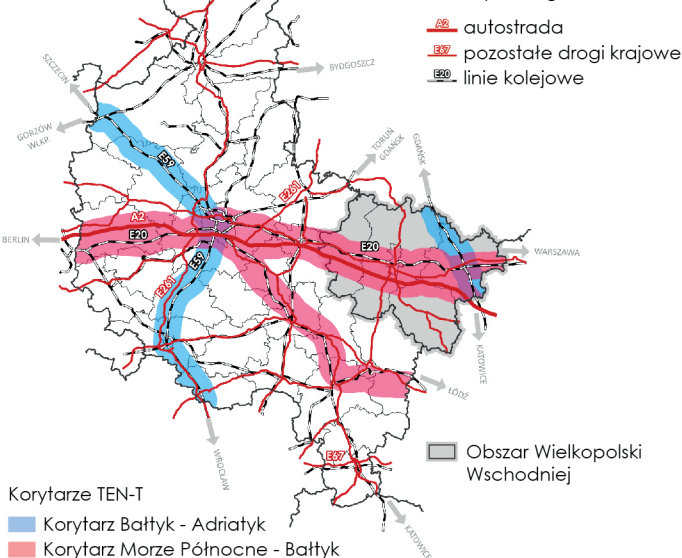
Ryc. 23. Gospodarka wodno-ściekowa w gminach

W przeważającej liczbie gmin udział ludności korzystającej z kanalizacji jest niższy niż średnia dla subregionu. Dotyczy to również gmin charakteryzujących się wzrostem funkcji mieszkaniowej.

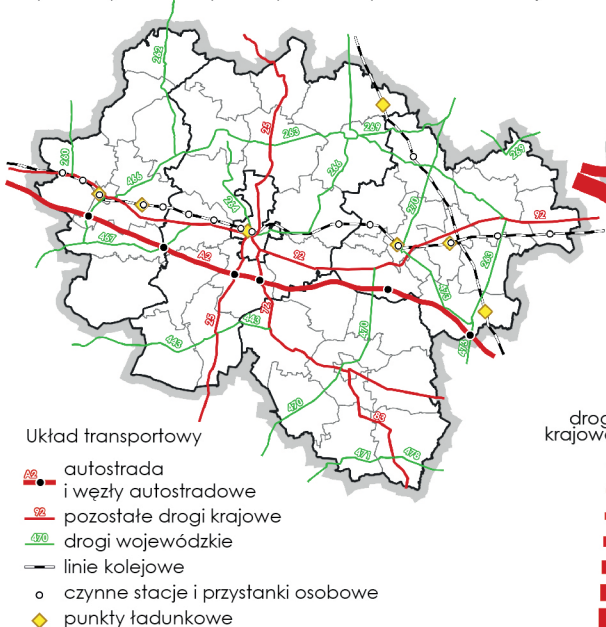
POWIĄZANIA TRANSPORTOWE

Ryc. 24. Powiązania transportowe Wielkopolski Wschodniej na tle województwa wielkopolskiego

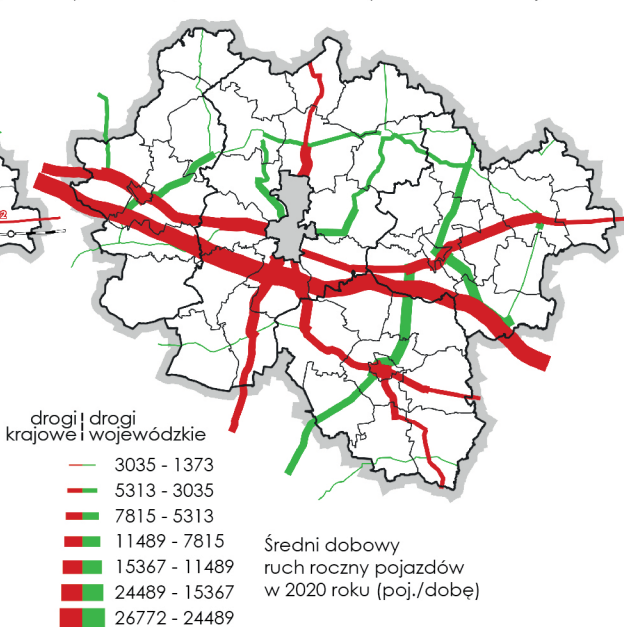

Kluczowym elementem warunkującym rozwój Wielkopolski Wschodniej jest dostępność transportowa. Drogowy układ transportowy subregionu jest dobrze rozwinięty. Obsługę komunikacyjną obszaru, jego spójność wewnętrzną jak również dobrą dostępność zewnętrzną w skali regionalnej i ponadregionalnej, zapewnia rozwinięta sieć dróg. Osią układu drogowego w relacji wschód - zachód jest autostrada A2 leżąca w korytarzu Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T Morze Północne - Bałtyk, do której dostęp w granicach subregionu zapewnia 6 węzłów autostradowych. Obszar Wielkopolski Wschodniej posiada natomiast ograniczoną dostępność do infrastruktury kolejowej. Subregion przecinają dwie magistralne linie kolejowe: linia nr 3 leżąca w korytarzu Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T Morze Północne - Bałtyk oraz linia nr 131 leżąca w korytarzu Transeuropejskiej Sieci Transportowej TEN-T Bałtyk - Adriatyk, wraz z punktami ładunkowymi stanowiące znaczny potencjał dla rozwoju towarowego transportu kolejowego oraz funkcji logistycznych. Powiatem pozbawionym bezpośredniej dostępności do infrastruktury kolejowej jest powiat turecki.

Ryc. 25. System transportowy w Wielkopolsce Wschodniej

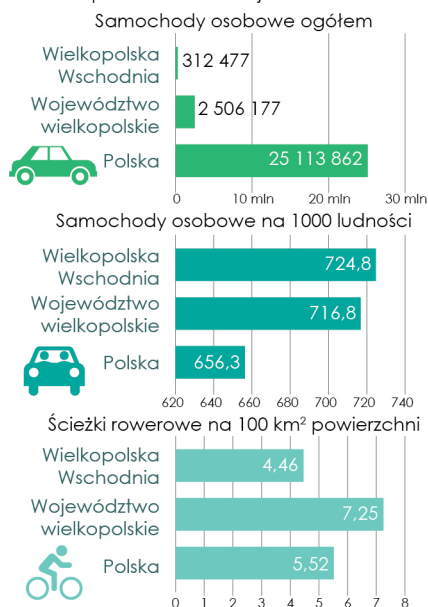
Ryc. 26. Natężenie ruchu w Wielkopolsce Wschodniej

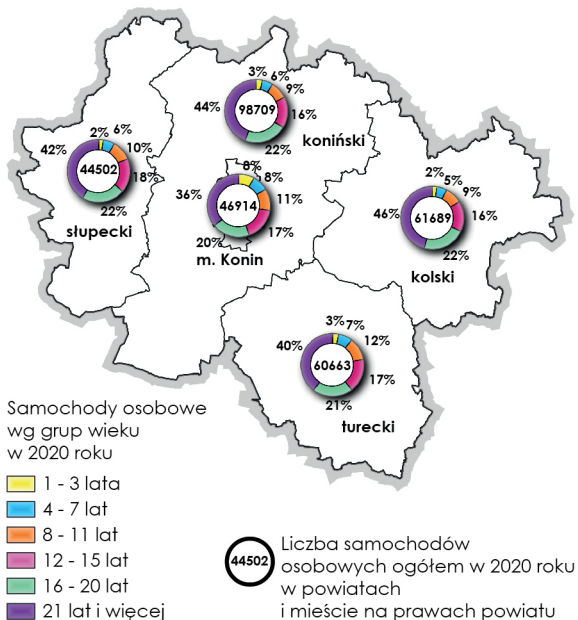
Relatywnie wysoka dostępność drogowa obszaru oraz jego tranzytowy charakter w relacjach wschód - zachód powodują znaczne obciążenie sieci drogowej. Największe natężenie ruchu na drogach krajowych, przekraczające średnią dla województwa wielkopolskiego występowało na autostradzie A2 oraz na pojedynczych odcinkach dróg krajowych nr 25 i 92.

TRANSPORT INDYWIDUALNY I ZBIOROWY

Ryc. 27. Samochody osobowe i infrastruktura rowerowa w Wielkopolsce Wschodniej

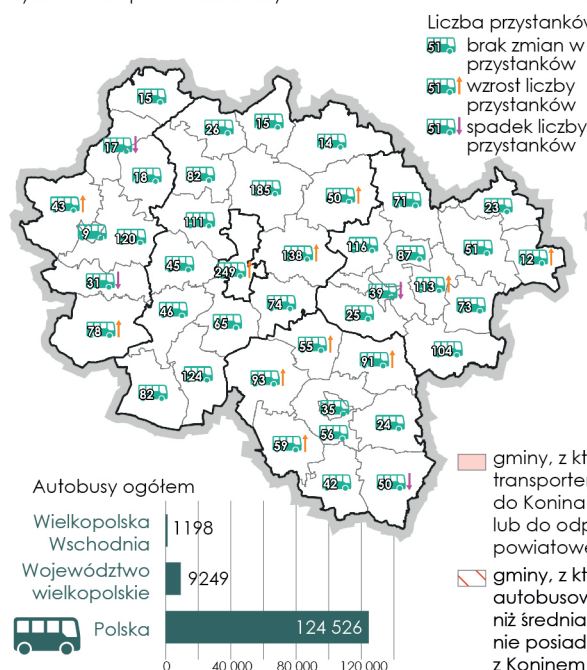

Ryc. 28. Samochody osobowe według wieku w powiatach

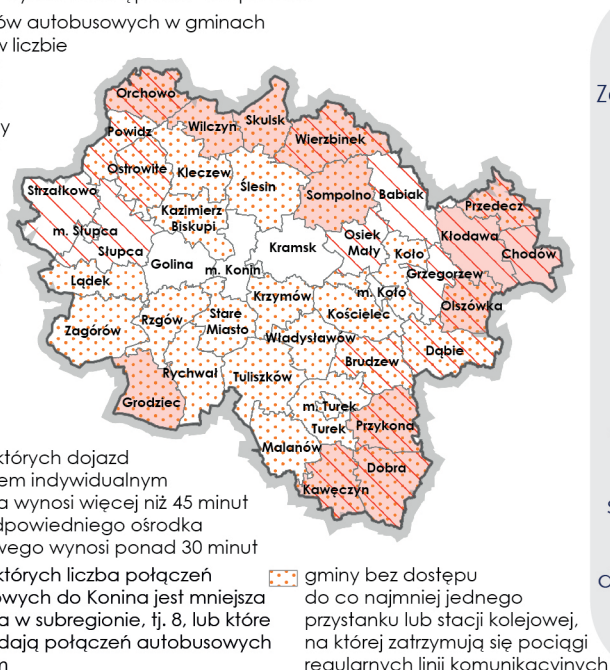

Największą grupę wiekową samochodów osobowych stanowią pojazdy liczące 16-20 lat (22,9%). Samochodów najnowszych jest jedynie 3,4%. Od 2015 r. nastąpił wzrost liczby aut nowych (mających do 3 lat) i najstarszych (liczących 21 lat i więcej), co świadczy o coraz dłuższym okresie eksploatacji pojazdów. Szacuje się, że około 24,0% aut nie spełnia żadnej z norm emisji spalin.

Ryc. 29. Transport autobusowy

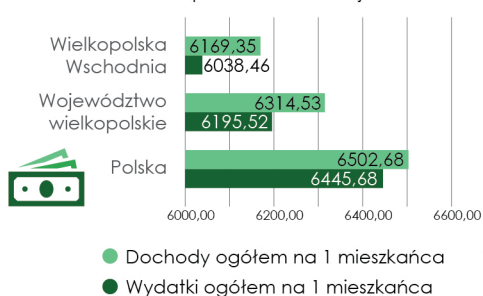
Ryc. 30. Dostępność transportowa

Ze względu na czas dojazdu do głównych ośrodków miejskich subregionu skupiających funkcje i usługi publiczne o znaczeniu ponadlokalnym, połączenia transportem autobusowym z Koninem oraz dostęp do transportu kolejowego, część gmin subregionu charakteryzuje się ograniczoną i słabą dostępnością transportową.

SYTUACJA FINANSOWA SAMORZĄDÓW LOKALNYCH

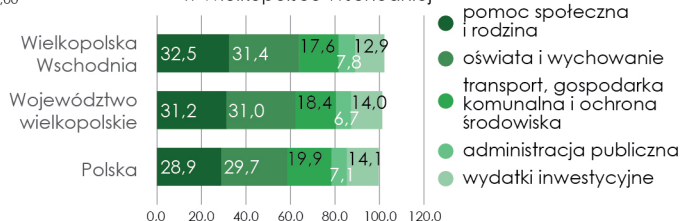
Ryc. 31. Dochody i wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Wielkopolsce Wschodniej

Ryc. 32. Struktura dochodów budżetów gmin w Wielkopolsce Wschodniej

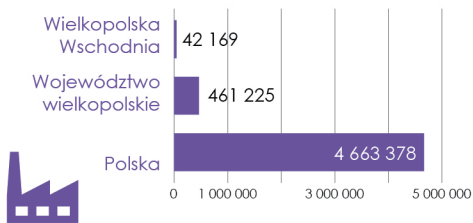
Ryc. 33. Struktura wydatków budżetów gmin w Wielkopolsce Wschodniej

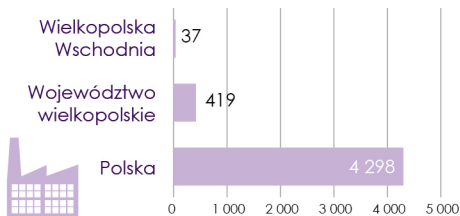
Istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego gmin są finanse samorządów lokalnych. Liderem pod tym względem jest gmina Stare Miasto. Najtrudniejsza sytuacja występuje w gminach powiatu kolskiego, większości gmin zlokalizowanych peryferiach oraz w powęglowych gminach zagłębia tureckiego.

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

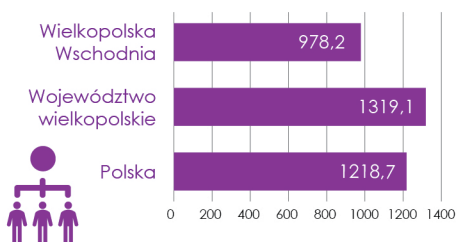
Ryc. 34. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w Wielkopolsce Wschodniej

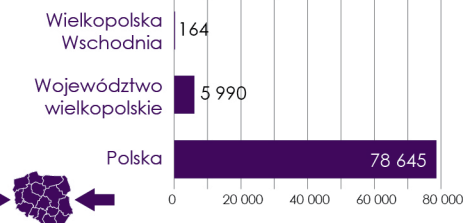
Ryc. 36. Podmioty gospodarki narodowej zatrudniające 250 osób i więcej w Wielkopolsce Wschodniej

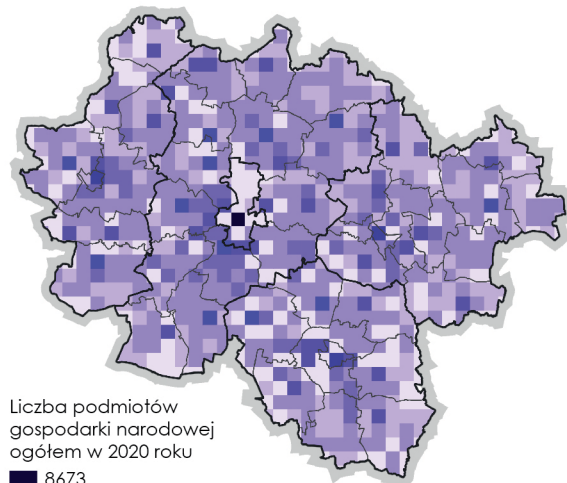
Ryc. 37. Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 ludności w Wielkopolsce Wschodniej

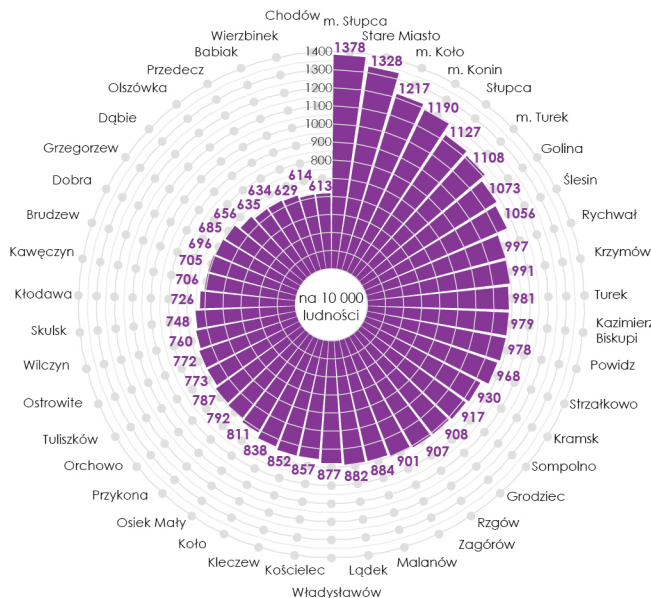
Ryc. 39. Inwestorzy zagraniczni w Wielkopolsce Wschodniej

Ryc. 35. Podmioty gospodarki narodowej ogółem w gminach

Ryc. 38. Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 ludności w gminach

TRANSFORMACJA ENERGETYCZNA ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Ryc. 42. Energia wiatru
w Wielkopolsce Wschodniej

Techniczny potencjał
energii wiatru na wysokości
40,0 m npt [kWh/(rok/m²)]

> 1003
1003 - 716
715 - 523

Roczna energia
promieniowania słonecznego
na jednostkę powierzchni
1100 kWh/m²
1050 kWh/m²

Ryc. 43. Energia słońca
w Wielkopolsce
Wschodniej

Ryc. 44. Energia geotermalna
w Wielkopolsce
Wschodniej

Jednostkowe dostępne
zasoby energii geotermalnej

550 - 500 GJ/m²
500 - 450 GJ/m²
450 - 400 GJ/m²
400 - 300 GJ/m²

Wobec zachodzących zmian klimatycznych konieczna jest transformacja gospodarki obszaru w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, energooszczędnej i zasobooszczędnej. Szczególnego znaczenia nabiera proces przekształceń sektora wydobywczego - energetycznego i rozwój odnawialnych źródeł energii wykorzystujących m.in. energię wiatru i słońca oraz energię geotermalną.

RYNEK PRACY

Ryc. 45. Rynek pracy w Wielkopolsce Wschodniej

124 443

Pracujący ogółem
w Wielkopolsce Wschodniej

10,5%

Pracujących
w województwie wielkopolskim

11 880

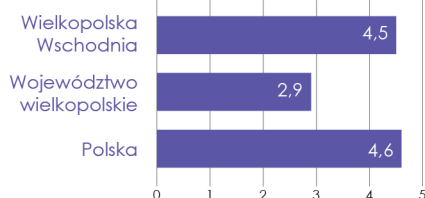
Bezrobotni zarejestrowani
w Wielkopolsce Wschodniej

19,5%

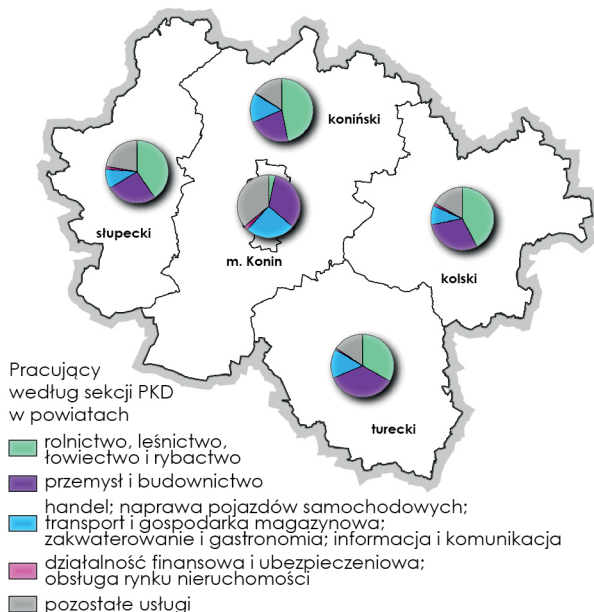
Bezrobotnych zarejestrowanych
w województwie wielkopolskim

Udział bezrobotnych zarejestrowanych
w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)

Ryc. 46. Pracujący według sekcji PKD w powiatach

Pracujący
według sekcji PKD
w powiatach

rolnictwo, leśnictwo,
łowiectwo i rybactwo
przemysł i budownictwo
handel; naprawa pojazdów samochodowych;
transport i gospodarka magazynowa;
zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja
działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
obsługa rynku nieruchomości
pozostałe usługi

Istotne problemy wynikające z transformacji gospodarczej i zmian zachodzących na rynku pracy koncentrują się w szczególności w gminach powiązanych z sektorem wydobywczego - energetycznym. Do najbardziej poszukiwanych pracowników na rynku pracy w Wielkopolsce Wschodniej należą m.in.: specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki, elektrycy, elektromechanicy, monterzy i operatorzy, monterzy instalacji budowlanych, projektanci i administratorzy baz danych, inżynierowie budownictwa, programiści, nauczyciele.

Ryc. 47. Pracujący w gminach

Liczba pracujących
w przeliczeniu
na 1000 mieszkańców
w 2020 roku

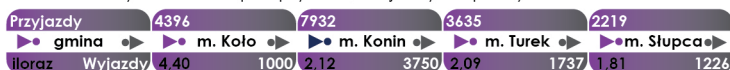
468 - 251 os.
250 - 151 os.
150 - 101 os.
100 - 71 os.
70 - 45 os.

Ryc. 48. Zatrudnieni w GK ZEPAK w gminach

Gminy,
w których
zatrudnionych
w GK ZEPAK jest powyżej
5% populacji pracujących
ogółem lub, z których
ze względu na miejsce zamieszkania
pochodzi co najmniej 2% pracujących w GK ZEPAK

Ryc. 49. Iloraz przepływów/ Dojazdy do pracy

WALORY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

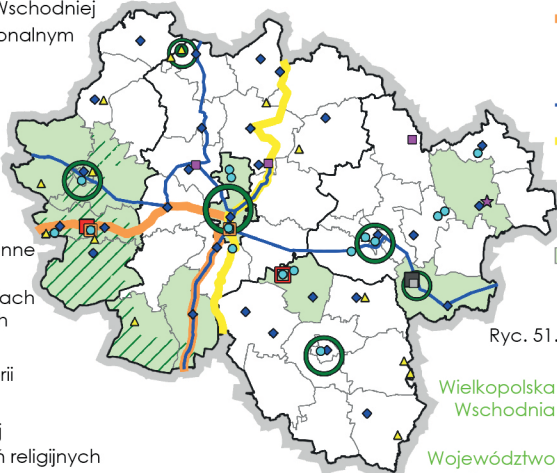
Ryc. 50. Walory kulturowe w Wielkopolsce Wschodniej

Centra Kulturalne Wielkopolski Wschodniej

- Osrodko o znaczeniu regionalnym
- Osrodko o znaczeniu ponadlokalnym
- Inne osrodko o wysokim znaczeniu usług kultury

Dobra kultury materialnej i niematerialnej

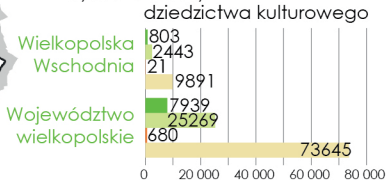
- Historyczne układy przestrzenne
- Obiekty zabytkowe
- o wyjątkowych właściwościach artystycznych i historycznych
- Istniejące pomniki historii
- Proponowane pomniki historii
- Pomnik zagłady
- Miejsca pamięci narodowej
- Sanktuaria i miejsca spotkań religijnych
- Stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej
- Cenne obiekty archeologiczne
- proponowane archeologiczne parki kulturowe
- Obszary cenne kulturowo
- proponowane lokalizacje parków kulturowych

Turystyka kulturalna

- Szlak Piastowski
- Obiekty związane ze Szlakiem Piastowskim
- Europejski Szlak Romański
- Szlak Bursztynowy
- Podziemna trasa kopalni soli w Kłodawie
- Gminy o szczególnych walorach dziedzictwa kulturowego znaczenia regionalnego

Ryc. 51. Zasoby dziedzictwa kulturowego

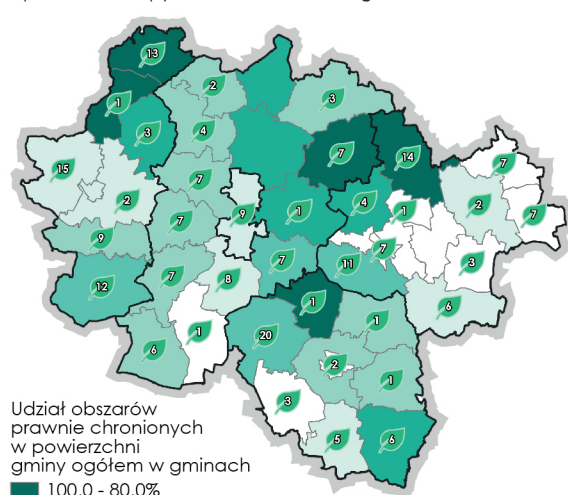

- Zabytki nieruchome w rejestrze zabytków
- Zabytki nieruchome w ewidencji zabytków
- Zabytki archeologiczne w rejestrze zabytków
- Zabytki archeologiczne w ewidencji zabytków

Wielkopolska Wschodnia charakteryzuje się zasobem dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. W obszarze zlokalizowane są obiekty związane z wczesnym rozwojem państwa, miejsce pamięci narodowej z okresu II wojny światowej, przez obszar prowadzą kulturowe szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. W krajobrazie wyróżniają się liczne stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej. Bogactwo dziedzictwa kulturowego oraz aktywność centrów kulturowych stanowią możliwości rozwoju różnych form turystyki, w tym: kulturowej, krajoznawczej i pielgrzymkowej.

WALORY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Ryc. 52. Obszary prawnie chronione w gminach

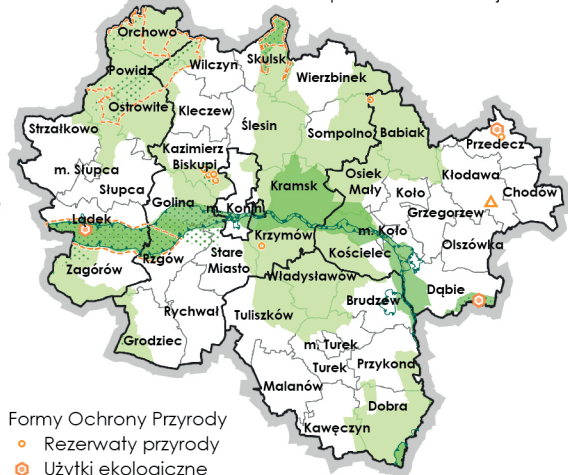

Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy ogółem w gminach

- 100,0 - 80,0%
- 79,9 - 60,0%
- 59,9 - 40,0%
- 39,9 - 20,0%
- 19,9 - 0,1%
- zjawisko nie występuje

Liczba pomników przyrody w gminach

Ryc. 53. Formy ochrony przyrody i walory krajobrazowe w Wielkopolsce Wschodniej

Formy Ochrony Przyrody

- Rezerваты przyrody
- Użytki ekologiczne
- Stanowisko dokumentacyjne
- Parki krajobrazowe
- Obszary Natura 2000 "siedliskowe"
- Obszary Natura 2000 "ptasie"
- Obszary chronionego krajobrazu
- Obszary o szczególnych walorach krajobrazowych

W walce ze zmianami klimatu ważna jest ochrona obszarów wyróżniających się bioróżnorodnością. W Wielkopolsce Wschodniej obszary objęte ochroną prawną (wraz z obszarami Natura 2000) zajmują powierzchnię 202,8 tys. ha, co stanowi 36,6% powierzchni ogółem. W subregionie znajduje się m.in.: 7 rezerwatów przyrody, 3 parki krajobrazowe, 5 obszarów chronionego krajobrazu, 225 pomników przyrody a także 9 obszarów Natura 2000.

Ryc. 54. Zieleni urządzona w gminach

Powierzchnia terenów parków, zieleni i zieleni osiedlowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 roku [m²/os.]

- 304,4 - 34,2
- 34,1 - 20,1
- 20,0 - 11,4
- 11,3 - 5,6
- 5,5 - 2,0
- 1,9 - 0,0

Ryc. 55. Zielona i błękitna infrastruktura w gminach

Udział zielonej i błękitnej infrastruktury* w powierzchni ogółem w 2021 roku

- ≥ 40%
- < 40%

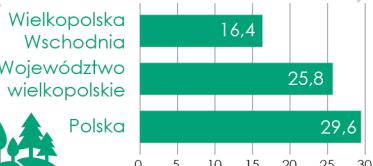
* wody powierzchniowe, tereny leśne, zadrzewione, roślinność krzewiasta i trawiasta (w tym łąki, pastwiska, polany leśne, łądowiska o nawierzchni trawiastej, place sportowe, obszary trawiaste na terenie parków i osiedli)

Ryc. 56. Zasoby leśne w gminach

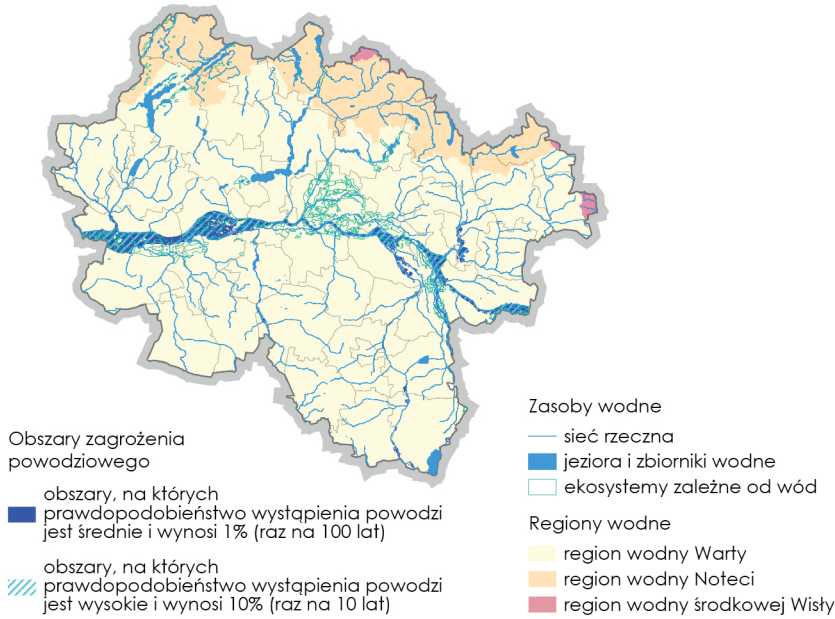
Ryc. 57. Lesistość w Wielkopolsce Wschodniej

Mimo niskiego poziomu lesistości, w 20 gminach Wielkopolski Wschodniej udział powierzchni zielonej i błękitnej infrastruktury w powierzchni ogółem jest równy lub większy 40%. Świadczy to o znacznym potencjale środowiska przyrodniczego subregionu dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych, jak również dla kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych odpornych na zmiany klimatu.

ZASOBY WODNE

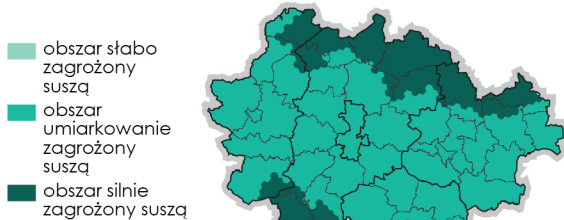
Ryc. 58. Zasoby wodne i obszary zagrożenia powodziowego w Wielkopolsce Wschodniej

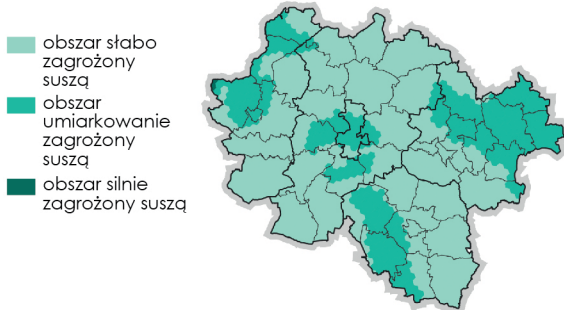
Sieć rzeczna Wielkopolski Wschodniej jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Główną rzeką obszaru jest rzeka Warta, stanowiąca oś układu przyrodniczego Wielkopolski i korytarz ekologiczny o randze krajowej. W dolinach rzek funkcjonuje wiele cennych ekosystemów bagienno - torfowiskowych oraz leśnych, których powierzchnia sukcesywnie się zmniejsza. Odgrywają one istotną rolę zarówno w retencjonowaniu wody i zwiększaniu zasobów wodnych, jak również w procesie zmniejszania tempa wzrostu atmosferycznych stężeń CO₂. Istotnym elementem hydrograficznym oraz krajobrazowym Wielkopolski Wschodniej są jeziora oraz sztuczne zbiorniki wodne.

SUSZA, LEJE DEPRESJI I TERENY ZDEGRADOWANE

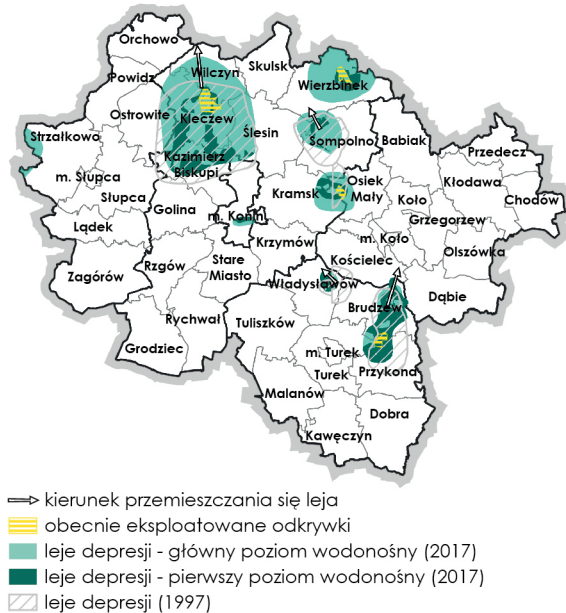
Ryc. 59. Susza hydrologiczna w Wielkopolsce Wschodniej

Ryc. 60. Susza hydrogeologiczna w Wielkopolsce Wschodniej

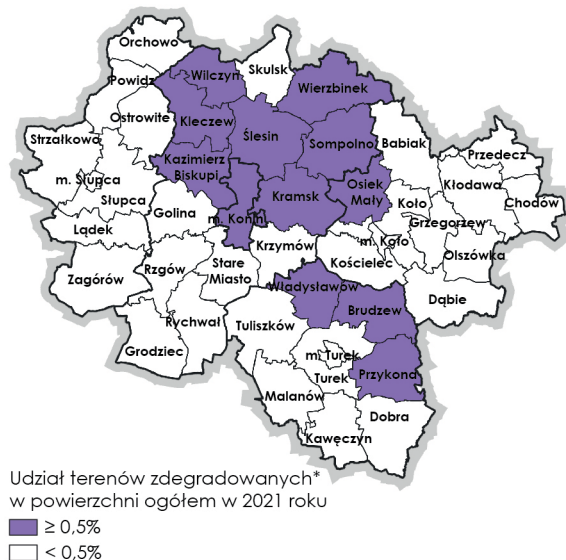

Ryc. 61. Leje depresji w Wielkopolsce Wschodniej

Działalność górnicza kopalni odkrywkowych węgla brunatnego przyczyniła się do powstania na obszarze Wielkopolski Wschodniej lejów depresji pierwszego poziomu wodonośnego oraz głównego poziomu wodonośnego. Do gmin objętych zasięgiem lejów depresyjnych należy 14 jednostek, jednak obszar negatywnego oddziaływania hydrologicznego działalności wydobywczej wykracza poza obszar tych gmin. Działalność wydobywcza przyczyniła się także do ubytku poziomu wody w pobliskich jeziorach, przesuszeniu mokradeł oraz zanikiem licznych cieków.

Ryc. 62. Tereny zdegradowane w gminach

*tereny składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych, wyrobisk i zwalisków oraz gruntów nieużytkowanych

Susza atmosferyczna obejmuje cały obszar subregionu. W większości gmin powierzchnia zagrożona suszą w stopniu ekstremalnym przekracza 50% powierzchni.

Efektami pogłębiającej się suszy atmosferycznej jest m.in. susza hydrologiczna. Na terenie Wielkopolski Wschodniej przeważa susza hydrologiczna w stopniu umiarkowanym i silnym.

W subregionie występuje także zjawisko suszy hydrogeologicznej - przeważa susza w stopniu słabym i umiarkowanym.

Skutkiem procesu eksploatacji złóż węgla brunatnego jest także degradacja terenu. Do obszarów koncentracji terenów zdegradowanych należą przede wszystkim gminy, w granicach których znajdują się czynne lub zamknięte odkrywki węgla brunatnego, tereny wyrobisk i zwalisk, składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych a także gruntów nieużytkowanych, stanowiące 0,5% i więcej powierzchni gminy ogółem.

„Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej”¹ opracowana w procesie przygotowywania Strategii wykazała znaczące wewnętrzne zróżnicowanie subregionu pod względem poziomu i dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego. Poszczególne gminy w bardzo różnym stopniu wykorzystują swoje potencjały i minimalizują bariery rozwojowe dla budowania trwałych przewag konkurencyjnych. Analizy przeprowadzono w układzie gminnym w trzech wymiarach: społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym.

Relatywnie najlepsza sytuacja w **wymiarze społecznym** występuje w gminach: Kramsk, Krzymów i Stare Miasto w powiecie konińskim, gminie wiejskiej Słupca oraz gminach: Strzałkowo i Powidz w powiecie słupeckim, a także w gminie wiejskiej Turek w powiecie tureckim. Gminy te charakteryzują się zarówno wysokim poziomem, jak i wysoką dynamiką rozwoju społecznego. Cechują je pozytywne procesy demograficzne, wysoki lub przeciętny poziom zaangażowania mieszkańców w różne inicjatywy społeczne i obywatelskie (wyjątek stanowi gmina wiejska Turek cechująca się niskim poziomem aktywności obywatelskich) oraz relatywnie niski lub przeciętny poziom korzystania przez mieszkańców z różnych form pomocy społecznej. W zakresie dostępności do usług i infrastruktury społecznej wysokim poziomem rozwoju wyróżnia się gmina Powidz. Jednoznacznie zła sytuacja rozwojowa w wymiarze społecznym występuje w gminach: Chodów, Olszówka i Przedecz w powiecie kolskim oraz w gminie Malanów w powiecie tureckim. Do najważniejszych problemów w sferze społecznej, stanowiących jednocześnie bariery rozwojowe tych gmin, należą: depopulacja związana z ujemnym przyrostem naturalnym oraz migracją zwłaszcza ludzi młodych i specjalistów oraz starzenie się społeczeństwa, niski poziom rozwoju usług i infrastruktury społecznej oraz niska lub przeciętna dynamika zmian w tym zakresie (wyjątkiem jest gmina Chodów wykazująca wysoką dynamikę rozwoju usług społecznych), a także niski lub przeciętny poziom aktywności obywatelskich mieszkańców. Problemy społeczne i ekonomiczne związane są także z utratą pracy w przemyśle wydobywczo-energetycznym i bezrobociem oraz brakiem dopasowania umiejętności do potrzeb rynku pracy. Na przestrzeni lat 2011-2020 poziom zróżnicowania gmin subregionu w wymiarze społecznym nie uległ znaczącym zmianom, z wyjątkiem zmniejszenia się nierówności pod względem dysfunkcji społecznych, co było efektem poprawy sytuacji w gminach wykazujących największe trudności w tym zakresie.

W **wymiarze gospodarczym** zdecydowanie dominującą pozycję wśród gmin subregionu zajmują miasta powiatowe, tj. Konin, Koło, Turek, Słupca, oraz 2 gminy wiejskie: Stare Miasto i Malanów, wyróżniające się zarówno pod względem wysokiego poziomu rozwoju gospodarki i rynku pracy (z wyjątkiem Malanowa), jak również wysokiej lub przeciętnej sytuacji pod względem finansów samorządów lokalnych i zamożności mieszkańców. Gminy te pełnią rolę biegunów wzrostu gospodarczego w Wielkopolsce Wschodniej oraz stanowią o jej atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej. Niski poziom rozwoju gospodarczego cechuje natomiast prawie wszystkie gminy powiatu kolskiego, znaczną liczbę gmin powiatu tureckiego oraz peryferyjnie położone gminy powiatów konińskiego i słupeckiego. Relatywnie najgorsza sytuacja w wymiarze gospodarczym występuje w gminie Przedecz w powiecie kolskim oraz gminie Rzgów w powiecie konińskim. Najwyższa dynamika zmian w wymiarze gospodarczym charakteryzuje 13 gmin z powiatów: słupeckiego: miasto oraz gminę Słupca, a także Strzałkowo, Łądek i Zagórów, konińskiego: Ślesin, Golinę, Stare Miasto i Rychwał oraz kolskiego: Osiek Mały, Olszówkę, Dąbie i Kościelec. Natomiast wysoka dynamika zmian sfery gospodarczej nie cechuje żadnej z gmin w powiecie tureckim, co może świadczyć o stagnacji gospodarczej tego obszaru. Niska dynamika rozwoju gospodarczego występuje w miastach powiatowych Konin i Turek, co może być skutkiem relatywnie wysokiego poziomu rozwoju, oraz gminach: Powidz, Kleczew, Rzgów, Krzymów i Przedecz. Do najistotniejszych problemów w wymiarze gospodarczym należy brak kompleksowo przygotowanych i wyposażonych w media terenów inwestycyjnych. Brak atrakcyjnej oferty inwestycyjnej oraz dogodnych warunków do inwestowania np. w postaci stref aktywności gospodarczej, a także niski poziom intensywności pomocy publicznej możliwy do udzielenia przedsiębiorcom powoduje słabe zainteresowanie potencjalnych inwestorów, co w efekcie oznacza ograniczoną liczbę nowych inwestycji gospodarczych. Gminy o niskim poziomie rozwoju w wymiarze gospodarczym cechuje ponadto niski poziom przedsiębiorczości i mało konkurencyjny rynek pracy. W latach 2011-2020 nastąpiło zmniejszenie różnic między gminami pod względem gospodarczym, jednak wynikało to z pogorszenia sytuacji finansowej najlepiej rozwiniętych jednostek a nie z poprawy sytuacji w tym zakresie w gminach o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego.

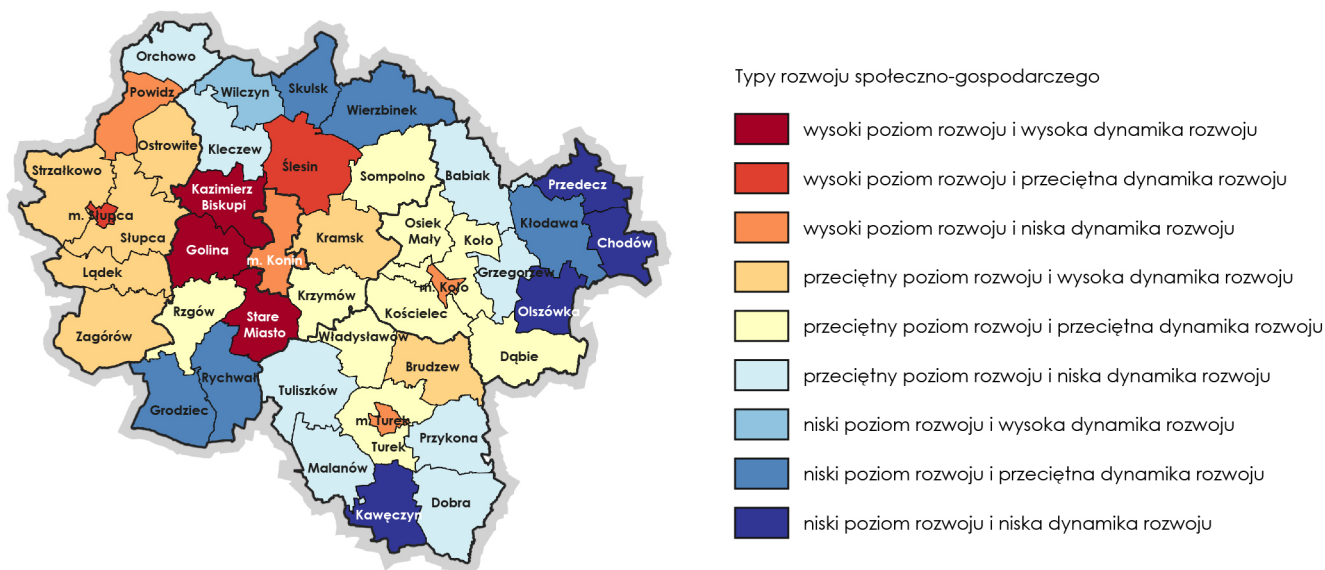
Najwyższym poziomem rozwoju pod względem **wymiaru środowiskowo-przestrzennego** charakteryzują się główne miasta Wielkopolski Wschodniej poza Koninem, tj. Słupca, Koło i Turek, jednak jednocześnie żadna z tych gmin nie wykazuje wysokiej dynamiki zmian. Ośrodki te cechuje relatywnie dobry stan środowiska i poziom rozwoju infrastruktury technicznej, a także bardzo dobra dostępność transportowa i relatywnie dobre warunki mieszkaniowe. Wyjątkiem jest m. Konin charakteryzujące się niskim poziomem rozwoju w aspekcie stanu środowiska. Przeciętna sytuacja rozwojowa pod tym względem występuje w gminach powiatu słupeckiego: Strzałkowo, Powidz, Ostrowite, w gminach powiatu konińskiego:

.....

1 Badanie „Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowane przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

Golina, Kazimierz Biskupi, Rzgów Ślesin, Stare Miasto oraz m. Konin, a także w gminach powiatu kolskiego: Babiak, Osiek Mały, Kościelec, oraz w gminie Władysławów w powiecie tureckim. Niski poziom rozwoju w wymiarze środowisko-przestrzennym dotyczy większości gmin powiatu kolskiego i tureckiego oraz zewnętrznie położonych w stosunku do ośrodka głównego gmin w powiatach słupeckim i konińskim. W najgorszej sytuacji pod względem środowiskowo-przestrzennym znajdują się gminy: Grzegorzew i Olszówka w powiecie kolskim, Orchowo w powiecie słupeckim oraz Dobra, Kawęczyn i Tuliszków w powiecie tureckim. Do głównych problemów należy przede wszystkim niski poziom skanalizowania gmin, wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza, zwłaszcza w wyniku niskiej emisji, problemy w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki wodnej, degradacja środowiska związana z działalnością rolniczą oraz niski poziom rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Gminy te cechuje także brak uporządkowanej polityki przestrzennej i niski poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Najwyższa dynamika zmian sytuacji rozwojowej w wymiarze środowiskowo-przestrzennym w latach 2011-2020 cechowała ogółem 11 gmin. Były to: Ostrowite, Słupca, Łądek i Strzałkowo w powiecie słupeckim, Brudzew w powiecie tureckim oraz Wilczyn, Ślesin, Kramsk, Krzymów, Golina i Kazimierz Biskupi w powiecie konińskim. Sytuacja rozwojowa gmin Wielkopolski Wschodniej w wymiarze środowiskowo-przestrzennym wyróżnia się stabilnością i na przestrzeni lat 2011-2020 nie uległa zauważalnej zmianie.

Ryc. 63. Typy rozwoju społeczno-gospodarczego w układzie gmin

Podsumowując, najlepsza sytuacja pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego występuje w gminach zlokalizowanych centralnie, w układzie pasmowym od Słupcy do Koła. Cechuje je wysoki lub przeciętny poziom i dynamika rozwoju (wyjątek stanowią dwa miasta powiatowe: Konin i Koło, charakteryzujące się wysokim poziomem i niską dynamiką rozwoju). Jest to jednocześnie obszar kumulacji funkcji usługowo-przemysłowych, ze względu na przebieg ważnych szlaków komunikacyjnych cechujący się dobrą dostępnością czasową. Pod względem użytkowania terenu widoczne jest duże zróżnicowanie, obejmujące zarówno tereny silnie zurbanizowane, jak również tereny o wysokim udziale zielonej i błękitnej infrastruktury.

W relatywnie gorszej sytuacji rozwojowej znajdują się gminy położone w północnej i południowej części Wielkopolski Wschodniej. Są to w przeważającej części gminy o niskim lub przeciętnym poziomie i dynamice rozwoju oraz o niskiej atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej. Pod względem użytkowania ziemi dominują użytki rolne oraz obszary zielonej i błękitnej infrastruktury. Ponadto niektóre z gmin charakteryzują się znacznym udziałem obszarów zdegradowanych. Funkcjami dominującymi są rolnictwo i usługi. Tereny te cechuje również najniższa dostępność czasowa.

2. ANALIZA SWOT

Wielkopolska Wschodnia jest obszarem niezwykle szybko zachodzących przemian we wszystkich sferach życia. Jest to związane przede wszystkim z trwającym procesem przekształceń sektora wydobywczo-energetycznego – zaprzestania eksploatacji złóż węgla brunatnego i rozpoczęcia transformacji konińskiego zagłębia górniczo-energetycznego w obszar neutralny dla klimatu, przyjazny dla środowiska i atrakcyjny dla mieszkańców. Stąd tak ważna jest analiza uwarunkowań rozwojowych. Proces przygotowania *Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 r.*, oprócz analizy zróżnicowania społeczno-gospodarczego gmin Wielkopolski Wschodniej, obejmował także m.in. opracowanie *Diagnozy strategicznej Wielkopolski Wschodniej*², tj. analizy sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru stanowiącej punkt wyjścia dla wskazania potencjałów i barier rozwojowych subregionu konińskiego w kontekście krajowym i regionalnym. W ramach analizy zidentyfikowano najważniejsze silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla rozwoju Wielkopolski Wschodniej, które uporządkowano w układzie trzech wymiarów: społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym.

SILNE STRONY

WYMIAR SPOŁECZNY

- korzystna sytuacja ludnościowa w powiecie konińskim (wzrost liczby ludności w wyniku procesów suburbanizacji, dodatnie wartości przyrostu naturalnego i salda migracji)
- wysoka aktywność stowarzyszeń i związków międzygminnych wykorzystująca umiejętności kooperacji i współpracy JST i innych partnerów
- wysoka aktywność obywatelska (frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych, inicjatywy oddolne, rosnąca liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności)
- wysoki poziom bezpieczeństwa (mała liczba przestępstw i wysoki poziom ich wykrywalności)

WYMIAR GOSPODARCZY

- relatywnie zrównoważona struktura gospodarcza
- duży potencjał rolniczy i przetwórstwa rolno-spożywczego stanowiący podstawę rozwoju biogospodarki
- korzystne tendencje w kontekście noworejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON
- infrastruktura przemysłu energetycznego wraz z zapleczem wytwórczym i przesyłowym oraz inicjatywami klastrowymi (Zielona Energia – Konin, Czysta Energia – Turek) tworząca warunki dla rozwoju innowacyjnej gospodarki

SŁABE STRONY

WYMIAR SPOŁECZNY

- niekorzystna sytuacja demograficzna związana ze starzeniem się ludności, niskimi, ujemnymi wartościami wskaźnika przyrostu naturalnego i salda migracji (za wyjątkiem powiatu konińskiego)
- wysoka pauperyzacja i polaryzacja społeczna (wysoka liczba osób korzystających z pomocy społecznej)
- wysoki udział osób z ograniczoną sprawnością w ludności ogółem oraz brak spójnego systemu oparcia społecznego i rehabilitacyjnego dla osób z ograniczoną sprawnością
- niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę ochrony zdrowia
- brak wystarczającej kadry z wykształceniem w kierunkach innowacyjnych, w tym OZE przy niedostatecznej współpracy szkół z podmiotami gospodarczymi
- niski poziom uczestnictwa dzieci w wychowaniu żłobkowym i przedszkolnym

WYMIAR GOSPODARCZY

- niekorzystna sytuacja na lokalnym rynku pracy – relatywnie wysokie bezrobocie, niekorzystna struktura bezrobotnych, niekorzystny bilans dojazdów do pracy
- niski poziom przedsiębiorczości
- niski poziom innowacyjności gospodarki i wykorzystania nowoczesnych technologii (w tym B+R)
- niska atrakcyjność inwestycyjna potwierdzona niskim udziałem kapitału zagranicznego w gospodarce lokalnej

2 Badanie „Diagnoza strategiczna Wielkopolski Wschodniej” opracowane przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- korzystne uwarunkowania środowiskowe dla rozwoju energetyki opartej na OZE (energetyka słoneczna, wiatrowa, biomasa, geotermia)
- dobrze rozwinięta sieć infrastruktury drogowej, w tym dróg lokalnych i powiatowych o nawierzchni utwardzonej oraz przebieg autostrady A2
- relatywnie dobry stan zasobów mieszkaniowych
- znaczący udział obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (np. obszary Natura 2000)
- równomierne rozmieszczenie głównych miast subregionu

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- niski udział powierzchni lasów w powierzchni ogółem
- słaba jakość gleb
- duży udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych
- wybitnie duża wodochłonność gospodarki
- niewielkie zasoby wodne
- niski poziom rozwoju systemów kanalizacyjnych i wykorzystania oczyszczalni ścieków oraz niski poziom gazyfikacji
- niewystarczający poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- ograniczona wewnętrzna dostępność infrastruktury kolejowej (w tym brak dostępu do infrastruktury w powiecie tureckim)
- znaczne obciążenie sieci drogowej związane z dużym natężeniem ruchu

SZANSE

WYMIAR SPOŁECZNY

- ukierunkowanie środków krajowych i zewnętrznych na realizację zadań w obszarze polityki społecznej (w tym związanych ze sprawiedliwą transformacją)
- rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa ułatwiająca realizację procesu transformacji regionów węglowych
- rosnące znaczenie ekonomii społecznej stwarzającej możliwości przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz negatywnym skutkom procesów demograficznych

WYMIAR GOSPODARCZY

- ukierunkowanie zewnętrznych środków interwencyjnych na realizację działań związanych z restrukturyzacją przemysłu wydobywczego i energetycznego
- ukierunkowanie polityki energetycznej Unii Europejskiej i Polski na rozwój OZE z uwzględnieniem wykorzystania i rozwoju istniejącej infrastruktury energetycznej
- poprawa niekorzystnej sytuacji na rynku pracy związana z relatywnie niskim poziomem wynagrodzeń na tle Wielkopolski
- poprawa warunków pracy skutkująca spadkiem udziału pracujących w warunkach zagrożenia

ZAGROŻENIA

WYMIAR SPOŁECZNY

- niekorzystne trendy demograficzne związane ze starzeniem się ludności, ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji (i ich wyjątkowa koncentracja w m. Konin)
- niekorzystne społecznie następstwa procesu transformacji energetycznej

WYMIAR GOSPODARCZY

- możliwość wystąpienia głębokiej i długookresowej recesji gospodarczej stanowiącej konsekwencję konieczności odejścia od wydobywania i spalania węgla brunatnego, wynikającej z założeń europejskiej i krajowej polityki energetycznej
- przynależność Wielkopolski do tzw. regionów przejściowych w perspektywie finansowej 2021-2027 (konieczność zapewnienia wyższego wkładu własnego)
- narastające pogorszenie sytuacji finansowej JST wzmocnione dodatkowo spadkiem dochodów z CIT oraz wzrostem obciążeń wynikających z wyższego poziomu współfinansowania projektów europejskich

- rozwój inteligentnych specjalizacji, które pozostaną główną ideą łączącą różne polityki UE i krajowe
- rozwój powiązań gospodarczych z zagranicą i zróżnicowanie kierunków wymiany międzynarodowej
- rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- ukierunkowanie zewnętrznych środków interwencyjnych na realizację działań związanych z rekultywacją i zagospodarowaniem terenów przemysłowych oraz przeciwdziałanie oraz ograniczanie zmian klimatu
- wzrastająca atrakcyjność lokalizacyjna z uwagi na poprawiającą się dostępność komunikacyjną i korzystne położenie w układzie kluczowych europejskich i krajowych korytarzy transportowych
- rosnące znaczenie rozwoju działalności rekreacyjno-turystycznych o zasięgu krajowym i międzynarodowym przy wykorzystaniu obszarów naturalnych i zagospodarowanych na te cele obszarów przemysłowych

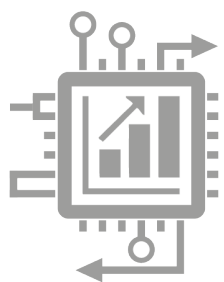
- spowolnienie gospodarcze
- niestabilne prawo
- zmiany i zakłócenia w łańcuchach dostaw oraz strukturze i wielkości rynku zbytu w wyniku wojny na terytorium Ukrainy

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

- pogłębiające się niekorzystne skutki zmian klimatu (ocieplenie, susze, wzrastająca liczba zjawisk katastrofalnych, problemy hydrologiczne)
- rosnąca niekorzystna kumulacja liniowego natężenia zanieczyszczeń wzdłuż autostrady A2
- atrakcyjność osiedleńcza obszarów znajdujących się w sąsiedztwie Wielkopolski Wschodniej

3. KLUCZOWE WYZWANIA ROZWOJOWE

Badania i analizy oraz liczne dyskusje i konsultacje z przedstawicielami mieszkańców Wielkopolski Wschodniej, przeprowadzone na każdym etapie sporządzania dokumentu, pozwoliły na wskazanie wyzwań kluczowych dla rozwoju subregionu w perspektywie najbliższych lat. Są to:

- 1) **transformacja gospodarcza**, w tym m.in.: zwiększenie poziomu dywersyfikacji gospodarki oraz udziału inteligentnych specjalizacji w strukturze gospodarczej Wielkopolski Wschodniej, zwiększenie innowacyjności gospodarki i stopnia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców oraz poziomu rozwoju firm produkcyjnych i usługowych, pozyskiwanie nowych inwestorów oraz wzrost udziału firm z kapitałem zagranicznym, większa internacjonalizacja firm z subregionu oraz wzrost poziomu eksportu, zwiększenie stopnia współpracy między przedsiębiorcami oraz między sferą badawczo-rozwojową (B+R), przedsiębiorcami i szkolnictwem wyższym, dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb rynku pracy, zmiana w łańcuchach dostaw i kierunkach zbytu (w związku ze skutkami wojny w Ukrainie), zwiększenie poziomu pomocy publicznej w ramach pomocy dla regionów górniczych, w których postępuje proces odchodzenia od wydobywania i wykorzystania węgla w energetyce;

- 2) **zmiany technologiczne**, w tym m.in.: efektywne wykorzystanie potencjału Wielkopolski Wschodniej dla transformacji energetycznej ukierunkowanej na rozwój energetyki niskoemisyjnej, transformacja cyfrowa, w tym rozwój infrastruktury teleinformatycznej, tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki zeroemisyjnej i o obiegu zamkniętym, w tym biogospodarki, zwiększenie poziomu innowacyjności rolnictwa, zwiększenie stopnia rozwoju przemysłu 4.0 i 5.0, zwiększenie aktywności sfery B+R lokalnych firm i uczelni oraz polepszenie dostępu do instytucji otoczenia biznesu i działalności B+R, dostosowanie kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników do zmian technologicznych, zwiększenie dostępu do finansowania wdrażania nowych technologii;

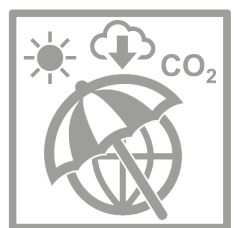
- 3) **transformacja społeczna**, w tym m.in.: zmiana postrzegania subregionu przez mieszkańców i kształtowanie wizerunku Wielkopolski Wschodniej jako obszaru dużych szans rozwoju osobistego i realizacji indywidualnych aspiracji, zwiększenie aktywności mieszkańców na rzecz poprawy jakości życia, zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług, w tym opiekuńczo-wychowawczych, zdrowotnych, w tym szczególnie dla osób starszych, działania na rzecz zapobiegania wzrastającej liczbie kryzysów społecznych;

- 4) **rozwój kapitału społecznego**, w tym m.in.: zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa, zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, w tym w zakresie wpływu na działania samorządów oraz w ramach funkcjonowania organizacji pozarządowych, czy zdolności mieszkańców subregionu do współpracy, zwiększenie poziomu społecznej odpowiedzialności biznesu, kształtowanie postaw proobywatelskich i prośrodowiskowych, tworzenie warunków dla budowania nowej tożsamości i wizerunku obszaru Wielkopolski Wschodniej oraz kształtowania silnych więzi mieszkańców z subregionem i trwałych relacji społecznych;

- 5) **procesy demograficzne**, w tym m.in.: przeciwdziałanie depopulacji ze szczególnym uwzględnieniem zahamowania odpływu z subregionu ludzi młodych, a także tworzenia warunków dla integracji imigrantów, w tym zagranicznych, działania na rzecz poprawy kondycji zdrowotnej ludności, przeciwdziałanie skutkom kryzysu uchodźczego;

- 6) **zmiany klimatu**, w tym m.in.: zwiększenie odporności na zmiany klimatu, w tym katastrofalne zjawiska pogodowe, różnych dziedzin gospodarki, np. rolnictwa i budownictwa, przeciwdziałanie rosnącemu deficytowi wody, wdrażanie rozwiązań systemowych w zakresie przeciwdziałania klęskom naturalnym, ochrona i poprawa bioróżnorodności, w szczególności terenów podmokłych, osiągnięcie w Wielkopolsce Wschodniej neutralności klimatycznej w 2040 r., w tym w szczególności eliminacja tzw. niskiej emisji, zwiększenie poziomu świadomości mieszkańców, władz lokalnych i innych podmiotów w Wielkopolsce Wschodniej w zakresie wpływu człowieka na zmiany klimatu i efektów tych zmian;

- 7) **jakość środowiska przyrodniczego**, w tym m.in.: poprawa jakości powietrza, stanu zasobów i jakości wód oraz odtworzenie stosunków wodnych, ochrona i poprawa stanu bioróżnorodności, zwiększenie lesistości i zapobieganie degradacji obszarów leśnych, zwiększenie powierzchni obszarów zieleni w miastach, ochrona ekosystemów oraz obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo, nadanie nowej funkcjonalności i rewitalizacja obszarów przemysłowych, w tym pogórnich czy zdewastowanych, zwiększenie poziomu wykorzystania odpadów, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, zwiększenie poziomu świadomości mieszkańców w zakresie śladu węglowego i wodnego;

- 8) **spójność gospodarcza, społeczna i przestrzenna**, w tym m.in.: zmniejszenie różnic rozwojowych pod względem gospodarczym i społecznym, zapewnienie dostępności komunikacyjnej obszarów peryferyjnych oraz sprawnych powiązań transportowych do miast powiatowych, efektywne wykorzystanie policentrycznej struktury sieci osadniczej dla równoważenia procesów rozwoju.

III. WIZJA ROZWOJU – NOWA TOŻSAMOŚĆ

Motywy przewodnim w kontekście formułowania wizji rozwoju Wielkopolski Wschodniej w 2040 roku jest wskazanie nowych podstaw rozwoju i kształtowanie NOWEJ TOŻSAMOŚCI Wielkopolski Wschodniej „po węglu”. Konieczność ta, będąca efektem zidentyfikowanych uwarunkowań zewnętrznych i kluczowych wyzwań subregionu w obliczu narastających zmian klimatycznych i transformacji przemysłu wydobywczo-energetycznego, wskazuje przede wszystkim na potrzebę budowania silnych pozytywnych relacji między mieszkańcami Wielkopolski Wschodniej, przekształcenia gospodarki subregionu w nowoczesną, innowacyjną i neutralną dla klimatu oraz przywrócenia i zachowania walorów środowiskowych.

Zakłada się, że uruchomienie potencjału rozwojowego w postaci energii i aktywności mieszkańców subregionu stanie się fundamentem budowania partnerskiego i włączającego społeczeństwa, przyczyni się do kształtowania nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki oraz przekształcenia Wielkopolski Wschodniej w obszar przyjazny i atrakcyjny do zamieszkania. Tym samym przyjmuje się, że najważniejszym kapitałem terytorialnym obszaru Wielkopolski Wschodniej są jej mieszkańcy, gospodarka i przestrzeń a zachodzące przeobrażenia społeczno-gospodarcze będą efektem procesu integracji wzmacniania więzi społecznych, potencjałów gospodarczych i walorów środowiskowych. Jednocześnie zakłada się, że silne poczucie więzi i przynależności do subregionu przełoży się na większą identyfikację mieszkańców z regionem i tym samym ludność Wielkopolski Wschodniej w jeszcze większym stopniu będzie czuła się Wielkopolanami.

Uwzględniając powyższe podejście, przy czynnym udziale przedstawicieli mieszkańców subregionu, sformułowano i przyjęto następującą wizję rozwoju Wielkopolski Wschodniej w długiej perspektywie czasu:

WIELKOPOLSKA WSCHODNIA W 2040 ROKU TO:

ZINTEGROWANA DOLINA ENERGII MIESZKAŃCÓW, GOSPODARKI I PRZESTRZENI,

SILNA SAMORZĄDOWO, PARTNERSKA I WŁĄCZAJĄCA:

**zamieszkana przez świadomych, proaktywnych i przedsiębiorczych obywateli
tworzących wspólnotę wartości i otwartych na nowe idee z poszanowaniem
tradycji europejskich,**

**będąca krajowym liderem zielonego wzrostu,
zapewniająca mieszkańcom dobrą jakość życia i możliwości rozwoju,**

**perspektywiczna, neutralna dla klimatu, stanowiąca atrakcyjne i przyjazne
miejsce życia, pracy i inwestycji w czystym środowisku,
zachęcająca do wiązania z nią swojej przyszłości.**

IV. NOWE PODSTAWY ROZWOJU – CELE ROZWOJU DO 2040 ROKU

Układ i zakres merytoryczny celów w Strategii wynika ze zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych Wielkopolski Wschodniej oraz uwzględnia przedstawiony sposób myślenia o jego rozwoju, nawiązujący do nowych podstaw rozwoju i kształtowania NOWEJ TOŻSAMOŚCI Wielkopolski Wschodniej „po węglu”.

Struktura celów Strategii składa się z: dwóch poziomów celów – strategicznych i zintegrowanych celów operacyjnych, kierunków interwencji, a także planowanych działań i ich charakterystyki pełniącej rolę ramowego planu działań. Bezpośredni wpływ na realizację wizji rozwoju mają trzy cele strategiczne, które będą realizowane przez sześć celów operacyjnych, stanowiących łącznie swego rodzaju ścieżkę dojścia do wizji, traktowanej jako CEL GŁÓWNY dokumentu.

Cele Strategii powiązane są z kluczowymi wyzwaniami rozwojowymi i analizą SWOT oraz uwzględniają podejście koncentracji tematycznej. Tworzą spójny i komplementarny system, w którym występują współzależności – efekty jednych celów generują bądź wzmacniają efekty realizacji innych. Co do zasady cele mają charakter horyzontalny, tj. dotyczą całego subregionu i całej jego społeczności, przy czym zaproponowany obszar interwencji uwzględnia wymiar terytorialny w zakresie strategicznych obszarów wsparcia, o których mowa w rozdziale dot. terytorialnego wymiaru Strategii, obejmujący ramowy plan działań dla wyznaczonych obszarów.

Wyrazem operacjonalizacji zdefiniowanych i opisanych poniżej zintegrowanych celów operacyjnych Strategii oraz stosowanego na poziomie krajowym podejścia projektowego są wypracowane z lokalnymi interesariuszami przedsięwzięcia priorytetowe, będące wyborem strategicznym podyktowanym zidentyfikowanymi potrzebami subregionu. Przeprowadzono nabór przedsięwzięć strategicznych, pogrupowano je w pakiety projektów oraz zorganizowano dyskusję nad propozycjami zgłoszonych i pogrupowanych przedsięwzięć w ramach warsztatu. Przedsięwzięcia te wyróżnia ponadlokalny charakter, integracja zgłoszonych lokalnych pomysłów, przewidywany termin realizacji do 2030 r., a także realizacja przez kilku partnerów z subregionu czy konieczność udziału/wyznaczenia podmiotu czuwającego nad całością jego realizacji. Dzięki wskazaniu przedsięwzięć najważniejszych dla subregionu (w załączniku do Strategii) Strategia łączy w sobie wymiar strategiczny z operacyjnym, wskazując przedsięwzięcia wokół których interesariusze z subregionu konińskiego (a także działający na jego rzecz podmioty spoza subregionu) w horyzoncie najbliższej dekady będą koncentrować swoją aktywność programową, finansową i organizacyjną, dążąc tym samym do osiągnięcia wskazanej wizji i celów rozwoju.

Cele strategiczne

AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNĄ WARTOŚĆ	ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU	SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNĄ NA ZMIANY KLIMATU
--	--	--

Zintegrowane cele operacyjne

SILNY KAPITAŁ SPOŁECZNY	NOWOCZESNY I WŁĄCZAJĄCY RYNEK PRACY	PROINNOWACYJNI PRZEDSIĘBIORCY	SILNE BRANŻE GOSPODARCZE	PRZYJAZNE MIASTA I WSIE	WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZEŃ PRZYRODNICZĄ
------------------------------------	--	--	-------------------------------------	------------------------------------	---

Kierunki interwencji

Zwiększenie aktywności mieszkańców i współpracy wzmacniającej więzi społeczne	Poprawa jakości kształcenia i jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy	Zwiększenie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców	Rozwój innowacyjnej gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje	Rozwój niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki mieszkaniowej	Kształtowanie wartościowego i spójnego systemu przyrodniczego
Wzmacnianie tożsamości lokalnej i subregionalnej	Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Wzrost innowacyjności i konkurencyjności sektora MŚP	Rozwój branż wykorzystujących wewnętrzne potencjały subregionu	Wzrost dostępności i rozwój wysokiej jakości usług publicznych	Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi
Wyrównywanie szans wykluczonych i zagrożonych grup społecznych		Zapewnienie warunków do rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw		Kształtowanie sieci atrakcyjnych przestrzeni publicznych	
Wspieranie rozwoju i kompetencji podmiotów społecznych				Racjonalne gospodarowanie przestrzenią	

PRZEDSIĘWZIĘCIA PRIORYTETOWE

CEL STRATEGICZNY

**AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJACE
SPOŁECZEŃSTWO
TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI**

ZINTEGROWANE CELE OPERACYJNE

SILNY KAPITAŁ SPOŁECZNY / NOWOCZESNY I WŁĄCZAJĄCY RYNEK PRACY

AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI

Uzasadnienie wyboru celu

Najważniejszym potencjałem Wielkopolski Wschodniej są jej **mieszkańcy**. Aby czynnik ten faktycznie decydował o przewadze konkurencyjnej subregionu, konieczne jest podejmowanie działań umożliwiających z jednej strony **wspieranie ich rozwoju** – poprzez ich aktywizację, włączanie w różne inicjatywy i działania społeczne, w tym związane z budowaną nową tożsamością opartą na wartościach, ideach i tradycjach łączących mieszkańców tej części województwa wielkopolskiego, oraz – w sytuacji, gdy jest to niezbędne – włączenie społeczne, a z drugiej **zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków ekonomicznych do życia** poprzez ich aktywizację zawodową i budowę nowoczesnego rodzimego rynku pracy. Ważne, aby wszelka planowana we wskazanym zakresie interwencja stanowiła odpowiedź na zdiagnozowane kluczowe wyzwania przyszłości subregionu, takie jak m.in. negatywne procesy demograficzne, postępująca transformacja społeczna i potrzeba rozwoju kapitału społecznego czy wreszcie konieczność zapewnienia spójności społecznej na obszarze całej Wielkopolski Wschodniej. Tylko kompleksowe i w pełni zintegrowane wsparcie ma szansę przyczynić się do sukcesu realizowanej Strategii, stanowiąc jednocześnie punkt wyjścia dla interwencji planowanych w ramach działań związanych z rozwojem gospodarki czy realizowanych w obszarze środowiskowo-przestrzennym. Interwencja przewidziana w ramach tego celu obejmuje także osoby przybywające do subregionu w celu zaspokojenia swoich potrzeb zawodowych, edukacyjnych czy szukających bezpieczeństwa i spokoju.

Fundamentem dla dynamicznego rozwoju Wielkopolski Wschodniej jest **budowa silnego kapitału społecznego**. Nastąpi ona poprzez wielokierunkowe działanie, obejmujące w szczególności **wzmocnienie aktywności mieszkańców i ich współpracy** realizowanej w obrębie subregionu, **budowę tożsamości lokalnej i subregionalnej** stanowiącej kluczowy element mający za zadanie łączyć całą lokalną społeczność, a zarazem główny motyw przewodni Strategii, **włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją**, rozumiane jako precyzyjna interwencja w odpowiedzi na zidentyfikowane specyficzne potrzeby mieszkańców wybranych części subregionu, oraz działania w zakresie **uzupełnienia infrastruktury wsparcia kapitału społecznego**. Efektem tak szerokiego zakresu interwencji powinno stać się zapewnienie wysokiej jakości kapitału społecznego jako kluczowego warunku dla działań podejmowanych w innych obszarach rozwoju regionalnego.

Stworzenie nowoczesnego i włączającego rynku pracy to wyższy poziom interwencji w obszarze wsparcia rozwoju społeczeństwa Wielkopolski Wschodniej. Pozwoli ono na realizację kolejnego szczebla działań skupiających się na zapewnieniu mieszkańcom warunków do godnego, wysokiej jakości życia, w oparciu o źródła dochodu wynikające ze sprawnie funkcjonującego rynku pracy. Zapewni je z jednej strony **wzmocnienie kierunków i poziomu kształcenia mieszkańców** w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy i uwarunkowania rozwijającej się gospodarki, a z drugiej strony **aktywizacja zawodowa** grup szczególnie oddalonych od rynku pracy. Niniejsze pozwolić powinno na podniesienie atrakcyjności subregionu Wielkopolski Wschodniej przez pryzmat nie tylko możliwości „spokojnego życia” z racji oddalenia od największych polskich aglomeracji, ale również ze względu na możliwości w zakresie zapewnienia wysokiego poziomu dochodu mieszkańców.

Przyjmuje się, że w związku z kształtowaniem w Wielkopolsce Wschodniej w perspektywie roku 2040 aktywnego, świadomego i włączającego społeczeństwa tworzącego wspólnotę wartości, zostanie podjętych szereg interwencji i działań o charakterze zintegrowanym w ramach dwóch kluczowych wzajemnie komplementarnych wymiarów stanowiących cele operacyjne: wymiaru społecznego – związanego z budową silnego kapitału społecznego, oraz wymiaru zatrudnieniowego – koncentrującego się na zapewnieniu nowoczesnego i włączającego rynku pracy.

Jednocześnie przyjmuje się, że do osiągnięcia celu strategicznego **Aktywne, świadome i włączające społeczeństwo tworzące wspólnotę wartości** przyczyni się m.in. realizacja do 2030 r. projektów w ramach dwóch przedsięwzięć priorytetowych wskazanych w załączniku do Strategii, tj.: „Rozwinięte i dostępne usługi społeczne” oraz „Nowe miejsca pracy w subregionie”.

Z I N T E G R O W A N Y C E L O P E R A C Y J N Y

SILNY KAPITAŁ SPOŁECZNY

Wysoka jakość kapitału społecznego z jednej strony świadczy o cechach mieszkańców, umiejętności współpracy opartej na zaufaniu czy o odpowiednio funkcjonującym społeczeństwie obywatelskim, natomiast z drugiej jest istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego. Utożsamiana jest z cechami, takimi jak wysoka aktywność społeczna, współpraca, zaufanie, tolerancja, silne więzi, które wypracowywane wspólnie i równolegle są warunkiem obligatoryjnym dla procesu kreowania tak kluczowej dla subregionu „nowej tożsamości”. Budowanie wspólnoty o wysokim kapitale społecznym na rzecz trwałego rozwoju gospodarczego i wysokiej jakości życia, a także zmniejszenia skali problemów społecznych i ich łagodzenia, odbywać się będzie w ramach wzajemnie zintegrowanych i wzmacniających się **4 kierunków interwencji**:

- 1. Zwiększanie aktywności mieszkańców i współpracy wzmacniającej więzi społeczne**
- 2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i subregionalnej**
- 3. Wyrównywanie szans wykluczonych i zagrożonych grup społecznych**
- 4. Wspieranie rozwoju i kompetencji podmiotów społecznych**

Jednym z najistotniejszych wyzwań rozwoju subregionu jest niewystarczający poziom zaangażowania społecznego oraz aspiracji rozwojowych mieszkańców. W związku z powyższym ważnym obszarem wsparcia w ramach Strategii będzie aktywizacja mieszkańców i usprawnienie współpracy mieszkańców oraz różnych instytucji, co powinno przełożyć się na przyspieszenie rozwoju subregionu. Istotne będzie podejmowanie różnych działań mających na celu rozbudzenie aspiracji społecznych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, aby obszar subregionu i poszczególnych jego gmin stał się przyjazny osobom młodym, odpowiadając na ich potrzeby. Na podobnej zasadzie konieczne jest zaktywizowanie pod względem społecznym, ale i obywatelskim osób starszych oraz z ograniczoną sprawnością, tak, aby osoby te odczuwały, że w dalszym ciągu są potrzebne społeczeństwu, a jednocześnie mogły się rozwijać i działać na rzecz subregionu. Uzupełnieniem dla powyższego powinno być odpowiednie sieciowanie działalności w obrębie wzmacniania kapitału społecznego poprzez m.in. budowanie lokalnych partnerstw oraz kształtowanie i wspieranie postaw obywatelskich i społecznych czy budowę zaufania społecznego.

Innym kluczowym elementem, jeśli chodzi o budowę silnego kapitału społecznego subregionu, jest wzmacnianie jego tożsamości lokalnej i subregionalnej, zgodnie z podejściem mówiącym o tym, że im bardziej mieszkańcy Wielkopolski Wschodniej będą zintegrowani ze sobą oraz odczuwać będą silne więzi z największymi ośrodkami (Konin, Koło, Słupca, Turek), tym bardziej będą się czuli wielkopolanami. Aby to osiągnąć należy skupić się na budowie tożsamości subregionu, opartej na jego nowych zdiagnozowanych potencjałach i wypracowanych kierunkach, zakładającej konieczność uświadamiania mieszkańców pod względem proobywatelskim i prośrodowiskowym, zapewnienie im dostępu do potencjałów kulturowych i kreatywnych, ograniczanie deficytów kapitału społecznego w szczególności wśród ludności obszarów marginalizowanych oraz tworzenie nowego wizerunku obszaru Wielkopolski Wschodniej.

Dążenie do zapewnienia mieszkańcom Wielkopolski Wschodniej wysokiej jakości życia poprzez zaspokojenie ich potrzeb społecznych oraz rozwijanie ich potencjału, m.in. na rzecz rozwoju gospodarki, wymaga optymalnego wykorzystania zasobów instytucji z obszaru polityki społecznej i współpracujących z nimi podmiotów z pozostałych sektorów oraz wdrożenia w sposób zrównoważony idei deinstytucjonalizacji usług społecznych. Działania w tym obszarze dedykowane będą osobom dotkniętym różnymi problemami, których nie są w stanie rozwiązać samodzielnie, ani też przy wsparciu rodziny lub najbliższego otoczenia. W szczególności wsparcie dotyczyć będzie osób starszych, osób z ograniczoną sprawnością, rodzin potrzebujących wsparcia w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, osób z kręgu wysokiego ryzyka socjalnego (m.in. osoby ubogie, bezrobotne czy uzależnione) czy migrantów, tj. osób nieposiadających polskiego obywatelstwa, które przebywają w Polsce w celu innym niż turystyczny (w tym uchodźców). Udzielana pomoc ww. osobom powinna następować w trzech wymiarach, tj. 1) profilaktycznym, polegającym na dostarczeniu wsparcia w odbudowie potencjału osoby i zmniejszeniu ryzyka pojawienia się poważnych problemów w jego funkcjonowaniu 2) interwencyjnym, polegającym na dostarczaniu wsparcia w rozwiązywaniu poważnych kryzysów stwarzających zagrożenie dla funkcjonowania danej osoby/rodziny czy 3) integracyjnym, polegającym na dostarczeniu wsparcia w powrocie człowieka/rodziny do sprawnego funkcjonowania po doświadczeniu poważnych problemów.

Nieodzowna dla budowy silnego kapitału społecznego jest odpowiedniej jakości infrastruktura społeczna (w „miękkim” ujęciu), obejmująca szereg różnego rodzaju organizacji społecznych działających w subregionie. Szczególnie ważne w tym przypadku, biorąc pod uwagę ich specyfikę funkcjonowania (nie nastawionych na osiąganie zysku), jest zapewnienie wsparcia zarówno dla rozwoju i bieżącego funkcjonowania tych organizacji, jak i podnoszenia ich kompetencji. Za kluczowe w przypadku Wielkopolski Wschodniej przyjęto w szczególności potrzebę rozwoju ekosystemu wsparcia społecznego oraz rozwój i promocję sektora organizacji pozarządowych.

1. ZWIĘKSZANIE AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW I WSPÓŁPRACY WZMACNIAJĄCEJ WIĘZI SPOŁECZNE

Planowane działania:

1.1. Rozwój subregionu przyjaznego młodym i odpowiadającego na ich potrzeby, w tym m.in.:

- **zwiększenie aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu poszczególnych gmin/wspólnot lokalnych**, m.in. poprzez budowanie odpowiednich relacji w szkole (wpływających na pewność siebie i tworzenie więzi społecznych) oraz uświadomienie znaczenia współpracy i pozytywnych relacji na płaszczyźnie społecznej i zawodowej, rozwój narzędzi partycypacji i dialogu, w szczególności związanych z podejmowaniem oddolnych inicjatyw, rozwój formalnych i nieformalnych grup młodzieżowych, edukację samorządową i obywatelską, promującą aktywne postawy osób młodych, konsultowanie z nimi dokumentów planistycznych, projektów i działań dotyczących tej grupy osób, rozwój samorządów uczniowskich, młodzieżowych rad w poszczególnych samorządach lokalnych;
- **zapewnienie bezpiecznego miejsca do życia**, m.in. poprzez poprawę warunków środowiska naturalnego, poprawę zdrowia psychicznego młodzieży, zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych odpowiadających na potrzeby młodych osób, prowadzenie polityki mieszkaniowej odpowiadającej potrzebom młodych osób, w szczególności potrzebie usamodzielnienia, oraz wsparciu młodzieży w wejściu w dorosłe życie;
- **rozwój przestrzeni oraz usług dla osób młodych**, m.in. poprzez tworzenie miejsc publicznych z myślą o tej grupie wiekowej, gdzie można spędzać wolny czas, wspólnie pracować, realizować swoje pasje czy budować relacje z rówieśnikami, które prowadzone będą przy wsparciu osób dorosłych na wspólnie wypracowanych zasadach, zapewnienie różnorodnej i dostosowanej do rzeczywistych potrzeb osób młodych oferty kultury i sportu poprzez zaangażowanie osób młodych w tworzenie ich oferty, dostosowanie oferty transportu publicznego do potrzeb młodzieży, w tym związanych ze spędzaniem czasu wolnego, rozwój przestrzeni z myślą o publicznej prezentacji przez młodzież swoich talentów;
- **rozwój innowacyjnych i technologicznych rozwiązań przy udziale młodzieży**, m.in. poprzez rozwój współpracy organizacji studenckich z uczelniami, kreowanie współpracy osób młodych z przedsiębiorcami i branżą kreatywną, rozwój przestrzeni wspólnych, gdzie osoby młode będą mogły rozwijać swoją kreatywność przy wsparciu ekspertów.

1.2. Zwiększanie aktywności społecznej i obywatelskiej osób starszych oraz z ograniczoną sprawnością, w tym m.in.:

- **rozwój organizacji pozarządowych czy podmiotów ekonomii społecznej działających na rzecz aktywnych z ograniczoną sprawnością czy osób starszych**, m.in. poprzez organizację i rozwój Uniwersytetów Trzeciego Wieku czy klubów seniora;
- **rozwój wolontariatu na rzecz osób starszych**, m.in. poprzez tworzenie warunków dla rozwoju wolontariatu pracowniczego i międzypokoleniowego, a także **rozwój wolontariatu osób starszych**, m.in. senioralnego w ramach usług sąsiedzkich;
- **rozwój wolontariatu osób z ograniczoną sprawnością**, m.in. poprzez mentoring, wolontariat szpitalny, a także **rozwój wolontariatu na rzecz tych osób**, m.in. pracowniczego, szkolnego;
- **wspieranie tworzenia ciał konsultacyjno-doradczych działających na rzecz osób starszych lub osób z ograniczoną sprawnością**, m.in. poprzez tworzenie rad (np. rad seniorów), grup roboczych, koalicji.

1.3. Budowa lokalnych partnerstw, w tym m.in.:

- **rozwój partnerstw z instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami i ich stowarzyszeniami**, m.in. poprzez rozwijanie istniejących partnerstw i innych form współpracy i włączania nowych partnerów i aktywnych uczestników do dotychczasowych inicjatyw, rozwój współpracy międzysektorowej (uczelnie – biznes – instytucje publiczne – organizacje pozarządowe) oraz partnerstwa publiczno-prywatnego, rozwój współpracy i partnerstwa w obszarach powiązań funkcjonalnych, angażowanie przez samorządy terytorialne lokalne społeczności i lokalnych partnerów w proces planowania i projektowania;

- **wzmacnianie organizacji pozarządowych oraz rozwój różnych inicjatyw współpracy dzięki wzmacnianiu świadomości obywatelskiej**, m.in. poprzez rozwijanie inicjatyw współpracy, w których organizacje pozarządowe są równorzędnym partnerem samorządu wnoszącym komplementarne zasoby, rozwijanie budżetu obywatelskiego.

1.4. **Kształtowanie i wspieranie postaw obywatelskich i społecznych oraz budowa zaufania społecznego, w tym poprzez:**

- **animowanie i wzmacnianie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego i subregionalnego**, m.in. poprzez kształcenie umiejętności współpracy, wspieranie doskonalenie umiejętności liderów społecznych, budowanie otwartości na innych, zwiększanie partycypacji mieszkańców w procesach decyzyjnych, np. poprzez ich angażowanie w prace różnego rodzaju grup decyzyjnych, forów współpracy i dyskusji w zakresie planowania rozwoju, usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami), wsparcie tworzenia organizacji społecznych nastawionych na kreację rozwoju lokalnego;
- **promocję postaw proobywatelskich, prośrodowiskowych i prospołecznych**, m.in. poprzez realizację programów edukacyjnych, szkoleń i konkursów, działania uświadamiające konieczność troski o środowisko naturalne czy własne zdrowie (w tym w zakresie podkreślania korzyści wynikających z postępującej transformacji energetycznej subregionu), wzmocnienie edukacji ekologicznej wśród młodzieży na różnych poziomach kształcenia, promocja i wdrażanie dobrych praktyk dotyczących zrównoważonego rozwoju, zarówno w życiu prywatnym, jak i w pracy, w tym w ramach prowadzonych działalności gospodarczych (m.in. w zakresie rozwijania rolnictwa ekologicznego i promocji konsumpcji jego produktów, dbałości o glebę, odzysku materiałów, budowania poczucia odpowiedzialności za wytwarzane odpady i ich dalsze losy oraz planowania zrównoważonego rozwoju miast i wsi);
- **rozwój inicjatyw oddolnych**, m.in. poprzez rozwój budżetów obywatelskich oraz funduszu sołectkiego;
- **wzmacnianie roli sportu w kształtowaniu postaw proobywatelskich**, poprzez m.in. inwestycje w przebudowę, budowę i modernizację obiektów sportowych, organizację wydarzeń sportowych, kształcenie kadry trenerskiej i animatorów sportu, organizację zajęć sportowych pozalekcyjnych;
- **rozwój solidaryzmu międzypokoleniowego**, m.in. poprzez realizację działań w zakresie wzajemnego poznawania się osób starszych i młodszych, budowania płaszczyzny porozumienia i dialogu, promowanie wzorców dobrego przekazu międzypokoleniowego i więzi emocjonalnych między przedstawicielami różnych generacji (niekoniecznie ograniczonych do przestrzeni rodzinnej);
- **upowszechnianie ekonomii społecznej i solidarnej**, m.in. poprzez promocję i popularyzację wiedzy na temat tego sektora wśród mieszkańców, budowanie postaw przedsiębiorczych w społecznościach lokalnych.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. WZMACNIANIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ I SUBREGIONALNEJ

Planowane działania:

2.1. **Poprawa dostępności mieszkańców do potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju edukacji itp., w tym m.in.:**

- **wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich**, poprzez m.in. inwestycje w infrastrukturę kultury, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury, rozwój kapitału intelektualnego na rzecz świadczenia usług społecznych oraz tworzenie oferty kulturalnej odpowiadającej na potrzeby mieszkańców (w tym w szczególności na obszarach peryferyjnych subregionu i Wielkopolski);
- **wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym subregionu**, w oparciu m.in. o rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, rozwijanie kreatywności wśród mieszkańców w oparciu o przekazywaną wiedzę, wymianę doświadczeń (w tym dobrych praktyk), zapewnienie dostępu do informacji o nowych trendach oraz źródeł inspiracji czy pobudzanie do nowych sposobów myślenia i rozwoju indywidualnych zdolności intelektualnych;

- **likwidacja barier w dostępie do infrastruktury świadczącej usługi publiczne** – różnego typu, na różnym poziomie zaawansowania, uwzględniając m.in. potrzeby osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych czy rodzin z małymi dziećmi;
- **wzmocnienie powiązań komunikacyjnych z obszarów peryferyjnych do ośrodków subregionu o większej ofercie usług publicznych na wyższym poziomie**, z uwzględnieniem dostosowania infrastruktury transportowej i komunikacji do potrzeb mieszkańców w związku z potrzebą sprawnego korzystania z usług publicznych;
- **promocja potencjału kulturowego i kreatywnego subregionu**, zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, jak i lokalnym, w różnych środkach masowego przekazu, ale i poprzez działania samorządów lokalnych, lokalne organizacje pozarządowe, w tym poprzez kampanie informacyjno-promocyjne.

2.2. Ograniczanie deficytów kapitału społecznego na obszarach marginalizowanych, w tym m.in.:

- **wyrównanie różnic w jakości życia mieszkańców**, obejmujące działania mające na celu eliminację ubóstwa, ograniczanie nierówności społecznych, zapewnienie dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), w tym e-usług, zapewnienie odpowiedniej jakości miejsc pracy oraz integrację społeczną, a także umożliwienie realizowania pasji i zainteresowań poprzez dostęp do kultury, sportu, rekreacji itp.;
- **podnoszenie poziomu wykształcenia ludności**, w tym zamieszkującej dzielnice i osiedla zdegradowane, w szczególności w zakresie technologii cyfrowych, potrzeb wynikających z kreowanych inteligentnych specjalizacji czy potrzeby budowy społeczeństwa obywatelskiego, jak i potrzeby samorozwoju związanej ze zdobywaniem nowej i pogłębianie posiadanej już wiedzy poprzez organizację dedykowanej oferty kształcenia;
- **zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców oraz zwiększenie przedsiębiorczości lokalnej** poprzez wspieranie osób nieradzących sobie ze znalezieniem zatrudnienia lub osób, które nie posiadają nawyku aktywności zawodowej, usługami doradców zawodowych;
- **adaptacja mieszkańców obszarów marginalizowanych w kontaktach społecznych i gospodarczych**, poprzez m.in. zapewnienie dedykowanego systemu opiekuńczego i edukacyjnego, ale i zwiększenie kreatywności mieszkańców i zdolności do innowacji.

2.3. Budowanie nowego wizerunku obszaru Wielkopolski Wschodniej i tworzenie więzi mieszkańców z subregionem, w tym m.in.:

- **budowa patriotyzmu lokalnego** z uwzględnieniem możliwości realizacji programów nauczania w oparciu o odpowiednie środki dydaktyczne do przekazywania treści dotyczących kształtowania odpowiednich postaw (w tym umiejętności krytycznego myślenia), a także poprzez prowadzenie kampanii wzmacniających tożsamość lokalną i subregionalną mieszkańców;
- **budowa marki Wielkopolska Wschodnia** jako części województwa wielkopolskiego o specyficznych potencjałach, poprzez m.in. konferencje, udział w misjach i targach, promocję różnego rodzaju lokalnych produktów (w tym np. produktów konsumpcyjnych, turystycznych czy wydarzeń sportowych i kulturalnych), lobbing interesów subregionu na poziomie krajowym i europejskim;
- **pogłębienie współpracy samorządów lokalnych, instytucji pozarządowych, szkolnictwa wyższego i edukacji oraz sfery biznesu z obszaru subregionu**, w tym poprzez realizację wspólnych projektów systemowych (ale i projektów obejmujących terytorialnie wybrane lub wszystkie gminy subregionu) z zakresu m.in. gospodarki, edukacji, infrastruktury komunikacyjnej czy kapitału społecznego;
- **rozwój wspólnot lokalnych**, w tym różnego rodzaju inicjatyw kreujących tożsamość subregionalną, uwypuklających specyfikę i wartości Wielkopolski Wschodniej;
- **podnoszenie znaczenia Konina i ośrodków powiatowych dla mieszkańców** w aspekcie administracyjnym, gospodarczym, rekreacyjno-kulturalnym, edukacyjnym oraz **poprawa dostępności transportowej do nich z różnych części subregionu**.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

3. WYRÓWNYWANIE SZANS WYKLUCZONYCH I ZAGROŻONYCH GRUP SPOŁECZNYCH

Planowane działania

3.1. Rozwój powszechnie dostępnych usług społecznych realizowanych w środowisku lokalnym, w tym m.in.:

- **rozwój usług wspierających prowadzenie aktywnego i niezależnego życia, w szczególności osób starszych oraz z ograniczoną sprawnością**, m.in. poprzez wdrażanie usług teleopieki, usług asystenckich czy sąsiedzkich, łączenie działań zdrowotnych i społecznych, organizację transportu typu door-to-door, usług rehabilitacyjnych;
- **rozwój usług integracji społecznej**, m.in. poprzez tworzenie domów sąsiedzkich w zakresie wsparcia osób starszych, tworzenie warunków dla uruchamiania wspomaganych wspólnot mieszkaniowych czy kręgów wsparcia w przypadku osób z ograniczoną sprawnością;
- **zwiększenie skali działań profilaktycznych w obszarze zdrowotnym i społecznym**, m.in. poprzez rozwój usług geriatrycznych, profilaktykę ryzyka upadków, nowotworów czy żywieniową;
- **zapewnienie dostępności usług psychoprofilaktycznych**, m.in. poprzez rozwój wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego, poprawę dostępu do różnorodnych form terapii;
- **rozwój usług świadczonych w formie mobilnej**, m.in. poprzez rozwój i upowszechnianie rozwiązań IT w obszarze pomocy społecznej i integracji czy prowadzenie działań badawczo-rozwojowych i wdrożeń w tym zakresie.

3.2. Poprawa jakości i dostępności do dostosowanej do potrzeb mieszkańców infrastruktury społecznej, w tym m.in.:

- **rozwój systemu mieszkań ze wsparciem dostosowanych do odpowiednich grup osób**, m.in. poprzez tworzenie i realizację programów budowy i udostępniania mieszkań chronionych, wspomaganych, treningowych, komunalnych czy socjalnych;
- **zapewnienie instytucji o charakterze środowiskowym**, m.in. poprzez organizację i rozwój dziennych domów pomocy, dziennych domów opieki medycznej;
- **zapewnienie miejsc w podmiotach opieki całodobowej czy opieki wytchnieniowej**, m.in. poprzez organizację i rozwój domów pomocy społecznej, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, zakładów opiekuńczo-leczniczych czy domów krótkiego pobytu;
- **zapewnienie miejsc rehabilitacji społecznej, społeczno-zawodowej oraz terapii zajęciowej**, m.in. poprzez organizację i rozwój środowiskowych domów samopomocy, zakładów aktywizacji zawodowej oraz warsztatów terapii zajęciowej;
- **zapewnienie miejsc reintegracji społeczno-zawodowej**, w tym poprzez organizację i rozwój centrów i klubów integracji społecznej.

3.3. Wspomaganie włączenia społecznego osób i ich rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym m.in.:

- **działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu i ubóstwu różnych grup osób**, w szczególności wymagających wsparcia m.in. poprzez edukację finansową czy przeciwdziałanie bezdomności, **zapobiegające izolacji, samotności i marginalizacji tych osób**, m.in. rozwój wolontariatu, tworzenie punktów cyfrowego wsparcia seniorów, **umożliwiające wykorzystanie ich potencjału i doświadczenia**, w tym poprzez mentoring, społeczną odpowiedzialność biznesu, wolontariat pracowniczy, **czy też w zakresie ich zatrudniania**, np. w przedsiębiorstwach społecznych, w zakładach aktywności zawodowej, wdrażanie rozwiązań społecznej odpowiedzialności biznesu;
- **wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**, w tym poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego, działania edukacyjne w zakresie wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców, rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny, profilaktykę przemocy, w tym przemocy w rodzinie;
- **działania przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu**, w szczególności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, np. poprzez tworzenie asystentów cyfrowych czy spacerów cyfrowe, **a także ograniczające skalę wykluczenia transportowego**, zwłaszcza osób zamieszkujących peryferyjnie położone gminy poprzez m.in. optymalizację organizacji transportu publicznego z wykorzystaniem rozwiązań transportu „door-to-door”;

- **rozwój wsparcia dla gospodarstw domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym**, m.in. poprzez termomodernizację budynków mieszkalnych i wymianę niskosprawnych instalacji grzewczych, wymianę energochłonnych urządzeń i źródeł światła, wsparcie ze strony pracowników socjalnych/asystentów w zakresie uzyskiwania świadczeń rekompensujących w przypadku wzrostu kosztów utrzymania lokalu, rozwój wsparcia w zakresie zarządzania zadłużeniem i edukacji ekonomicznej;
- **podniesienie potencjału i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz ich znaczenia w procesie reintegracji społeczno-zawodowej**, w ramach czego kluczowy będzie rozwój usług wsparcia dla tych podmiotów służących podniesieniu jakości oferowanych przez nie produktów i usług oraz wzrostowi ich sprzedaży, upowszechnianie ich włączania w realizację usług społecznych, angażowanie samorządów gminnych w działania na rzecz tego sektora, w tym poprzez upowszechnianie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

3.4. Stworzenie migrantom warunków w zakresie integracji i wejścia na rynek pracy, w tym m.in.:

- **koordynacja działań związanych z migracjami, w tym w szczególności z przyjmowaniem uchodźców**, poprzez m.in. wzmocnienie systemu instytucjonalnego w obszarze legalizacji pobytu i zatrudnienia, w tym rozwój systemów teleinformatycznych na potrzeby kontaktów z migrantami, poprawę sprawności legalizacji pobytu i zatrudnienia;
- **integracja cudzoziemców w społeczeństwie subregionu**, poprzez m.in. zapewnienie dostępu do programów integracyjnych dopasowanych do potrzeb cudzoziemców, integrację przez system edukacji, w tym doskonalenie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie wspierania potrzeb edukacyjnych uczniów z doświadczeniem migracyjnym oraz pracy w wielokulturowym środowisku szkolnym, uruchamianie klas przygotowawczych, zapewnienie wzrostu dostępności usług publicznych dla cudzoziemców, w tym usług społecznych, a także udostępnianie mieszkań w sytuacji wzrostu popytu ze strony migrantów, przeciwdziałanie zjawisku przestrzennej segregacji etnicznej sprzyjającej wykluczeniu społecznemu;
- **działania sprzyjające podejmowaniu przez cudzoziemców pracy długoterminowej**, w tym poprzez rozwój kwalifikacji cudzoziemców pracujących w subregionie oraz kształcenie w zakresie znajomości języka polskiego, podnoszenie potencjału uczelni wyższych z subregionu w zakresie kształcenia cudzoziemców, w tym prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych na wybranych kierunkach edukacyjnych.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

4. WSPIERANIE ROZWOJU I KOMPETENCJI PODMIOTÓW SPOŁECZNYCH

Planowane działania:

4.1. Rozwój ekosystemu wsparcia społecznego, w tym m.in.:

- **doskonalenie współpracy i sieciowanie podmiotów działających na rzecz pomocy społecznej i integracji społecznej**, m.in. poprzez upowszechnianie i wzmacnianie współpracy między samorządami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi i instytucjami administracji rządowej, współpracy ze środowiskami biznesowymi czy współpracy międzynarodowej, ukierunkowanej na wymianę doświadczeń, zawiązywanie i doskonalenie współpracy w ramach partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju usług społecznych, oraz poprzez podnoszenie potencjału zrzeszających się podmiotów i realizację wspólnych działań informacyjnych i promocyjnych;
- **wzmacnianie roli i potencjału kadr podmiotów społecznych**, m.in. poprzez podnoszenie poziomu kompetencji i umiejętności, w tym diagnostyczno-analitycznych kadr podmiotów społecznych, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu tych kadr, a także podejmowanie działań w celu kształtowania pozytywnego wizerunku kadr służb społecznych w świadomości społecznej, promocja zawodów pomocowych oraz rozszerzanie dostępu do kształcenia w zawodach, m.in. pracownika socjalnego, asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekuna środowiskowego;
- **inwestowanie w nowe formy instytucjonalne**, m.in. poprzez tworzenie międzygminnych centrów usług społecznych;

- **koordynacja polityki społecznej**, w ramach której kluczowe będzie dostarczanie zasobów materialnych i wsparcia merytorycznego dla realizacji usług, rozwój jednostek samorządu terytorialnego przez udział w działaniach podejmowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu (ROPS) służących koordynacji polityki społecznej na terenie Wielkopolski m.in. w planowaniu strategicznym, koordynacji i organizacji usług, poszerzaniu i dostarczaniu wiedzy na temat problemów społecznych i sposobów ich rozwiązywania.

4.2. Rozwój i promocja sektora organizacji pozarządowych, w tym m.in.:

- **zwiększenie roli organizacji pozarządowych**, m.in. poprzez realizację programów współpracy, udostępnianie organizacjom publicznej infrastruktury, zlecanie usług, realizację usług w zakresie wsparcia specjalistycznego;
- **umacnianie pozytywnego wizerunku organizacji pozarządowych**, w ramach którego istotna będzie realizacja różnych działań komunikacyjnych, zwiększenie aktywności na różnego rodzaju płaszczyznach współpracy w subregionie oraz aktywność w mediach;
- **rozwój kompetencji kadr organizacji pozarządowych**, m.in. poprzez podnoszenie poziomu kwalifikacji i umiejętności kadr, udział w szkoleniach, konferencjach i stażach oraz wymianę doświadczeń z podobnymi instytucjami z innych regionów i krajów;
- **rozwój instytucjonalny i infrastrukturalny organizacji pozarządowych**, m.in. poprzez wsparcie tworzenia i funkcjonowania siedzib (w tym doposażenia i remonty), szczególnie w początkowej fazie działalności, wdrażanie nowych technologii i działań służących ucyfrowieniu.

Z I N T E G R O W A N Y C E L O P E R A C Y J N Y

NOWOCZESNY I WŁĄCZAJĄCY RYNEK PRACY

Ważnym celem polityki rozwoju Wielkopolski Wschodniej jest tworzenie warunków dla budowy i rozwijania silnego kapitału ludzkiego, który jest najważniejszym czynnikiem rozwoju i zasobem subregionu. Kolejnym krokiem na drodze do budowy aktywnego, świadomego i włączającego społeczeństwa będzie zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków pracy i możliwości wzbogacania się, co nastąpi poprzez wykreowanie wysokiej jakości rynku pracy. Tylko nowoczesny i włączający rynek pracy pozwoli z jednej strony na zwiększenie szans mieszkańców na dostatnie życie, przy jednoczesnym umożliwieniu kształtowania ścieżek życiowych (w szczególności zawodowych) zgodnie z własnymi aspiracjami, a z drugiej wzmocni gospodarkę poprzez aktywizację niedostępnych dotąd zasobów pracy. Realizacja tego celu, skierowanego do różnych grup mieszkańców, odbywać się będzie w ramach wzajemnie zintegrowanych i wzmacniających się **2 kierunków interwencji**:

1. Poprawa jakości kształcenia i jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy

2. Aktywizacja zawodowa mieszkańców

Pomimo pozytywnych trendów przejawiających się we wzroście aspiracji edukacyjnych ludności, system edukacji w subregionie potrzebuje zmian (w szczególności o charakterze jakościowym) w celu dostosowania kierunków i profili kształcenia do potrzeb rynku pracy Wielkopolski Wschodniej, odpowiadających skutecznie na współczesne wyzwania gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach. Podejmowane działania w obszarze kształcenia są warunkiem niezbędnym do osiągnięcia pozytywnych efektów we wszystkich celach Strategii – inwestycje w kapitał ludzki rozwijać będą konkurencyjną gospodarkę opartą na wiedzy, przyczyniać się będą do ograniczania bezrobocia i zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym. Priorytetowymi kierunkami w tym obszarze będą wsparcie szkolnictwa zawodowego i szkolnictwa wyższego. Nacisk położony będzie również na rozwój kompetencji kluczowych na rynku pracy czy promowanie idei kształcenia ustawicznego.

Ubytek zasobów siły roboczej na rynku pracy powoduje, że kluczowa stała się również aktywizacja zawodowa grup, które do tej pory znajdowały się poza ramami rynku pracy. Mieszkańcami wymagającymi szczególnego zainteresowania i wsparcia są tu głównie osoby długotrwale bezrobotne, młode i w wieku 50+, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami oraz rezerwy kapitału ludzkiego z grup dotychczas szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją, osoby odchodzące z przemysłu wydobywczo-energetycznego, a także osoby w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte (np. w rolnictwie). Aktywna polityka rynku pracy zmierzająca do wzrostu zatrudnienia i aktywności zawodowej mieszkańców subregionu realizowana będzie przez objęcie osób z ww. grup różnymi instrumentami wsparcia oraz programami aktywizacji zawodowej, które pozwolą podjąć pracę, zmienić ją na lepszą lub wydłużyć czas aktywności zawodowej. W celu wyrównywania popytu i podaży na rynku pracy konieczne jest również podejmowanie działań promujących mobilność zawodową i terytorialną.

1. POPRAWA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA I JEGO DOSTOSOWANIE DO POTRZEB RYNKU PRACY

Planowane działania:

1.1. Rozwój doradztwa zawodowego i poradnictwa edukacyjnego na każdym poziomie kształcenia (począwszy od szkoły podstawowej) oraz na każdym etapie życia, w tym m.in.:

- **przygotowanie i doskonalenie kadr dla doradztwa edukacyjno-zawodowego**, poprzez m.in. podnoszenie kwalifikacji doradców edukacyjnych i zawodowych oraz uzyskiwanie kwalifikacji doradców przez nauczycieli, którzy ich nie posiadają;
- **zwiększanie dostępności doradztwa i poradnictwa**, poprzez m.in. rozwój szkolnych ośrodków kariery i akademickich biur karier, integrację działań w zakresie doradztwa zawodowego realizowanego w instytucjach systemu edukacji oraz rynku pracy, rozwijanie narzędzi internetowych wspierających realizację zadań z zakresu doradztwa zawodowego;
- **wdrażanie rozwiązań w zakresie wspierania procesów przejścia między różnymi etapami kształcenia oraz wejścia na rynek pracy**, w tym przejścia z systemu oświaty do kształcenia na poziomie wyższym i przejścia z systemu edukacji do pracy zawodowej, poprzez m.in. współpracę szkół ponadpodstawowych ze szkołami wyższymi celem zainteresowania uczniów ofertą szkół wyższych z subregionu, tworzenie warunków dla stałej współpracy szkół ponadpodstawowych i wyższych z podmiotami gospodarczymi oraz zachęt dla przedsiębiorstw w zakresie inwestowania w przyszłych pracowników (np. dofinansowanie praktyk i stypendiów).

1.2. Zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego, w tym m.in.:

- **rozwój ośrodków kształcenia zawodowego**, w tym obejmujące doposażenie podmiotów prowadzących kształcenie zawodowe, wdrażanie innowacyjnych programów kształcenia, udział specjalistów z rynku w praktycznej nauce zawodu w szkołach, tworzenie klas patronackich, kształtowanie kompetencji uczniów w zakresie wykorzystania TIK we współczesnej gospodarce oraz odpowiadających na wyzwania wynikające z upowszechnianiem się Przemysłu 4.0/5.0;
- **rozwój współpracy i partnerstwa z instytucjami rynku pracy i organizacjami społecznymi czy między jednostkami kształcenia zawodowego**, m.in. w celu koordynacji kształcenia w różnych zawodach i unikania powielania kierunków kształcenia przez blisko położone względem siebie szkoły oraz kształcenia w zawodach nadwyżkowych, tworzenie rad pracodawców mających na celu np. określanie zakresu pożądanych kierunków kształcenia oraz sposobów kształcenia;
- **rozwój dualnego kształcenia zawodowego**, poprzez m.in. rozwój współpracy szkół z pracodawcami i upowszechnienie kształcenia w miejscu pracy oraz promocję dobrych praktyk;
- **podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych**, które zakończyły formalną edukację, poprzez m.in. kursy i szkolenia, uzyskiwanie certyfikatów potwierdzających posiadane umiejętności i kwalifikacje zawodowe;
- **promocja kształcenia zawodowego, która powinna być ukierunkowana na wzrost zainteresowania uczniów tego rodzaju kształceniem**, poprzez działania skutecznie przywracające prestiż wykształcenia zawodowego dzięki upowszechnianiu informacji na temat możliwości osiągnięcia oczekiwań ekonomicznych oraz spełniania aspiracji związanych ze ścieżką rozwoju zawodowego.

1.3. Rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych na każdym etapie kształcenia, w tym na etapie opieki nad dzieckiem (żłobki, przedszkola) i edukacji wczesnoszkolnej ważnych dla funkcjonowania w życiu zawodowym i społecznym, a także w sferze prywatnej, w tym m.in.:

- **rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych oraz zawodowych osób w każdym wieku**, w tym poprzez wyposażenie wychowanków, uczniów i studentów w kompetencje uniwersalne, kształtowanie umiejętności i postaw społecznych obejmujących zdolność rozumienia, komunikowania się, krytycznego myślenia, kreatywności, rozwiązywania problemów, pracy w grupie i adaptacji do zmieniających się uwarunkowań. Działanie to realizowane może być poprzez m.in. organizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, organizację kółek zainteresowań, przygotowanie oferty warsztatów i laboratoriów oraz rozwój edukacji poprzez projekty;

- **rozwój kapitału społecznego poprzez rozwój umiejętności** na każdym etapie kształcenia, w tym poprzez zwiększanie zaangażowania dzieci, młodzieży i osób dorosłych w życie publiczne, m.in. dzięki rozwijaniu umiejętności dialogu i współpracy, kształtowaniu postaw poszanowania dla innych, budowaniu zaufania oraz rozumienia złożoności kulturowej i historycznej świata, rozwijaniu i wzmacnianiu form aktywności obywatelskiej, w tym poprzez promowanie wolontariatu.

1.4. Podnoszenie jakości środowiska edukacyjnego, w tym m.in.:

- **doskonalenie kompetencji kadry uczącej**, m.in. poprzez zwiększenie dostępu nauczycieli kształcenia zawodowego do branżowych szkoleń u pracodawców czy w branżowych centrach umiejętności, rozwój doradztwa metodycznego, rozwijanie umiejętności pracy/współpracy z różnymi grupami osób, w tym z rodzicami czy opiekunami uczniów, rozwijanie umiejętności zarządzania własnym rozwojem i karierą zawodową;
- **rozwój nauczania zdalnego czy hybrydowego na wszystkich poziomach edukacji**, m.in. poprzez wyposażenie nauczycieli/wykładowców w kwalifikacje niezbędne do prowadzenia nauczania zdalnego, rozwój narzędzi pozwalających na interakcję nauczyciel-uczeń/wykładowca-student, uzupełnienie wyposażenia sal dydaktycznych w niezbędny sprzęt do realizacji zajęć hybrydowych.

1.5. Rozwój szkolnictwa wyższego, w tym m.in.:

- **poprawa jakości oraz dostosowanie struktury kierunków kształcenia na uczelniach wyższych**, m.in. poprzez rozwój kształcenia na kierunkach istotnych dla lokalnego rynku pracy, przyczyniających się do wzrostu liczby absolwentów w zawodach deficytowych, w tym z tytułem inżyniera, rozwój współpracy szkolnictwa wyższego z pracodawcami poprzez tworzenie i efektywne funkcjonowanie rad pracodawców;
- **wdrażanie zachęt do studiowania na kierunkach istotnych dla rynku pracy**, w tym poprzez rozwój programów stypendialnych i stażowych;
- **konsolidacja i promocja szkół wyższych w subregionie, jak i poza jego granicami**, w celu zwiększania liczby studentów na kierunkach odpowiadających na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy.

1.6. Upowszechnianie kształcenia ustawicznego adekwatnego do potrzeb rynku pracy, w tym m.in.:

- **zapewnienie oferty kształcenia osób dorosłych odpowiadającej potrzebom rynku pracy i oczekiwaniom mieszkańców**, poprzez np. zwiększanie kompetencji cyfrowych, kompetencji językowych, kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, wraz z zagwarantowaniem formalnego potwierdzenia uzyskania/zdobycia określonych kwalifikacji;
- **promocja idei podnoszenia kompetencji osób dorosłych**, zwłaszcza na obszarach wiejskich, w tym promowanie możliwości powrotu do edukacji formalnej, upowszechnianie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji wśród pracodawców, pracowników i instytucji rynku pracy;
- **zwiększanie dostępu do usług doradców walidacyjnych**, zapewniających możliwość oceny posiadanych kompetencji zawodowych i identyfikacji rekomendowanych kierunków ich aktualizacji i uzupełnienia.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW

Planowane działania:

2.1. Aktywizacja osób młodych, w tym m.in.:

- **realizowanie programów wykorzystujących dostępne aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu i instrumenty rynku pracy, rozwój usług poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej dla młodzieży**, w szczególności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym zaliczanych do tzw. grupy „NEET”³;
- **tworzenie warunków dla wymiany umiejętności i wiedzy między pokoleniami**;

.....

3 NEET to angielski akronim (not in employment, education and training) oznaczający osobę, która nie pracuje, nie uczy się, nie studiuje i nie doksztadca.

- **rozwój usług doradztwa zawodowego świadczonego przez Ochotnicze Hufce Pracy (OHP), gminne centra informacji, akademickie biura karier, szkolne ośrodki kariery;**
- **umożliwienie godzenia życia zawodowego z rodzinnym, w tym poprzez wzrost dostępności punktów i placówek opiekuńczo-wychowawczych (przedszkola, żłobki).**

2.2. Wydłużanie aktywności zawodowej osób starszych, w szczególności tworzenie warunków dla pozostawania oraz powrotu na rynek pracy osób, które osiągnęły wiek emerytalny poprzez m.in.

- **promocję i upowszechnienie aktywności zawodowej wśród osób starszych, w tym poprzez uzupełnianie lub zmianę ich kwalifikacji, poszerzających zakres umiejętności oraz pogłębiających wiedzę niezbędną do wykonywania nowych zadań w pracy, czy nawet zmiany rodzaju wykonywanej pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową, profilaktykę zdrowotną, dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej**
- **inicjatywy na rzecz zatrudniania osób starszych w przedsiębiorstwach** nakierowane na dostosowanie rodzaju wykonywanej pracy i zasad jej organizacji do wieku pracownika, w tym poprzez wdrażanie elastycznych form i sposobów świadczenia pracy, dostosowanie miejsc pracy (stanowisk pracy) do potrzeb osób starszych, przeciwdziałanie dyskryminacji w zatrudnieniu, wdrażanie modeli zarządzania wiekiem (age management), wdrażanie intermentoringu, przyczyniającego się do transferu wiedzy pomiędzy pracownikami z różnych pokoleń.

2.3. Aktywizacja zawodowa i integracja grup defaworyzowanych na rynku pracy, w tym osób bezrobotnych i osób poszukujących pracy, w tym m.in.:

- **aktywizacja społeczno-zawodowa osób z grup defaworyzowanych, w tym w oparciu o programy realizowane w obszarze pomocy społecznej, w szczególności mieszkańców wsi, ubogich, osób z niepełnosprawnościami, bezdomnych, osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze;**
- **zwiększanie aktywności zawodowej i zatrudniania osób z niepełnosprawnościami, w tym poprzez tworzenie miejsc pracy dostosowanych do potrzeb tej grupy osób oraz rehabilitację zawodową i społeczną tych osób;**
- **realizacja aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, w szczególności długotrwałemu bezrobociu, dostosowanych do profilu danej osoby, w tym poprzez staże, szkolenia, dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, doposażenie stanowiska pracy, poprawę dostępu do usług pośrednictwa i poradnictwa zawodowego, promocję i rozwój samozatrudnienia;**
- **promowanie alternatywnych form zatrudnienia oraz nowoczesnych metod organizacji pracy, poprzez udzielania zachęt dla stosowania m.in. pracy dorywczej, samozatrudnienia, dzielenia się pracownikiem/miejscem pracy czy telepracy, pracy zdalnej i pracy za pośrednictwem platform.**

2.4. Wsparcie osób negatywnie dotkniętych transformacją energetyczną, w tym m.in.:

- **zindywidualizowane doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy, w tym poprzez dedykowaną opiekę doradców zawodowych skierowaną do osób tracących pracę w konsekwencji transformacji energetycznej;**
- **podnoszenie kwalifikacji i kompetencji, w tym poprzez szkolenia, kursy, studia podyplomowe, staże;**
- **wsparcie ukierunkowane na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, w tym poprzez pomoc szkoleniowo-doradczą, wsparcie finansowe na rozpoczęcie własnej działalności, wsparcie pomostowe;**
- **wsparcie dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy dla osób dotkniętych transformacją energetyczną, w tym poprzez dofinansowanie tworzenia miejsc pracy.**

2.5. Zwiększenie mobilności zasobów pracy, w tym m.in.:

- **zwiększanie mobilności przestrzennej mieszkańców, w tym poprzez uruchamianie połączeń komunikacyjnych obsługujących obszary skupiające najwięcej miejsc pracy, dofinansowywanie dojazdów do pracy na terenie subregionu czy województwa, bony na zasiedlenie⁴, promocję i realizację usług sieci współpracy EURES (European Employment Services - Europejskie Służby Zatrudnienia), której celem jest wpieranie mobilności pracowników na poziomie międzynarodowym w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego;**
- **promowanie mobilności zawodowej, mającej na celu zwiększenie gotowości do zmiany rodzaju wykonywanej pracy oraz nabycia nowych kwalifikacji w zależności od sytuacji gospodarczej i potrzeb rynku pracy.**

.....

⁴ tj. wsparcie finansowe bezrobotnych osób młodych na pokrycie kosztów zamieszkania w związku z podjęciem zatrudnienia, innej pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej poza miejscem dotychczasowego zamieszkania

2.6. Wzmacnianie potencjału instytucji rynku pracy, w tym poprzez:

- **wzrost sprawności realizowania zadań wynikających z obowiązującego prawa**, służący poprawie sprawności publicznych służb zatrudnienia, w tym poprzez uruchamianie nowych czy udoskonalonych instrumentów;
- **podnoszenie kompetencji kadr**, m.in. doradców zawodowych, w szczególności w celu przygotowania wysoko wykwalifikowanej kadry znającej uwarunkowania i potrzeby lokalnego rynku pracy oraz branże, które tworzą inteligentne specjalizacje na lokalnym rynku pracy;
- **wzmacnianie roli poradnictwa zawodowego**, w tym poprzez udzielanie poradnictwa nie tylko osobom zarejestrowanym, ale także niezarejestrowanym, jak np. matkom chcącym wrócić na rynek pracy po urlopie macierzyńskim czy studentom bez konieczności przechodzenia całej ścieżki rejestracji, wzmocnienie współpracy publicznych służb zatrudnienia ze szkołami wyższymi w zakresie wsparcia studentów i absolwentów w wejściu na rynek pracy;
- **cyfryzację procesów obsługi klientów publicznych służb zatrudnienia**, w tym poprzez modernizację istniejących lub wdrożenie nowych rozwiązań informatycznych, wdrożenie nowoczesnych narzędzi komunikacji z klientem urzędu pracy.

CEL STRATEGICZNY

**ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA
GOSPODARKA
NEUTRALNA DLA KLIMATU**

ZINTEGROWANE CELE OPERACYJNE

PROINNOWACYJNI PRZEDSIĘBIORCY / SILNE BRANŻE GOSPODARCZE

CEL STRATEGICZNY

ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU

Uzasadnienie wyboru celu

Jednym z kluczowych warunków dla budowy nowoczesnej i zintegrowanej Wielkopolski Wschodniej, jest **zapewnienie odpowiedniego poziomu rozwoju rodzimej gospodarki** który to będzie następował z poszanowaniem zasobów środowiska naturalnego, zaś jego efekty będą stanowić podstawę dobrobytu mieszkańców. Aby tego dokonać konieczne jest zwiększanie konkurencyjności i innowacyjności subregionu, przy jednoczesnej pełnej zgodności z zakładaną do osiągnięcia przez subregion do 2040 roku **neutralnością klimatyczną**. Należy przyjąć taki zakres działań służących budowaniu nowoczesnej gospodarki, który z jednej strony będzie skupiać się na tworzeniu warunków do rozwoju przedsiębiorczości (podejście od strony jednostki), zaś z drugiej – w ramach osobnego pakietu wsparcia – na branżach najbardziej perspektywicznych dla dynamicznego rozwoju Wielkopolski Wschodniej (podejście od strony gospodarki traktowanej jako całość). W obu przypadkach planowana interwencja powinna odpowiadać na zidentyfikowane kluczowe wyzwania rozwojowe, jakimi m.in. są postępująca transformacja gospodarcza i zmiany technologiczne oraz konieczność zapewnienia spójności gospodarczej. Priorytetem w realizacji celu strategicznego powinno być nastawienie na człowieka, tj. zapewnienie wysokiej jakości życia i możliwości rozwoju osobistego mieszkańców, traktowanych jako najważniejszy zasób subregionu.

Pierwszy z prezentowanych zakresów działań, koncentrujący się na **proinnowacyjnych przedsiębiorcach**, powinien stanowić odpowiedź na jeden z kluczowych problemów rodzimej gospodarki, jakim jest niska przedsiębiorczość. Konieczna jest tu dwutorowa interwencja – zarówno w zwiększenie skłonności **mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej** (traktowanej m.in. jako nowy sposób na zatrudnienie i zapewnienie dochodu gospodarstw domowych), ale i do **podejmowania inwestycji w innowacje przez już funkcjonujących przedsiębiorców** (zwiększających ich konkurencyjność i skalę prowadzonej działalności) – przy równoczesnym **zapewnieniu warunków do rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw**. Odpowiednio zaprogramowane wsparcie pozwoli na poprawę sytuacji na rynku pracy, wyróżniającym się dotąd negatywnie w skali województwa, szczególnie jeśli chodzi o liczbę i strukturę bezrobotnych.

Wsparcie silnych branż gospodarki Wielkopolski Wschodniej zakłada natomiast identyfikację pewnych kierunków interwencji i związanych z nimi działań dedykowanych wyłącznie sektorom zdiagnozowanym i wskazanym ze strategicznego punktu widzenia, jako kluczowe dla konkurencyjności gospodarki. W tym względzie za istotne należy przyjąć wsparcie działań o charakterze badawczo-rozwojowym, w szczególności pozwalających na **rozwój gospodarki w oparciu o branże uznane za inteligentne specjalizacje** subregionu (aktualne, bądź przyszłe) – przyczyniające się do wzrostu jej innowacyjności, a także szerokie wsparcie oparte na innowacjach **rozwoju branż najbardziej perspektywicznych dla Wielkopolski Wschodniej, bazujących na jej wewnętrznych potencjałach i uwarunkowaniach** (zasobach naturalnych – jeziora, rzeki i lasy, dostępności infrastruktury elektroenergetycznej, dogodnym położeniu w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych czy rolniczym charakterze obszaru). Budując silne branże, nie należy jednocześnie zapominać o konieczności zapewnienia elastyczności rozwoju rodzimej gospodarki i jej adaptacyjności do możliwych kryzysów, ale i o potrzebie systematycznych przeglądów łańcuchów wartości oraz bieżącego reagowania na zmianę uwarunkowań globalnych.

Przyjmuje się, że w związku z budową w Wielkopolsce Wschodniej w perspektywie roku 2040 zdywersyfikowanej i innowacyjnej gospodarki neutralnej dla klimatu, zostanie podjętych szereg interwencji i działań o charakterze zintegrowanym w ramach dwóch uzupełniających się wymiarów stanowiących cele operacyjne: wymiaru mikroekonomicznego – na rzecz budowy przedsiębiorczości subregionu, poprzez wsparcie proinnowacyjności przedsiębiorców, oraz wymiaru makroekonomicznego – na rzecz budowy konkurencyjności szerokorozumianej gospodarki Wielkopolski Wschodniej poprzez wsparcie silnych branż gospodarki.

Jednocześnie przyjmuje się, że do osiągnięcia celu strategicznego **Zdywersyfikowana i innowacyjna gospodarka neutralna dla klimatu** przyczyni się m.in. realizacja do 2030 r. projektów w ramach dwóch przedsięwzięć priorytetowych wskazanych w załączniku do Strategii, tj.: „Turystyka aktywna subregionu, w tym na obszarach pokopalnianych” oraz „Podnoszenie zdolności do przyciągania biznesu dla nowej przyszłości subregionu (tereny inwestycyjne, transport intermodalny i usługi logistyczne, kadry)”.

PROINNOWACYJNI PRZEDSIĘBIORCY

Szeroko rozumiany rozwój przedsiębiorczości jest jednym z ważniejszych obszarów wsparcia w ramach Strategii, umożliwiając skuteczne zmierzenie się z ważnym problemem subregionu jakim jest niska przedsiębiorczość i to zarówno w rozumieniu skłonności jego mieszkańców do podejmowania działań związanych z zakładaniem firm, jak i skłonności osób prowadzących już działalności gospodarcze do inwestowania w rozwój. W pierwszym przypadku konieczne jest zachęcenie mieszkańców subregionu konińskiego do podejmowania pracy „na własny rachunek” i zakładania nowych przedsiębiorstw, zaś w drugim potrzeba zwiększenia zainteresowania prowadzących różnego rodzaju działalności gospodarcze w ramach sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw podejmowaniem inwestycji służących zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności firm. Odpowiednio zaprogramowane wsparcie przedsiębiorczości powinno spowodować nadanie mieszkańcom nowej tożsamości poprzez zmianę aktualnej sytuacji na tradycyjnym i monofunkcyjnym rynku pracy, w którym z jednej strony dotychczasowi pracownicy, często silnie związani z jednym zakładem pracy, mają szansę stać się pracodawcami, zaś z drugiej sami przedsiębiorcy, dzięki innowacyjnemu podejściu, poprzez podejmowane inwestycje wspierane odpowiednio przez otoczenie, powinni przyczynić się do generowania nowych miejsc pracy, tak istotnych dla rozwoju endogenicznego gospodarki subregionu. W obu przypadkach efektem wsparcia powinno stać się wykreowanie nowego podejścia do terminu praca, która traktowana dotychczas jako obowiązek i źródło dochodów, powinna stać się przyczynkiem do samorozwoju oraz czerpania przyjemności i satysfakcji przez mieszkańców.

Powyższe umożliwić powinny **3 zidentyfikowane kierunki interwencji**:

- 1. Zwiększanie poziomu przedsiębiorczości mieszkańców**
- 2. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności sektora MŚP**
- 3. Zapewnianie warunków do rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw**

Zgodnie z nimi warunkiem kształtowania proinnowacyjności przedsiębiorców jest w pierwszej kolejności budowanie nowego podejścia poprzez koncentrację na rozwoju przedsiębiorczości rozumianej jako skłonność do zakładania nowych działalności gospodarczych, która częściowo powinna zastąpić i uzupełnić dotychczasowy model funkcjonowania gospodarki opartej na pracy najemnej. W tym zakresie kluczowymi działaniami pozwalającymi na wzrost przedsiębiorczości będą z jednej strony praca od podstaw związana z kształtowaniem postaw przedsiębiorczych na wszystkich etapach edukacji, z drugiej bezpośrednio i w dużej mierze wystandaryzowane wsparcie adresowane do osób zakładających własne działalności gospodarcze, ale także wsparcie wyspecjalizowane ukierunkowane na rozwój funkcjonujących na obszarze subregionu firm rodzinnych w oparciu o sukcesję (wymagającą zachęcenia członków rodzin właścicieli lokalnych firm do pozostania lub powrotu do Wielkopolski Wschodniej), czy też tworzenie odpowiednich warunków dla komercjalizacji innowacyjnych pomysłów biznesowych.

Kolejnym elementem wsparcia proinnowacyjności przedsiębiorców subregionu będzie podnoszenie skłonności do inwestycji w innowacje w już istniejących podmiotach gospodarczych. Aby umożliwić tym sposobem wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw konieczne będzie uruchomienie zachęt finansowych do podejmowania przez przedsiębiorców różnego rodzaju inwestycji umożliwiających wprowadzanie na rynek nowych produktów i usług, i to zarówno w aspekcie związanym z pozyskiwaniem nowych technologii (nowe maszyny i urządzenia), ale również z dostosowaniem kwalifikacji pracowników w związku z inwestycjami czy zapewnieniem systemowych rozwiązań. Elementami uzupełniającymi w ramach wsparcia rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) będzie popularyzacja rozwiązań TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0, wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach, ale również wyodrębnienie specjalnych działań nastawionych na kreowanie nowych miejsc pracy – tak ważnych wobec zdiagnozowanych problemów rynku pracy.

Uzupełnieniem powyższego powinno stać się zapewnienie odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości w obu wskazanych wyżej wymiarach, podnoszących innowacyjność rodzimej gospodarki. Wsparcie w tym zakresie skoncentruje się w szczególności na stworzeniu i/lub wzmocnieniu odpowiedniej jakości infrastruktury wsparcia biznesu oraz przestrzeni dla rozwoju gospodarczego (w tym terenów pod nowe inwestycje i infrastruktury towarzyszącej), a także na działaniach miękkich związanych z pozyskiwaniem inwestorów i tworzeniem zewnętrznych relacji biznesowych oraz budowaniem sieci współpracy w ramach subregionu konińskiego.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

1. ZWIĘKSZANIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW

Planowane działania:

1.1. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej na wszystkich etapach edukacji, w tym m.in.:

- **podnoszenie kwalifikacji związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej**, które obejmie edukację na różnych jej poziomach – od szkół podstawowych, gdzie kluczowe będzie kształtowanie postaw i zwiększanie świadomości dzieci w zakresie przedsiębiorczości, poprzez szkolnictwo ponadpodstawowe i wyższe, gdzie wiedza i świadomość w zakresie zalet prowadzenia działalności gospodarczej powinna zostać znacznie poszerzona, ale także powinny być budowane specjalistyczne kwalifikacje dotyczące prowadzenia i zarządzania firmą, aż po osoby dorosłe, w przypadku których kluczowe powinno być uzupełnienie posiadanych kwalifikacji zawodowych wiedzą w zakresie prowadzenia działalności „na własny rachunek”;
- **promocja zakładania działalności gospodarczej i podejmowania działań przedsiębiorczych**, koncentrująca się na działalności propagującej i upowszechniającej postawy przedsiębiorcze (w tym promocja dobrych praktyk poprzez przekaz medialny) zarówno przez instytucje otoczenia biznesu, publiczne i prywatne instytucje zatrudnienia, jak i samorządy lokalne, której elementem powinno być również kreowanie pozytywnego wizerunku firm i przedsiębiorców już funkcjonujących w subregionie;
- **zwiększenie współpracy liderów biznesu ze szkołami i uczelniami**, czego efektem powinny być seminaria z przedstawicielami biznesu, możliwości odbywania praktyk w instytucjach otoczenia biznesu (IOB) zaangażowanych we wspieranie, ale i zrzeszających podmioty sektora MŚP, oraz tworzenie w partnerstwie z przedstawicielami biznesu akademickich i szkolnych inkubatorów przedsiębiorczości;
- **prowadzenie dialogu społecznego kreującego przedsiębiorczość i innowacyjność** z udziałem mieszkańców będących na różnych etapach kształcenia oraz po jej zakończeniu, w ramach prac dotyczących programowania rozwoju na poziomie lokalnym (i późniejszego wdrażania różnych jego elementów), obejmującego również edukację i popularyzację działań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) oraz podkreślającego istotną rolę podmiotów ekonomii społecznej (PES) w zakresie możliwości pracy „na własny rachunek”.

1.2. Wsparcie dla osób/przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą, w tym m.in.:

- **wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem nowych przedsiębiorstw**, uwzględniające różnego rodzaju instrumenty zwrotne i bezzwrotne, pozwalające na osiągnięcie korzystnej pozycji konkurencyjnej we wstępnej fazie funkcjonowania firmy;
- **wsparcie doradcze dla rozpoczynających działalność gospodarczą**, świadczone na etapie zakładania działalności gospodarczej oraz przez pierwsze miesiące funkcjonowania firmy, związane z kwestiami administracyjnymi oraz organizacyjnymi dotyczącymi stworzonego podmiotu gospodarczego;
- **podnoszenie kwalifikacji osób rozpoczynających działalność gospodarczą** obejmujących zarówno praktyczną wiedzę przedsiębiorczą (w aspekcie prawnym, finansowym i technicznym), jak i kwalifikacje specjalistyczne związane z charakterem i specyfiką prowadzonej działalności, obejmujące m.in. szkolenia, kursy, seminaria czy studia podyplomowe dedykowane nowym przedsiębiorcom w okresie pierwszego roku ich działalności;
- **tworzenie sieci współpracy nowopowstających podmiotów** koordynowanej z poziomu lokalnego przez samorządy lokalne, bądź ponadlokalnego przez wybrane IOB, z uwzględnieniem specyfiki reprezentowanych przez przedsiębiorców branż ich łańcuchów wartości oraz spodziewanego zasięgu oddziaływania tworzonych firm.

1.3. Rozwój firm rodzinnych, w tym m.in.:

- **poprawa konkurencyjności i innowacyjności firm rodzinnych**, obejmująca m.in. wsparcie realizacji inwestycji w zakresie wprowadzania przez firmy rodzinne na rynek nowych produktów i usług, a także wykorzystania nowych rozwiązań organizacyjnych, pozwalająca na skuteczny i efektywny rozwój tych firm umożliwiającą zaangażowanie w działalność przedstawicieli kolejnych pokoleń (w szczególności poprzez zatrudnienie członków rodziny) lub przeprowadzenie sukcesji;

- **kształcenie osób młodych wchodzących na rynek pracy**, planujących pracę w firmach rodzinnych (w tym sukcesję), w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby firm rodzinnych, obejmujące zarówno praktyczną wiedzę przedsiębiorczą (w aspekcie prawnym, finansowym i technicznym poprzez ogólne kursy i szkolenia), jak i kwalifikacje specjalistyczne związane z charakterem i specyfiką prowadzonej działalności firmy rodzinnej (poprzez specjalistyczne, często indywidualne szkolenia i kursy oraz praktyki w innych podmiotach gospodarczych);
- **promowanie działań przedsiębiorczych w firmach rodzinnych**, umożliwiające wskazywanie dobrych praktyk prowadzenia tego typu działalności gospodarczych w subregionie, poprzez różnego rodzaju konkursy, organizację wydarzeń medialnych, kreowanie współpracy podmiotów;
- **rozwój usług doradczych dla firm rodzinnych**, w szczególności dla właścicieli takich podmiotów, w zakresie zatrudniania członków rodzin oraz przekazywania zarządzania firmą kolejnym pokoleniom (sukcesja), np. poprzez poszerzanie oferty IOB.

1.4. Komerccjalizacja innowacyjnych pomysłów biznesowych, w tym m.in.:

- **stworzenie subregionalnego huba integrującego podmioty typu start-up**, umożliwiającego i ułatwiającego kojarzenie „dawców” pomysłów biznesowych z „dawcami” kapitału (szerokorozumianego, zarówno lokalnego, jak i zewnętrznego), odpowiedzialnego również za budowę subregionalnej sieci kontaktów biznesowych z instytucjami finansującymi biznes, przedsiębiorstwami, nauką i administracją;
- **inkubacja pomysłów biznesowych**, obejmująca zarówno działania o charakterze doradczym, naukowym, organizacyjnym, jak i finansowym, których efektem powinno być tworzenie przedsiębiorstw opartych na wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań i ich usieciowienie;
- **budowa relacji z silnymi ośrodkami naukowymi i finansowymi przy udziale ośrodków subregionalnych**, zapewniająca niezbędne instrumenty i narzędzia (poprzez transfer zasobów/kapitału) umożliwiające wspieranie wytworzenia i wdrożenia innowacji oraz komercjalizacji na rynku lokalnym i regionalnym innowacyjnych pomysłów, jak również tworzenie partnerstw ośrodków naukowych i finansowych z subregionu z ośrodkami z całego kraju (wzmocnienie kapitału endogenicznego).

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. WZROST INNOWACYJNOŚCI I KONKURENCYJNOŚCI SEKTORA MŚP

Planowane działania:

2.1. Wsparcie przedsiębiorstw wprowadzających nowe produkty/usługi w oparciu o innowacje produktowe, technologiczne i organizacyjne, w tym m.in.:

- **wsparcie inwestycji związanych z rozwojem MŚP** (instrumenty zwrotne i bezzwrotne oraz doradztwo), skoncentrowanych na podnoszeniu innowacyjności prowadzonej działalności, zarówno w oparciu o transfer technologii, jak i wdrożenia własnych wypracowanych rozwiązań będących efektem prac B+R, których ważnym i nieodzownym elementem będzie zwiększenie poziomu zatrudnienia w organizacji;
- **podnoszenie kwalifikacji zasobów ludzkich w związku z wprowadzaniem nowych produktów i usług**, poprzez specjalistyczne kursy, szkolenia, studia podyplomowe itp., w zakresie odpowiadającym potrzebom realizowanych inwestycji umożliwiających zwiększanie zakresu prowadzonej działalności gospodarczej poprzez wprowadzanie innowacji produktowych, technologicznych i organizacyjnych;
- **zapewnienie systemowego finansowania działalności innowacyjnej**, w tym w szczególności obejmujące opracowanie i wdrożenie programów/instrumentów wsparcia innowacyjnych mikroprzedsiębiorstw w subregionie, będącego efektem współpracy samorządów lokalnych, IOB i sfery nauki.

2.2. Wdrażanie rozwiązań TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0 w przedsiębiorstwach, w tym m.in.:

- **realizacja projektów wdrożeniowych rozwiązań TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0**, obejmujących m.in. diagnozę potrzeb danego podmiotu, wybór, a następnie zakup i wdrożenie najodpowiedniejszych rozwiązań i późniejszą ich ewaluację, jak również szkolenia kadr w zakresie odpowiedniego wykorzystywania możliwości wdrożonych rozwiązań;

- **promowanie rozwiązań TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0 w biznesie**, realizowane w związku z potrzebą uświadomienia przedsiębiorcom zalet wynikających z wykorzystywania przedmiotowych rozwiązań, skupiające się m.in. na popularyzacji najnowszych rozwiązań (w tym upowszechnianiu doświadczeń podmiotów z Wielkopolski Wschodniej), doradztwie i szkoleniach dla przedsiębiorców w zakresie możliwości wdrażania rozwiązań TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0 oraz prezentacji dobrych praktyk w zakresie skutecznego wdrażania rozwiązań;
- **rozwój rodzimych przedsiębiorstw zajmujących się tworzeniem rozwiązań w zakresie TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0**, obejmujący działania zapewniające realizację inwestycji służących zwiększeniu zatrudnienia, podnoszeniu kwalifikacji zasobów ludzkich oraz budowie sieci kontaktów biznesowych w grupach podmiotów wykorzystujących te rozwiązania;
- **budowa sieci współpracy lokalnych podmiotów wykorzystujących rozwiązania TIK/Przemysłu 4.0 i 5.0 w biznesie** z zaangażowaniem przedsiębiorstw zajmujących się tworzeniem przedmiotowych rozwiązań w kraju i zagranicą.

2.3. Rozwój zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach, w tym m.in.:

- **podnoszenie kwalifikacji pracowników** w odpowiedzi na potrzeby rozwojowe lokalnych przedsiębiorstw, poprzez przygotowanie i realizację dedykowanych kursów, szkoleń, studiów podyplomowych, ale i tworzenie możliwości udziału w stażach krajowych i zagranicznych oraz innych inicjatywach umożliwiających zdobycie specjalistycznej wiedzy;
- **rozwój dialogu między biznesem, nauką/edukacją a instytucjami wsparcia rynku pracy** poprzez opracowanie i wdrożenie kierunków kształcenia odpowiadających na zmieniające się potrzeby lokalnego rynku pracy wypracowane jako efekt uzgodnień forów dyskusji złożonych z przedstawicieli subregionalnego biznesu, edukacji poziomu ponadpodstawowego i związanego z kształceniem ustawicznym, nauki, instytucji rynku pracy, przy udziale samorządów terytorialnych;
- **wspieranie zmian w systemie kształcenia ustawicznego w kierunku lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy**, w tym wyposażenie w odpowiedni sprzęt dydaktyczny, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz zwiększenie zaangażowania praktyków.

2.4. Kreowanie nowych miejsc pracy, w tym m.in.:

- **promowanie inwestycji zwiększających zatrudnienie w podmiotach gospodarczych**, poprzez stały monitoring możliwych źródeł finansowania inwestycji zwiększających zatrudnienie i bieżące informowanie o nich zainteresowanych przedsiębiorców, tworzenie kryteriów prozatrudnieniowych w przypadku udzielanego wsparcia dla przedsiębiorczości, ale również kampanie prozatrudnieniowe wskazujące na pozytywne aspekty tworzenia nowych miejsc pracy zarówno dla przedsiębiorstw, jak i całej rodzimej gospodarki;
- **rozwój współpracy podmiotów gospodarczych z instytucjami pośrednictwa zatrudnienia**, w tym w zakresie sprawnego przepływu informacji o potrzebach przedsiębiorców dotyczących kwalifikacji poszukiwanych pracowników oraz o potencjalnych pracownikach (i ich kwalifikacjach) będących w zasobach i zasięgu oddziaływania instytucji pośrednictwa zatrudnienia, a także uruchomienie subregionalnej platformy ofert pracy i poszukujących pracy JobServer;
- **kreowanie współpracy w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)**, angażującej kluczowych pracodawców subregionie, zrzeszenia pracodawców, organizacje pozarządowe oraz przedstawicieli pracowników, pozwalającej na wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie wdrażania CSR, w szczególności w kontekście jej wpływu na rozwój zasobów ludzkich w organizacjach oraz tworzenie nowych miejsc pracy;
- **zwiększanie konkurencyjności rynkowej przedsiębiorstw społecznych**, m.in. poprzez nawiązanie przez te podmioty współpracy z biznesem czy zawieranie partnerstw z samorządami lokalnymi w ramach realizacji usług społecznych.

3. ZAPEWNIANIE WARUNKÓW DO ROZWOJU INNOWACYJNYCH PRZEDSIĘBIORSTW

Planowane działania:

3.1. Rozwój infrastruktury wsparcia biznesu, w tym m.in.:

- **tworzenie funkcjonalnych przestrzeni biznesowych**, obejmujące m.in. organizację stref co-workingowych oraz cyfrowych środowisk biznesowych, zapewniających przedsiębiorcom rozpoczynającym działalność gospodarczą, bądź przedsiębiorcom o specyficznych potrzebach ze względu na charakter prowadzonej działalności, dostęp do niezbędnej infrastruktury (biurowej bądź cyfrowej) i podstawowych usług, kluczowych dla sprawnego prowadzenia działalności gospodarczej, przy wykorzystaniu poszerzonej oferty IOB;
- **tworzenie i rozwój lokalnych inkubatorów przedsiębiorczości i centrów transferu technologii** (obejmujących swoim zasięgiem co najmniej obszary poszczególnych powiatów subregionu), blisko współpracujących ze zrzeszeniami lokalnych przedsiębiorców, samorządami oraz instytucjami sektora nauki i edukacji, wykorzystujących w swojej palecie wsparcia różnego rodzaju instrumenty, w tym szkolenia, doradztwo, wsparcie organizacyjne i administracyjne, zwolnienia z opłat, dofinansowania dla przedsiębiorców/przyszłych przedsiębiorców oraz wsparcie w ich pozyskaniu, zmierzające do tworzenia sieci współpracy lokalnego biznesu;
- **podniesienie potencjału IOB w zakresie wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw**, obejmujące wsparcie inwestycyjne dla projektów realizowanych przez IOB oraz podnoszenie kwalifikacji zasobów ludzkich odpowiedzialnych za wsparcie lokalnego biznesu;
- **zwiększenie sprawności i jakości obsługi przedsiębiorców w jednostkach świadczących usługi publiczne**, w tym w szczególności w instytucjach uczestniczących w procesie zakładania nowych przedsiębiorstw, wspierających je w ramach pozyskiwania niezbędnych kadr (publiczne instytucje zatrudnienia) oraz zapewniających wsparcie finansowe nastawione na realizację inwestycji oraz rozwój zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach.

3.2. Tworzenie oraz rozwój istniejących przestrzeni do rozwoju gospodarczego, w tym rozbudowa infrastruktury na terenach przeznaczonych na prowadzenie działalności gospodarczej, w tym m.in.:

- **wyznaczanie i tworzenie nowych terenów inwestycyjnych**, obejmujące prace związane z pozyskaniem gruntów, ich przygotowaniem geodezyjnym do udostępnienia (łączenia i podziały geodezyjne gruntów), wstępną niwelacją oraz przygotowaniem oferty dla inwestorów;
- **działania na rzecz wyposażenia w infrastrukturę – niezbędną dla prowadzenia działalności gospodarczej**, m.in. wodną, energetyczną (w tym OZE), informatyczną, kanalizacyjną, ale i drogową (i gdy to możliwe kolejową) – dla nowych lub już istniejących terenów (z uwzględnieniem celów środowiskowych i społecznych);
- **rozwój infrastruktury dla logistyki i towarowego transportu multimodalnego**, obejmujący zapewnienie warunków do rozwoju centrów logistycznych, w tym w oparciu o tworzoną infrastrukturę intermodalną (w tym z wykorzystaniem infrastruktury kolejowej);
- **rozwój systemu informacji o ofercie inwestycyjnej całego subregionu**, stanowiącej kompleksowy zestaw informacji o terenach inwestycyjnych i możliwościach inwestowania na nich (w formie wspólnej bazy ofert inwestycyjnych, ale i mechanizmu przekazywania ofert terenów inwestycyjnych z subregionu do baz funkcjonujących już na poziomie krajowym i regionalnym), będących w ofercie wszystkich samorządów terytorialnych subregionu, ale i w ofercie podmiotów prywatnych – prowadzenie bazy ofert inwestycyjnych z obszaru subregionu.

3.3. Pozyskiwanie inwestorów i tworzenie zewnętrznych relacji biznesowych, w tym m.in.:

- **działania promocyjne subregionu Wielkopolski Wschodniej**, obejmujące prezentację kluczowych potencjałów składających się na atrakcyjność do inwestowania (tereny inwestycyjne, profile zawodowe mieszkańców, potencjał placówek edukacyjnych i naukowych, instrumenty wsparcia przedsiębiorców), prowadzone poprzez kampanie medialne, ale i organizację oraz udział w różnego rodzaju konferencjach, targach i misjach gospodarczych;
- **zintegrowana opieka nad inwestorem** od momentu zainteresowania się inwestowaniem w subregionie poprzez realizację inwestycji, aż po opiekę poinwestycyjną, z zapewnieniem kompleksowej informacji o: preferencjach w inwestowaniu (ulgach, możliwościach dodatkowego wsparcia lokalizowania działalności), możliwościach i kwalifikacjach zasobów rynku pracy, ofercie w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego w subregionie itp.;

- **wsparcie prywatnych podmiotów gospodarczych w pozyskiwaniu kapitału zagranicznego**, w tym poprzez kampanie promocyjne oraz organizację misji gospodarczych (z udziałem zaproszonych przedsiębiorstw lokalnych) i udziału w różnego rodzaju targach;
- **rozwój kompetencji pracowników samorządów lokalnych oraz instytucji wsparcia inwestorów w zakresie budowy relacji z inwestorami**, obejmujący szkolenia w zakresie kompetencji miękkich, kursy językowe, studia podyplomowe itp.

3.4. Budowa sieci współpracy w ramach subregionu, w tym m.in.:

- **animowanie współpracy mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z dużymi firmami, samorządami i IOB**, m.in. poprzez wsparcie tworzenia zrzeszeń przedsiębiorców, organizację seminariów, konferencji i innych eventów związanych z integrowaniem środowiska przedsiębiorców Wielkopolski Wschodniej, tworzenie warunków dla wymiany informacji w ramach lokalnego środowiska gospodarczego zmierzającej do identyfikacji potencjałów dla jego usieciowienia;
- **promowanie produktów/usług lokalnego środowiska biznesowego i przedsiębiorców** zarówno na rynku lokalnym (wśród mieszkańców), jak i na arenie krajowej i międzynarodowej;
- **tworzenie i rozwój klastrów**, w szczególności związanych z inteligentnymi specjalizacjami subregionu.

Z I N T E G R O W A N Y C E L O P E R A C Y J N Y

SILNE BRANŻE GOSPODARCZE

Jednym z głównych kierunków interwencji zakładanych do realizacji w Strategii, będącym odpowiedzią na wyzwania wynikające z procesów gospodarczych, do których zaliczyć należy lepsze wykorzystanie endogenicznego potencjału gospodarczego subregionu (przy zwiększeniu elastyczności gospodarki i jej adaptacyjności do asymetrycznych kryzysów) czy zwiększenie innowacyjności gospodarki, jest rozwój silnych branż gospodarczych subregionu, tj. sektorów na bazie których subregion może się rozwijać szybciej i bardziej efektywnie. Odpowiedzą na te wyzwania są wzajemnie zintegrowane i wzmacniające się **2 kierunki interwencji**:

1. Rozwój innowacyjnej gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje

2. Rozwój branż wykorzystujących wewnętrzne potencjały subregionu

Inteligentne specjalizacje (IS), w tym w szczególności cztery podregionalne IS Wielkopolski Wschodniej, tj. (1) Odnawialne Źródła Energii i nowoczesne technologie energetyczne, w tym wodorowe, (2) Turystyka, (3) Logistyka i (4) Produkcja zdrowej żywności, to w pewnym sensie rekomendowane kompetencje subregionu. Dzięki ścisłej współpracy nauki, biznesu i mieszkańców, wspieranej przez lokalny samorząd terytorialny, mogą przyczynić się one do jego transformacji, a także skoku technologicznego i cywilizacyjnego wykorzystującego innowacyjne rozwiązania, w istotnym stopniu wspierając ideę budowy i rozwoju Wielkopolskiej Doliny Energii. Oczywiście IS nie stanowią idei zamkniętej i niepodlegającej zmianom. Zakłada się ich monitorowanie na poziomie regionalnym oraz weryfikację w ramach tzw. przedsiębiorczego odkrywania, dzięki czemu możliwa będzie identyfikacja nowych specjalizacji. W zakresie IS kluczowe jest wsparcie badań i rozwoju oraz innowacji nakierowane na potrzeby gospodarki. Ważne jest aby podejmowane aktywności gospodarcze były realizowane przy wykorzystaniu innowacji produktowych i organizacyjnych, które powinny powstawać w środowisku poczwórnej helisy obejmującej: społeczeństwo (w tym NGO) – naukę (w tym szkoły wyższe) – gospodarkę (w tym przedsiębiorców) oraz administrację, czyli samorząd terytorialny tworzący warunki dla tej współpracy. Działania w tym obszarze, podejmowane na rzecz realizacji długoterminowej strategii wzrostu wspieranej środkami unijnymi – środki z polityki spójności w obszarze inteligentnego rozwoju koncentrować się będą na IS, będą służyć kształtowaniu wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianiu konkurencyjności subregionu.

Szczególnego znaczenia nabiera również wspieranie sektorów/branż gospodarczych, opierających się na wewnętrznych zasobach subregionu, które stanowić będą jego przewagę konkurencyjną. Do tego rodzaju kluczowych potencjałów endogenicznych Wielkopolski Wschodniej istotnych z punktu widzenia rozwoju silnej gospodarki zaliczyć należy rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze oferujące zdrową żywność, czy walory naturalne subregionu (bogactwo lasów, jezior, obecność tzw. Wielkiej Pętli Wielkopolski) oraz bogactwo dóbr kultury, które decydują o dużej atrakcyjności turystycznej. Wśród subregionalnych potencjałów istotne znaczenie mają również korzystne warunki do rozwoju energetyki opartej o alternatywne źródła energii, takie jak rozwinięta infrastruktura elektroenergetyczna, a także duża atrakcyjność lokalizacyjna (z uwagi na dobrą dostępność komunikacyjną), co powinno przełożyć się na skuteczny rozwój odnawialnych źródeł energii oraz transportu intermodalnego czy usług logistycznych.

1. ROZWÓJ INNOWACYJNEJ GOSPODARKI W OPARCIU O INTELIGENTNE SPECJALIZACJE

Planowane działania:

1.1. Podnoszenie aktywności innowacyjnej w subregionie, w tym m.in.:

- **wzmocnienie potencjału badawczego** w ramach IS oraz innowacyjności o charakterze wdrożeniowym, m.in. poprzez wzmacnianie ukierunkowania prowadzenia prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa i konsorcja z ich udziałem zgodnie z profilem IS, rozwój zaplecza naukowo-badawczego, w szczególności w przedsiębiorstwach prowadzących działalność zgodną z profilem IS, zwiększenie zdolności i potencjału naukowo-badawczego szkół wyższych w kierunkach wynikających z potrzeb IS, zacieśnianie współpracy z uczelniami wyższymi i większymi ośrodkami naukowymi położonymi w sąsiedztwie w kierunkach pożądanych dla rozwoju sfery naukowo-badawczej subregionu, pozyskanie kadr dla prowadzenia działalności B+R, wzrost świadomości firm w zakresie prowadzenia prac B+R, wspieranie staży w wiodących ośrodkach naukowo-badawczych w kraju i za granicą, zwłaszcza prowadzących badania zgodne z profilem IS;
- **rozwój produktów i usług wysokiej jakości**, m.in. poprzez wsparcie wdrażania w przedsiębiorstwach wyników prowadzonych przez nie (lub w subregionalnych ośrodkach) prac B+R lub absorpcji technologii wytworzonych przez inne podmioty oraz certyfikację wytwarzanych produktów;
- **wzmacnianie współpracy między podmiotami z sektora B+R a przedsiębiorcami**, m.in. poprzez rozwój wsparcia ze strony brokerów innowacji, organizację różnego rodzaju wydarzeń (np. fora technologiczne, smart laby), tworzenie centrów demonstracji technologii, tworzenie partnerstw pozwalających konkurować na skalę krajową i międzynarodową, promocję dobrych praktyk w zakresie współpracy B+R;
- **profesjonalizacja i zwiększanie potencjału IOB**, m.in. poprzez wzmacnianie komplementarności oferowanych i uzupełnianie brakujących usług IOB oraz ich profesjonalizację w obszarze wspierania działalności B+R, rozwój ośrodków innowacyjności w subregionie, a także sieciowanie ośrodków przedsiębiorczości z ośrodkami innowacyjności spoza subregionu w celu zwiększania dostępności usług proinnowacyjnych dla przedsiębiorstw;

1.2. Rozwój i wdrażanie technologii zeroemisyjnych i zasobooszczędnych, w tym poprzez:

- **rozwój technologii zeroemisyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem wodoru**, m.in. poprzez wdrażanie technologii wodorowych, rozwój magazynów energii opartych o OZE, wodór i jego pochodne, rozbudowę instalacji fotowoltaicznych o elektrolizery do produkcji zielonego wodoru, rozwój sieci przesyłu i dystrybucji energii z OZE oraz wodoru;
- **zrównoważone gospodarowanie surowcami nieodnawialnymi**, poprzez m.in. zmniejszenie wykorzystania zasobów nieodnawialnych/surowców pierwotnych w przemyśle, automatyzację, robotyzację i cyfryzację przedsiębiorstw w kierunku optymalizacji wykorzystania surowców nieodnawialnych, zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych z przemysłu i gospodarki komunalnej (odpadowej i ściekowej), rozwój nowych modeli biznesowych poprawiających wydajność gospodarowania surowcami i odpadami czy zwiększenie wykorzystania odpadów w rekultywacji terenów zdegradowanych i do poprawy jakości gleb.

1.3. Włączanie Wielkopolski Wschodniej w międzynarodowe łańcuchy wartości z uwzględnieniem aktualnych megatrendów przemian społeczno-gospodarczych, w tym m.in.:

- **zwiększanie umiędzynarodowienia rodzimych podmiotów gospodarczych**, m.in. poprzez wzmacnianie internacjonalizacji przedsiębiorstw, udział w międzynarodowych targach i misjach gospodarczych, doradztwo związane z wejściem na określone rynki, wsparcie organizacji misji handlowych, wdrażanie narzędzi do prowadzenia współpracy międzynarodowej w sposób zdalny, przy zachowaniu preferencji dla podmiotów działających w ramach IS;
- **promocja gospodarcza oraz pozyskiwanie inwestorów zagranicznych**, m.in. poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych i oferty inwestycyjnej, usprawnienie i profesjonalizację obsługi inwestorów dzięki rozwojowi centrów obsługi inwestorów zagranicznych, udział i organizację wydarzeń dla potencjalnych inwestorów;

- **promocja marki subregionalnej „Wielkopolska Dolina Energii”**, w tym poprzez promocję na rynkach krajowych i międzynarodowych, udział w wydarzeniach gospodarczych, tworzenie mechanizmów partycypacyjnych zarządzania marką w skali subregionu.

1.4. Rozwój kadr dla gospodarki opartej na wiedzy i na nowoczesnych technologiach, w tym m.in.:

- **zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego w zakresie nowoczesnych technologii**, w tym w zakresie podniesienia kwalifikacji osób dorosłych, które zakończyły formalną edukację, m.in.: poprzez dostosowywanie kształcenia do potrzeb IS z uwzględnieniem cyfrowej i zielonej transformacji oraz wspierania innowacyjności, kształtowanie kompetencji dla gospodarki wykorzystującej TIK oraz implementującej rozwiązania Przemysłu 4.0/5.0;
- **rozwój szkolnictwa wyższego**, w tym poprzez rozwój kształcenia na kierunkach zgodnych z IS oraz odpowiadających na potrzeby gospodarki opartej na wiedzy, udział w krajowych i międzynarodowych programach/projektach badawczych, nawiązywanie współpracy z parkami technologicznymi i innymi podmiotami zaangażowanymi w rozwój innowacyjności, doskonalenie kadry naukowej w zakresie zarządzania infrastrukturą badawczą czy komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych, przy promowaniu działań podejmowanych zgodnie z profilem IS.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. ROZWÓJ BRANŻ WYKORZYSTUJĄCYCH WEWNĘTRZNE POTENCJAŁY SUBREGIONU

Planowane działania:

2.1. Tworzenie warunków dla rozwoju nisko i zeroemisyjnej energetyki, w tym m.in.:

- **rozwój podmiotów z branży OZE**, poprzez m.in. poprawę konkurencyjności i innowacyjności podmiotów gospodarczych sektora (produkujących urządzenia dla energetyki odnawialnej), wsparcie inkubacji przedsiębiorstw z branży OZE, wsparcie rozwoju klastrów energii, spółdzielni energetycznych czy lokalnych wspólnot energetycznych opartych na OZE, wsparcie kształcenia kadr na potrzeby branży związanej z zieloną energią;
- **wdrażanie rozwiązań zeroemisyjnych w energetyce i przemyśle**, poprzez m.in. inwestycje w infrastrukturę do produkcji energii z OZE dla potrzeb prowadzonej działalności, wykorzystanie energii odpadowej z procesów przemysłowych, wdrażanie technologii wodorowych, termomodernizację budynków przemysłowych i biurowych, promowanie stosowania BMS (systemu zarządzania energią w budynkach przemysłowych);
- **rozwój energetyki opartej o odnawialne źródła energii**, niepowodującej negatywnych skutków dla środowiska oraz nieskutkującej obniżeniem komfortu życia dla mieszkańców, poprzez m.in. rozwój systemu energetycznego bazującego na energii słońca, wiatru, geotermii, biomasy, biogazu oraz rozwój technologii zagospodarowania odpadów z energetycznego wykorzystania biomasy.

2.2. Tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego i zrównoważonego rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym m.in.:

- **modernizacja sektora rolno-spożywczego**, aby był inteligentny, nowoczesny i zrównoważony, m.in. poprzez wykorzystanie TIK w procesach modernizacyjnych sektora rolno-spożywczego, podnoszenie kompetencji i umiejętności związanych z prowadzeniem produkcji rolnej, promocję i upowszechnianie wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym, wdrażanie w rolnictwie nowych rozwiązań na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu tego sektora na środowisko;
- **rozwój rolnictwa ekologicznego** oraz rynku żywności ekologicznej, w tym poprzez wsparcie producentów ekologicznych i podmiotów planujących przejście na produkcję ekologiczną w wykorzystywaniu nowych, dostosowanych do potrzeb tej produkcji rozwiązań, stosowania najkorzystniejszych dla środowiska praktyk, zapewnieniu wysokich standardów w zakresie dobrostanu zwierząt i ochrony zasobów naturalnych, promocję rolnictwa ekologicznego, edukację rolników w przedmiotowym zakresie, wymianę najlepszych praktyk;

- **rozwój usług doradztwa rolniczego**, będącego jednym z elementów szerszego układu innowacyjnego, tj. Systemu Wiedzy i Innowacji Rolniczych, poprzez m.in. rozwój ośrodków doradztwa, upowszechnianie wiedzy i doradztwo wśród rolników w zakresie korzystania z nowoczesnych rozwiązań, poszerzanie zakresu doradztwa, np. dotyczącego nowych wymagań dla rolników związanych ze zmianami klimatu, włączenie doradztwa w działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej na obszarach wiejskich czy popularyzacji w zakresie społecznej odpowiedzialności (CSR);
- **rozwijanie współpracy podmiotów z sektora rolno-spożywczego**, w tym poprzez sieciowanie podmiotów w obszarze produkcji rolnej, przetwórstwa rolno-spożywczego, usług i zaopatrzenia dla rolnictwa (m.in. tworzenie spółdzielni, powiązań producentów żywności z przetwórcami i ostatecznymi odbiorcami), rozwój współpracy pomiędzy IOB a przedsiębiorstwami z branży rolno-spożywczej, realizacja wspólnych działań w celu pozyskiwania nowych rynków zbytu;
- **zwiększanie skali sprzedaży lokalnych produktów rolnych**, w tym poprzez budowę, rozbudowę, modernizację rynków i targowisk, rozwój sprzedaży i dostaw produktów bezpośrednio do konsumentów, rozwój sprzedaży internetowej, realizację działań promocyjnych mających na celu zwiększenie skali sprzedaży lokalnych artykułów żywnościowych, podejmowanie innych działań, które doprowadzą do tego, że konsumenci w większym zakresie będą wybierać towary pochodzące od wytwórców lokalnych;
- **poprawa gospodarki wodnej na potrzeby rozwoju produkcji rolnej** w sposób przyjazny dla środowiska, w tym poprzez budowę i modernizację urządzeń melioracyjnych nawadniająco-odwadniających i magazynujących wodę, zapewniających utrzymanie właściwych stosunków wodnych na terenach rolnych, rozwój małej retencji w gospodarstwach rolnych służącej zatrzymaniu wody dla celów rolniczych, realizację działań minimalizujących ryzyko wystąpienia suszy.

2.3. Wspieranie rozwoju turystyki oraz przemysłu czasu wolnego w oparciu o walory przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe, w tym m.in.:

- **wzmacnianie przedsiębiorczości w sektorze turystyki i przemysłu czasu wolnego**, poprzez m.in. rozwój działalności gospodarczej ukierunkowanej na usługi turystyczne i przemysł czasu wolnego, np. działalności noclegowej, gastronomicznej, transportowej, konferencyjnej, agroturystycznej, ale również związanej z tworzeniem nowych atrakcji turystycznych w subregionie, wspieranie innowacji w turystyce i usługach turystycznych, poprawę sprawności administracyjnej dla rozwoju turystyki, rozwój usług instytucji otoczenia biznesu dedykowanych obsłudze podmiotów z branży turystycznej;
- **rozwój turystyki biznesowej**, poprzez m.in. rozwój funkcji konferencyjnych, wystawienniczych, targowych czy widowiskowych, tworzenie nowych/wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych, uwzględniających funkcje obsługi konferencji czy kongresów, usprawnianie połączeń komunikacyjnych między miejscami w subregionie będącymi gospodarzami krajowych i międzynarodowych spotkań, wspieranie działań na rzecz pozyskiwania imprez biznesowych, zwiększenie synergii pomiędzy turystyką biznesową i innymi formami turystyki w subregionie;
- **rozwój silnych produktów turystycznych Wielkopolski Wschodniej**, poprzez m.in. podejmowanie działań służących tworzeniu nowych oraz wzmacnianiu już istniejących produktów turystycznych bazujących na lokalnych walorach – przy zachowaniu zminimalizowanego negatywnego wpływu turystyki na środowisko naturalne oraz kulturę lokalną i przy jednoczesnym generowaniu możliwości zatrudnienia dla lokalnych mieszkańców, podejmowanie działań sieciujących produkty turystyczne, wspólne promowanie lokalnych atrakcji turystycznych, zagospodarowanie obszarów pokopalnianych i przemysłowych oraz dostępnych zasobów przyrodniczych;
- **wzrost dostępu do oferty turystycznej oraz oferty czasu wolnego**, poprzez m.in. likwidację barier przestrzennych, wykorzystanie nowych technologii, kształtowanie nawyków uczestnictwa w życiu kulturalnym, tworzenie warunków do rozwoju talentów, wiedzy i umiejętności niezbędnych dla ekspresji artystycznej.

2.4. Tworzenie warunków dla rozwoju transportu intermodalnego oraz rozwój usług logistycznych, w tym m.in.:

- **organizacja łańcucha dostaw dla przedsiębiorców z wykorzystaniem transportu intermodalnego** przy uwzględnieniu konieczności jego wzmocnienia w odpowiedzi na zmiany globalne (powodujące przerwanie globalnych łańcuchów wartości), w oparciu o korzystne położenie komunikacyjne subregionu poprzez m.in. rozwój infrastruktury punktowej (zwiększanie zdolności przeładunkowej istniejącej lub budowania nowej), jak terminale intermodalne, centra logistyczne czy bocznice kolejowe, poprawę dostępu do infrastruktury punktowej od strony sieci drogowej, zakup specjalistycznego sprzętu przeładunkowego do obsługi transportu intermodalnego, rozwój sieci kolejowej z uwzględnieniem potrzeb transportu intermodalnego, dywersyfikację budowanej sieci kontaktów biznesowych w ramach łańcucha;
- **rozwój funkcji logistycznych w subregionie**, wykorzystujące możliwość wzmocnienia oddziaływania sieci TEN-T i ograniczenia zjawiska jej eksterytorialności, w tym m.in. budowa i rozbudowa parków magazynowych czy przygotowanie terenów inwestycyjnych wokół węzłów oraz zapewnienie ich skomunikowania z głównymi ośrodkami subregionu.

CEL STRATEGICZNY

**SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ
DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU
ODPORA NA ZMIANY KLIMATU**

ZINTEGROWANE CELE OPERACYJNE

PRZYJAZNE MIASTA I WSIE / WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZEŃ PRZYRODNICZA

C E L S T R A T E G I C Z N Y

SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU*Uzasadnienie wyboru celu*

Na zrównoważony i trwały rozwój obszaru Wielkopolski Wschodniej, zwłaszcza w kontekście istniejących i prognozowanych procesów demograficznych oraz zmian klimatycznych a także transformacji gospodarczej, bezpośredni wpływ będzie miała jego **atrakcyjność osadnicza**. Zakłada się, że w obliczu nasilających się globalnych zmian środowiskowych i wynikających z nich trendów demograficznych, jak również zmian zachowań społecznych jakie zaszły na skutek pandemii Covid-19, w długiej perspektywie czasu zasadniczej zmianie ulegną **wyznaczniki dobrostanu społeczeństw i jakości życia**. Dostęp do czystej wody, czystego powietrza, wysokiej jakości różnorodnych terenów zieleni i harmonijnego otoczenia będą równie ważne jak satysfakcjonujące warunki pracy, zamieszkania i dostęp do wysokiej jakości usług publicznych. Wiąże się to z **postrzeganiem przestrzeni jako dobra wspólnego**, gdzie łączą się i przenikają zjawiska społeczne, ekonomiczne, kulturowe, środowiskowe i estetyczno-widokowe. Tak rozumiana przestrzeń stanie się istotnym walorem lokalizacyjnym oraz czynnikiem rozwoju i tym samym wymagać będzie **kompleksowych oraz zintegrowanych działań na rzecz zmian funkcjonalnych i jakościowych**. Będą one odpowiedzią na zdiagnozowane kluczowe wyzwania przyszłości subregionu, takie jak m.in. negatywne procesy demograficzne, postępująca transformacja gospodarcza, niska jakość środowiska przyrodniczego oraz konieczność budowania spójności przestrzennej, społecznej i gospodarczej.

Przyjazne i dostępne ośrodki osadnicze, oferujące **wysokiej jakości warunki mieszkaniowe oraz usługi i przestrzenie publiczne** zapewniające zaspokojenie potrzeb mieszkańców i sprzyjające budowaniu więzi społecznych, ukierunkowane na **dbałość o środowisko przyrodnicze i prawidłowe kształtowanie terenów zieleni**, staną się atrakcyjnymi miejscami życia, pracy i wypoczynku. Tym samym kształtowanie atrakcyjności osadniczej Wielkopolski Wschodniej stanie się elementem polityki demograficznej ukierunkowanej na przeciwdziałanie procesom migracyjnym, przyciąganie nowych mieszkańców oraz budowanie silnych więzi społecznych, jak również elementem kształtowania nowej tożsamości obszaru w wymiarze przestrzennym.

Racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz kształtowanie zrównoważonych i rezyliентnych struktur funkcjonalno-przestrzennych z zachowaniem ładu przestrzennego przyczyni się także do stworzenia optymalnych warunków dla wzmacniania potencjału gospodarczego, rozwoju silnych branż gospodarczych i wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej obszaru, wpłynie na przywrócenie do życia terenów zdewastowanych, w tym przede wszystkim pogórnich i przemysłowych, oraz pozwoli na zachowanie i wzmacnianie walorów krajobrazowych. W efekcie racjonalna polityka przestrzenna wpłynie na ograniczenie zarówno środowiskowych, jak i ekonomicznych kosztów związanych z procesami urbanizacji oraz przyczyni się do spójności obszaru. Zachowana zostanie równowaga pomiędzy elementami środowiska naturalnego a wytworami działalności człowieka z ukierunkowaniem na zrównoważony wzrost.

Przyjmuje się, że dla przekształcenia Wielkopolski Wschodniej w spójną i atrakcyjną przestrzeń do zamieszkania i wypoczynku, odporną na zmiany klimatu, w perspektywie roku 2040 zostanie podjętych szereg interwencji i działań o charakterze zintegrowanym w ramach dwóch kluczowych wymiarów stanowiących cele operacyjne: wymiaru osadniczego – na rzecz kształtowania przyjaznych miast i wsi, oraz wymiaru przyrodniczego - na rzecz zachowania i przywracania wysokiej jakości przestrzeni przyrodniczych obszaru.

Jednocześnie przyjmuje się, że do osiągnięcia celu strategicznego **Spójna i atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania i wypoczynku odporna na zmiany klimatu** przyczyni się m.in. realizacja do 2030 r. projektów w ramach trzech przedsięwzięć priorytetowych wskazanych w załączniku do Strategii, tj.: „Woda dla Wielkopolski Wschodniej” oraz „Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej” oraz „Czysta energia i powietrze dla Wielkopolski Wschodniej”.

PRZYJAZNE MIASTA I WSIE

Odpowiedzią Wielkopolski Wschodniej na wyzwania wynikające z procesów demograficznych i zmian klimatycznych jest kształtowanie przyjaznych i rezylientnych ośrodków osadniczych miejskich i wiejskich zorientowanych na nowoczesność, jakość, świadomość i równowagę, w ramach wzajemnie zintegrowanych i wzmacniających się **4 kierunków interwencji**:

- 1. Rozwój niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki mieszkaniowej**
- 2. Wzrost dostępności i rozwój wysokiej jakości usług publicznych**
- 3. Kształtowanie sieci atrakcyjnych przestrzeni publicznych**
- 4. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią**

W dobie postępujących zmian klimatycznych, rozwój neutralnej dla klimatu, niskoemisyjnej oraz zasobooszczędnej gospodarki mieszkaniowej staje się istotnym elementem dbałości o równowagę środowiskową. Jednocześnie gospodarka mieszkaniowa pełni także ważną rolę społeczną i gospodarczą – zaspokaja podstawowe potrzeby w zakresie bezpieczeństwa i kształtowania więzi społecznych oraz, zwiększając popyt w sektorze budownictwa, przemysłu i usług, staje się stymulatorem rozwoju gospodarki. Przyjmuje się, że efektywna energetycznie, niskoemisyjna i zasobooszczędna zabudowa mieszkaniowa będzie projektowana i realizowana zgodnie z założeniami gospodarki cyrkularnej oraz z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań technologicznych. Działania modernizacyjne i remontowe istniejących zasobów mieszkaniowych a także projektowanie nowej zabudowy prowadzone zgodnie z ideą energooszczędności i racjonalności, zapewnią nie tylko oszczędzanie zasobów, ale przede wszystkim wykorzystywanie energii na zasadzie zamkniętego (bezzstratnego) obiegu. Istotnym elementem dla ograniczenia emisji zanieczyszczeń oraz zapewnienia wysokiego standardu zamieszkania będzie wyposażenie istniejącej i projektowanej zabudowy mieszkaniowej w nowoczesne systemy infrastruktury technicznej, w tym elektroenergetyczne i ciepłownicze.

Miarą atrakcyjności osadniczej obszaru jest także dobra dostępność do usług publicznych wysokiej jakości zapewniających zaspokojenie potrzeb i oczekiwań różnych grup społecznych oraz stanowiących silną przesłankę do pozostania i osiedlenia się w Wielkopolsce Wschodniej. Rozwój usług opieki nad dziećmi, dobry dostęp do usług edukacyjnych i zdrowotnych, zapewnienie zróżnicowanej oferty usług kultury a także rozwój usług i infrastruktury czasu wolnego będą tworzyć kompleksowy system zachęt dla młodych rodzin do osiedlania się w Wielkopolsce Wschodniej. Odpowiedzią na zachodzące procesy demograficzne i starzenie się społeczeństwa, będzie rozwój usług społecznych dla osób starszych, świadczonych w najbliższym otoczeniu. Zwiększenie roli i znaczenia instytucji kultury przyczyni się do powstania miejsc i przestrzeni integracji społecznej umożliwiających zwiększenie aktywności mieszkańców i lokalnych liderów życia społeczno-gospodarczego. Jednocześnie poprawa kompetencji cyfrowych oraz rozwój i upowszechnienie dostępu do infrastruktury informatycznej zwiększy dostępność do e-usług. Wysoką dostępność do usług publicznych oraz spójność subregionu w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym zapewni także spójny, sprawny i ekologiczny system transportowy. Rozwój ekologicznego transportu zbiorowego przyczyni się do zmniejszenia poziomu wykluczenia transportowego i będzie przeciwdziałać procesom peryferyzacji.

Bardzo istotnym elementem wpływającym na warunki życia ludności jest jakość przestrzeni publicznych oraz ochrona istniejącej zieleni przed wycinką i uszkodzeniami. W dobie postępujących zmian klimatycznych skutkujących m.in. okresami suszy czy deszczami nawalnymi, niezwykle ważne jest kształtowanie i rozwój terenów zieleni stanowiących integralną część terenów zurbanizowanych. Większa powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej oznacza większą zdolność terenu do regeneracji środowiska, ochronę bioróżnorodności i szeroki zakres usług ekosystemowych. Tereny zieleni pełnią także funkcje korytarzy przewietrzających umożliwiając naturalne filtrowanie, przewietrzanie i regulowanie temperatury powietrza. Tym samym wpływają na poprawę jakości środowiska i warunków życia.

Kluczowe dla rozwoju zrównoważonego jest także racjonalne gospodarowanie przestrzenią i świadome kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych. Podejmowane działania będą skoncentrowane na rozwoju zwartych struktur osadniczych, intensyfikacji i uzupełnianiu istniejącego zainwestowania oraz przeciwdziałaniu rozpraszaniu zabudowy, co pozwoli utrzymać właściwe relacje pomiędzy terenami osadniczymi a terenami niezabudowanymi z uwzględnieniem chłonności środowiska przyrodniczego oraz zwiększenia odporności wobec zmian klimatu. Niezwykle ważnym działaniem w zakresie poprawy jakości przestrzeni będzie proces przywracania walorów użytkowych, funkcjonalnych i środowiskowych obszarom pogórnym i zdewastowanym obszarom poprzemysłowym. Przyjęte rozwiązania pozwolą na przeciwdziałanie niekorzystnym skutkom wieloletniej działalności człowieka i poprawę stanu środowiska a w konsekwencji również krajobrazu, umożliwią wykorzystanie potencjału obszarów pogórnym do rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych

a także pozwolą kontynuować tradycje Wielkopolski Wschodniej jako miejsca produkcji energii. Efektem rewitalizacji obszarów poprzemysłowych będzie dostosowanie ich do potrzeb nowoczesnej gospodarki a prowadzenie przez samorządy lokalne wspólnej polityki inwestycyjnej pozwoli na efektywniejsze poszukiwanie nowych inwestorów i tym samym zwiększenie liczby miejsc pracy w subregionie.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

1. ROZWÓJ NISKOEMISYJNEJ I ZASOBOOSZCZĘDNEJ GOSPODARKI MIESZKANIOWEJ

Planowane działania:

1.1. Kompleksowa renowacja i rehabilitacja istniejących zasobów mieszkaniowych z uwzględnieniem zachodzących przemian społecznych, w tym m.in.:

- **modernizację i remonty istniejących budynków mieszkalnych zgodnie z założeniami zielonego budownictwa** (zdrowe dla ludzi oraz przyjazne dla środowiska), pozwalające spełniać wymogi m.in. w zakresie ograniczenia zużycia wody i energii oraz ilości wytworzonych odpadów, zastosowanych nowoczesnych rozwiązań instalacyjnych, wykorzystania materiałów z recyklingu i nieemitujących szkodliwych substancji (uwzględniające likwidację azbestu);
- **systemowa termomodernizacja istniejących budynków mieszkalnych** (w tym komunalnych), w tym m.in. ocieplanie przegród zewnętrznych, modernizacja systemów grzewczych i wentylacyjnych, wymiana okien i drzwi zewnętrznych, całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne lub zastosowanie wysokosprawnej kogeneracji, zwłaszcza w kontekście rozwoju niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki mieszkaniowej;
- **atrakcyjne i kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków mieszkalnych** z uwzględnieniem elementów zieleni i wody oraz małej architektury, zwłaszcza w kontekście zaspokojenia różnicowanych potrzeb mieszkańców m.in. w zakresie ruchu fizycznego i dbania o zdrowie oraz aktywności społecznych.

1.2. Stosowanie idei kompleksowego projektowania nowej zabudowy mieszkaniowej odpowiadającej na wyzwania społeczne, w tym m.in.:

- **stosowanie nowoczesnych, przyjaznych środowisku rozwiązań architektonicznych, technologii i materiałów budowlanych**, w tym m.in. pozwalających na realizację zielonych dachów i elewacji, zwłaszcza w kontekście likwidacji tzw. „miejskich wysp ciepła” oraz budowania odporności terenów miejskich i wiejskich na ekstremalne zjawiska i warunki pogodowe, wykorzystujących surowiec z odzysku oraz substancji organicznych, materiały prefabrykowane oraz drukowane;
- **stosowanie zintegrowanych systemów zarządzania budynkiem** sterujących różnymi urządzeniami i układami domowymi, zwłaszcza w celu zwiększania zasobooszczędności i niskoemisyjności budownictwa mieszkaniowego;
- **realizacja spójnych rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych** uwzględniających istniejące uwarunkowania przestrzenne, funkcjonalne i środowiskowe dla optymalizacji niskoemisyjności i zasobooszczędności nowej zabudowy mieszkaniowej, zapewniających dostęp do podstawowych usług publicznych oraz atrakcyjnych przestrzeni wspólnych w ramach osiedla mieszkaniowego, jak również umożliwiających wprowadzanie nowych rozwiązań adaptacyjnych do zmieniających się warunków klimatycznych, w tym m.in. wprowadzanie zieleni oraz kształtowanie terenów o funkcji bioretencyjnej.

1.3. Rozwój nowoczesnych systemów infrastruktury technicznej, w tym m.in.:

- **rozbudowa niskoemisyjnego i zasobooszczędnego systemu ciepłowniczego** opartego m.in. o geotermię, modernizacja i rozbudowa sieci ciepłowniczych przesyłowych i rozdzielczych, decentralizacja systemu ciepłowniczego (np. zastosowanie „letnich” kotłowni gazowych, „sieciowych” pomp ciepła, elektrociepłowni osiedlowych, kolektorów słonecznych, przygotowanie układów ciepłowniczych do pracy wyspowej lub indywidualnej – gazowa elektrociepłownia osiedlowa, biogazowa elektrociepłownia lokalna), przyłączanie nowych odbiorców do systemu ciepłowniczego, magazynowanie ciepła w zasobnikach;
- **kogeneracja systemu ciepłowniczego z elektroenergetycznym**, tworzenie elektrociepłowni, rozszerzenie profilu działania firm ciepłowniczych, tworzenie autonomicznych obszarów energetycznych zarządzanych

przez przedsiębiorstwa ciepłownicze, wdrażanie indywidualnych źródeł ciepła i energii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych (m.in. budowa mikrobiogazowni kontenerowych dla małych gospodarstw rolniczych oraz zastosowanie instalacji fotowoltaicznych w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej);

- **modernizacja systemu wodno-kanalizacyjnego**, m.in. poprzez rozbudowę, modernizację i budowę ujęć wód i stacji uzdatniania wody, rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, rozbudowę, modernizację i budowę oczyszczalni ścieków;
- **rozwój sieci teleinformatycznej** m.in. poprzez rozwój sieci szerokopasmowych.

1.4. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnych na temat znaczenia i roli gospodarki mieszkaniowej w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym, w tym m.in.:

- **wzmacnianie pro mieszkaniowej postawy samorządów lokalnych** ukierunkowanej na wzrost znaczenia wieloletnich programów gospodarowania zasobem mieszkaniowym gmin, w tym z uwzględnieniem potrzeb migrantów, oraz opracowanie programu mieszkalnictwa senioralnego, rozwój niskoemisyjnego i zasobooszczędnego budownictwa komunalnego, w tym adaptacja istniejących budynków niemieszkalnych na lokale mieszkalne oraz budowa nowych zasobów mieszkaniowych, pełne wykorzystanie potencjału narzędzi budownictwa czynszowego (program TBS, SIM) oraz modelu budownictwa publiczno-prywatnego;
- **prowadzenie kampanii społecznych i edukacyjnych na rzecz zwiększenia świadomości społeczności lokalnych na temat skutków zmian klimatycznych w życiu codziennym** spowodowanych działalnością człowieka m.in. poprzez wskazywanie korzyści wynikających z systemowych oraz jednostkowych działań na rzecz redukcji śladu węglowego;
- **promocja i wspieranie stosowania w budownictwie mieszkaniowym rozwiązań technologicznych sprzyjających ochronie środowiska przyrodniczego** oraz mitygacji i adaptacji do zmian klimatu, w tym odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych, m.in. poprzez ekodoradztwo na poziomie lokalnym.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. WZROST DOSTĘPNOŚCI I ROZWÓJ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH

Planowane działania:

2.1. Rozwój usług i infrastruktury społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców, w tym m.in.:

- **stworzenie systemu zachęt dla młodych rodzin do osiedlania się, ukierunkowanego na godzenie życia rodzinnego i zawodowego** m.in. poprzez powszechny dostęp do usług opieki nad dzieckiem do lat 3, zwiększający aktywizację zawodową mieszkańców oraz stanowiący dodatkowy atut decydujący o wyborze miejsca zamieszkania, zwiększenie efektywności podstawowych usług zdrowotnych z wykorzystaniem usług mobilnych oraz e-usług, zapewnienie zróżnicowanej oferty usług kultury oraz rozwój usług i infrastruktury czasu wolnego na rzecz wzmacniania aktywności mieszkańców oraz odpowiadającej na ich potrzeby;
- **rozwój usług społecznych dla osób starszych, w tym świadczonych w najbliższym środowisku**, m.in. domów dziennego pobytu, świetlic środowiskowych, dziennych domów opieki medycznej i mieszkań wspomaganych;
- **stworzenie miejsc integracji społecznej** z wykorzystaniem roli instytucji kultury i ich możliwości adaptacyjnych dla rozwijania edukacji pozaformalnej tzw. nauki poprzez działanie, kształtowanie wielofunkcyjnych przestrzeni i rozwój obiektów użyteczności publicznej umożliwiających zwiększenie aktywności mieszkańców i lokalnych liderów życia społeczno-gospodarczego oraz umożliwiających łatwą adaptację do zmieniających się potrzeb lokalnych społeczności.

2.2. Rozwój sieci powiązań transportowych i proekologicznego transportu pasażerskiego dostosowanych do potrzeb mieszkańców, w tym m.in.:

- **rozwój nowoczesnej infrastruktury komunikacyjnej** m.in. działania na rzecz rozwoju sieci dróg, budowę nowych odcinków drogowych ukierunkowanych na wyprowadzenie ruchu tranzytowego z miejscowości najbardziej zanieczyszczonych i obciążonych ruchem samochodowym, budowę nowych przepraw mostowych, rozbudowę i zwiększenie dostępności do sieci kolejowej, budowę spójnego systemu dróg rowerowych zintegrowanych

z transportem publicznym, rozbudowę infrastruktury dla transportu wodnego z przystosowaniem dla ruchu turystycznego (portów, przystani i marin);

- **wprowadzanie nowoczesnego niskoemisyjnego taboru kolejowego i autobusowego** obsługującego połączenia miejskie, lokalne i ponadlokalne, uwzględniające nowoczesne rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa w transporcie publicznym;
- **rozwój sieci dystrybucji paliw alternatywnych** (sieci stacji ładowania pojazdów elektrycznych oraz tankowania wodoru wzdłuż głównych tras komunikacyjnych oraz w największych miejscowościach, stacji tankowania wodoru i stacji ładowania pojazdów elektrycznych na głównych dworcach autobusowych);
- **infrastrukturalna i organizacyjna integracja międzygałęziowa transportu publicznego oraz integracja transportu publicznego z transportem indywidualnym** m.in. poprzez budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych oraz parkingów typu park&ride, kiss&ride, bike&ride w strategicznych lokalizacjach integrujących transport publiczny z transportem indywidualnym, optymalizację połączeń i zwiększenie efektywności transportu publicznego, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych, wprowadzenie jednolitego biletu dla wszystkich rodzajów transportu publicznego, rozwój i wdrożenie nowoczesnych form organizacji transportu publicznego oraz inteligentnych systemów transportowych (systemów ITS, systemu ERTMS, jednolitego systemu obsługi podróży w komunikacji publicznej, zintegrowanego systemu zarządzającego międzygałęziowym transportem, car sharingu i car poolingu).

2.3. Rozwój smart city i smart village jako inteligentnych systemów zarządzania, w tym m.in.:

- **sporządzanie cyklicznych analiz popytu i podaży usług publicznych o wysokim standardzie** z uwzględnieniem prognoz demograficznych a także kierunków rozwoju terenów mieszkaniowych, umożliwiających terytorializację kierunków zachodzących zmian (obszarów z deficytami i nadpodażą), wykorzystywanie nowatorskich technologii informacyjnych i komunikacyjnych dla usprawnienia identyfikacji potrzeb mieszkańców;
- **zwiększanie oferty zdalnego dostępu do usług publicznych** dostosowanej do różnych grup wiekowych, rozwój sieci szerokopasmowych oraz bezprzewodowych punktów dostępu do internetu w przestrzeniach i budynkach użyteczności publicznej, stworzenie dedykowanej e-platformy dla Wielkopolski Wschodniej wraz zestawem narzędzi umożliwiających powszechny dostęp do usługi (mobilna aplikacja, system informacji GSM, widgety);
- **zwiększanie odporności usług publicznych na zjawiska kryzysowe oraz optymalizacja kosztów zarządzania obszarem**, poprzez budowę i udostępnienie spójnych, międzygminnych i międzyjednostkowych baz danych umożliwiających rzetelną analizę otoczenia i współpracę w sytuacjach kryzysowych;
- **wzrost bezpieczeństwa w budynkach i przestrzeniach publicznych** m.in. poprzez budowę systemu aktywnego monitoringu oraz wdrożenie systemów inteligentnego oświetlenia;
- **wdrażanie rozwiązań na rzecz życia w czystym środowisku i racjonalnego gospodarowania zasobami** m.in. poprzez wdrożenie systemu monitoringu jakości powietrza w Wielkopolsce Wschodniej pełniącego funkcję ostrzegawczą, informacyjną i edukacyjną, poprawę zarządzania energią w przestrzeni publicznej i wykorzystywanie źródeł odnawialnych oraz rozwiązań technologicznych sprzyjających oszczędzaniu energii i generowaniu korzyści ekonomicznych, w tym modernizację energetyczne budynków użyteczności publicznej (w tym z wykorzystaniem OZE), rozwój kompleksowej i innowacyjnej gospodarki wodno-ściekowej bazującej na technologiach o wysokim efekcie ekologicznym, nowoczesne i inteligentne gospodarowanie odpadami przyjazne dla środowiska i zintegrowane z gospodarką cyrkularną.

2.4. Zwiększanie poziomu wiedzy i dostosowania umiejętności wszystkich grup społecznych do wymogów zmieniającej się gospodarki opartej na wiedzy i informacji, w tym m.in.:

- **podniesienie kwalifikacji pracowników służb administracji publicznej** m.in. w zakresie obsługi klientów w formie e-usług oraz wdrażania nowoczesnych, przyjaznych dla mieszkańców i środowiska systemów zarządzania;
- **obniżenie poziomu wykluczenia cyfrowego**, poprzez zwiększenie umiejętności mieszkańców w zakresie korzystania z technologii cyfrowych oraz wykorzystania formatu e-usług;
- **wprowadzenie zintegrowanego pakietu edukacyjnego na wszystkich etapach kształcenia oraz kampanii informacyjno-promocyjnych** dotyczących m.in. niskoemisyjności, zasobooszczędności, ograniczania ilości odpadów i świadomego recyklingu, gospodarki cyrkularnej, proekologicznych postaw konsumenckich i zachowań transportowych w tym na rzecz korzystania ze zrównoważonej komunikacji publicznej, realizacji usług i pracy w sposób zdalny, a także popularyzacji idei indywidualnych śladów węglowych.

3. KSZTAŁTOWANIE SIECI ATRAKCYJNYCH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Planowane działania:

- 3.1. Rewaloryzacja istniejących i tworzenie nowych punktowych przestrzeni publicznych jako elementów budowania odporności struktur przestrzennych na zmiany klimatu, zwiększania atrakcyjności osadniczej oraz kształtowania lokalnej tożsamości, w tym m.in.:**
- **optymalizacja powierzchni biologicznie czynnych w obrębie osiedli mieszkaniowych** m.in. poprzez ochronę istniejącego drzewostanu przed wycinką i uszkodzeniami, kształtowanie „błękitno-zielonych żywych” placów, skwerów, woonerfów z optymalną ilością zieleni i wody oraz różnorodną ofertą usługową, a także zielonych podwórek, patio, placów zabaw, parków kieszonkowych i terenów miejskich upraw warzywnych, miejskich ogrodów społecznych, łąk kwietnych, stanowiących strefy wypoczynku i rekreacji oraz integracji społecznej;
 - **wyposażenie przestrzeni wspólnych w elementy małej architektury** decydujące o ich prospołecznym charakterze i tożsamości miejsca (ergonomiczne meble uliczne, przegrody wizualne, oświetlenie, elementy sztuki, parklety, deszczowe ogrody w pojemnikach, infrastruktura dla dzikich zwierząt, system informacji przestrzennej);
 - **stosowanie nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii i materiałów budowlanych**, w tym m.in. nawierzchni przepuszczalnych oraz podłoża strukturalnego.
- 3.2. Kształtowanie i utrzymanie obszarowych przestrzeni publicznych w postaci terenów zieleni i terenów rekreacji i wypoczynku w strefach zabudowy miejskiej i wiejskiej oraz powiązanie ich z systemem przyrodniczym, w tym m.in.:**
- **rewitalizacja techniczna centrów miast i wsi** m.in. poprzez zachowanie cech architektonicznych obiektów zabytkowych i dbałość o estetykę obiektów nie zabytkowych, odbetonowanie przestrzeni wspólnych i wprowadzanie elementów zieleni i wody jako integralnej ich części, wprowadzanie różnorodnej roślinności i podłoży strukturalnych i przepuszczalnych;
 - **rewaloryzacja i kształtowanie obszarów zieleni urządzonej**, w tym parków miejskich i parków w zespołach rezydencjonalnych, zieleńców, zieleni towarzyszącej obiektom sportowym i rekreacyjnym, zieleni cmentarzy, zieleni izolacyjnej, m.in. poprzez ochronę istniejącego drzewostanu przed wycinką i uszkodzeniami, zachowanie lub odtworzenie historycznych cech obszarom zabytkowym, uwzględnianie kompozycji przestrzennej, powiązań widokowych, układu nasadzeń i składu gatunkowego roślinności, elementów małej architektury, wykorzystanie koncepcji sadzenia gęstych zagajników Miyawaki, zapewniających spójność obszarów zieleni miejskiej i wiejskiej z systemem przyrodniczym subregionu;
 - **zachowanie zieleni naturalnej**, w tym lasów i zadrzewień, łąk, skupisk zieleni przy zbiornikach i ciekach wodnych, m.in. poprzez ochronę przed zmianą sposobu ich użytkowania oraz wyznaczenie i organizację miejsc dostępu (np. parkingi leśne, ścieżki dydaktyczne, szlaki turystyczne).
- 3.3. Projektowanie i tworzenie liniowych przestrzeni publicznych w postaci ciągów komunikacyjnych w strefach zabudowy miejskiej i wiejskiej ukierunkowanych na ekologiczne formy mobilności, w tym m.in.:**
- **tworzenie i kształtowanie ciągów komunikacyjnych o małym natężeniu ruchu samochodowego oraz zamkniętych dla ruchu samochodowego stref pieszych i rowerowych** wewnątrz osiedli mieszkaniowych i pomiędzy nimi, z dbałością o zieleni, elementy małej architektury i kształtowanie stref odpoczynku w ramach ciągów pieszo-jezdnych, oraz z wykorzystaniem nowoczesnych, przyjaznych środowisku technologii i materiałów budowlanych;
 - **zwiększanie wielofunkcyjnego charakteru ulic i ciągów komunikacyjnych** m.in. poprzez rozwój funkcji usługowych i organizację wydarzeń kulturalnych, kształtowanie przestrzeni jako miejsca spotkań i promocji lokalności, kształtowanie ciągów komunikacyjnych jako integralnych elementów kompozycji urbanistycznej.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

4. RACJONALNE GOSPODAROWANIE PRZESTRZENIA

Planowane działania:

4.1. Kształtowanie wysokiej świadomości samorządów terytorialnych, inwestorów i mieszkańców w zakresie planowania przestrzennego w tym m.in.:

- **organizacja szkoleń edukacyjnych i kampanii społecznych dotyczących integralnego podejścia do rozwoju przestrzennego** w zakresie społecznym, ekonomicznym, środowiskowym, kulturowym i krajobrazowym;
- **prowadzenie polityki przestrzennej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego** m.in. poprzez dostosowanie planów i zamierzeń rozwojowych do zweryfikowanych w oparciu o obiektywne diagnozy faktycznych potrzeb wynikających z procesów demograficznych i transformacji gospodarczej, propagowanie dużego znaczenia zintegrowanych projektowania urbanistyczno-architektonicznego oraz wartości krajobrazowych jako istotnego waloru lokalizacyjnego (estetyka i funkcjonalność) a także tworzenie warunków dla dużego zaangażowania i współodpowiedzialności społeczności lokalnych za kształtowanie przestrzeni jako dobra wspólnego;
- **prowadzenie kampanii społecznych i edukacyjnych na rzecz znaczenia planowania przestrzennego w łagodzeniu zmian klimatycznych**, w tym upowszechnianie wdrażania rozwiązań urbanistycznych i ruralistycznych dla polepszenia jakości powietrza atmosferycznego oraz budowania odporności na niekorzystne zjawiska pogodowe m.in. powódzie i susze;
- **prowadzenie kampanii społecznych i edukacyjnych w zakresie holistycznego kształtowania terenów mieszkaniowych**, w tym upowszechnianie zastosowania w praktyce racjonalnego i zamierzonego utrzymania oraz projektowania nowych terenów zdolnych do filtrowania zanieczyszczeń, przewietrzania i regeneracji powietrza, organizacja działań edukacyjnych w zakresie poszerzania świadomości na temat społecznej i zdrowotnej roli i znaczenia terenów zieleni oraz na rzecz dbania o ekosystem w bezpośrednim otoczeniu.

4.2. Kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych zorientowanych na przeciwdziałanie zmianom klimatu w tym m.in.:

- **kształtowanie zwartych, wielofunkcyjnych i inkluzywnych struktur osadniczych miejskich i wiejskich**, intensyfikacja i uzupełnianie istniejącego zainwestowania oraz zahamowanie procesu rozpraszania zabudowy m.in. poprzez racjonalne przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym gruntów pod zabudowę jednorodzinną, wielorodzinną, gospodarczą (scalanie, podział), kształtowanie przestrzeni publicznych wysokiej jakości poprzez wdrażanie rozwiązań prawnych oraz standardów architektoniczno-urbanistycznych;
- **świadome i racjonalne projektowanie i kształtowanie terenów wolnych od zabudowy** m.in. poprzez wskazanie obszarów ochrony gruntów rolnych przed wyłączeniem z produkcji rolniczej oraz określenie zasad ich ochrony przed funkcjami nierolniczymi, wzmocnienie spójności systemu przyrodniczego, kształtowanie terenów zieleni pełniących funkcje korytarzy przewietrzających;
- **racjonalny rozwój usług podstawowych na poziomie lokalnym**, poprzez m.in. rozwój przestrzeni coworkingowych oraz realizację rozwiązań architektonicznych umożliwiających elastyczne i wielofunkcyjne wykorzystanie obiektów użyteczności publicznej;
- **rozwój sieci ciągów pieszych oraz dróg rowerowych** jako alternatywnych form komunikacji bezpośredniej wewnątrz jednostek osadniczych i pomiędzy nimi.

4.3. Przywracanie walorów użytkowych, funkcjonalnych i środowiskowych obszarom pogórnym, w tym m.in.:

- **rewitalizacja obszarów pogórnym ukierunkowana na poprawę stanu środowiska przyrodniczego** m.in. poprzez rekultywację w celu przywrócenia obszarów cennych przyrodniczo i odtworzenia utraconych usług ekosystemowych, rewitalizację w kierunku wodnym i wykorzystanie terenów pogórnym dla odbudowy zasobów wodnych i zwiększenia retencji (odtworzenie sieci hydrograficznej, budowę i zagospodarowanie zbiorników wodnych, oczek wodnych i stawów z wykorzystaniem wiedzy przyrodniczej w zakresie ekosystemów dolin rzecznych oraz mikro retencji), zagospodarowanie terenów pogórnym w kierunku leśnym i rolniczym

dla odnowy środowiska przyrodniczego i zwiększenia bioróżnorodności lub produkcji żywności (kształtowanie siedlisk leśnych, realizację zadrzewień śródpolnych, pozostawienie naturalnej sukcesji, odtwarzanie gleb oraz poprawę ich właściwości fizyczno-chemicznych);

- **rewitalizacja obszarów pogórnich ukierunkowana na rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych** m.in. poprzez kształtowanie i rozwój zabudowy rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz wytyczanie ścieżek turystycznych i edukacyjnych wokół zbiorników wodnych, rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (wykorzystanie dziedzictwa górniczego dla rozwoju atrakcji turystycznych);
- **rewitalizacja obszarów pogórnich ukierunkowana na rozwój alternatywnych źródeł i nośników energii** m.in. poprzez: budowę farm fotowoltaicznych i farm wiatrowych oraz uprawę roślin energetycznych do produkcji biomasy, produkcję zielonego wodoru oraz wykorzystanie technologii wodorowych do magazynowania energii ze źródeł odnawialnych.

4.4. Przywracanie walorów użytkowych, funkcjonalnych i środowiskowych zdegradowanym obszarom przemysłowym, w tym m.in.:

- **poprawa i optymalizacja procesu zarządzania niewykorzystanymi terenami przemysłowymi** m.in. poprzez uruchomienie wspólnego dla Wielkopolski Wschodniej systemu informacji o terenach inwestycyjnych i stworzenie zintegrowanej oferty inwestycyjnej, współpracę i kooperację samorządów lokalnych w poszukiwaniu nowych inwestorów, koordynację działań marketingowych i promowanie nowoczesnej działalności gospodarczej, stworzenie pakietów zachęt i specjalnych ofert inwestycyjnych ukierunkowanych na rozwój obszarów podregionalnych inteligentnych specjalizacji, sporządzanie analiz przestrzenno-funkcjonalnych i architektonicznych oraz tworzenie i aktualizację prawa miejscowego dla tych terenów;
- **zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej terenów przemysłowych** m.in. poprzez inwestycje związane z dostosowaniem infrastruktury technicznej do potrzeb nowoczesnej działalności gospodarczej, poprawę dostępności, przeprowadzanie audytów ekologicznych, wspieranie kompleksowych projektów i rozwiązań inwestycyjnych, pomoc i doradztwo na wszystkich etapach inwestycyjnych a także systematyczne działania aktywizujące i integrujące społeczność lokalną;
- **adaptacja istniejących obiektów przemysłowych do nowych funkcji oraz realizacja nowej zabudowy** m.in. na potrzeby funkcji mieszkaniowej (mieszkania, apartamenty, lofty), usługowej (handel, biura, magazyny, hotelarstwo, gastronomia, kultura), rekreacyjno-sportowej i usług czasu wolnego (światlice, miejsca spotkań, wydarzeń, imprez).

4.5. Zachowanie i ochrona najcenniejszych walorów krajobrazowych Wielkopolski Wschodniej, w tym m.in.:

- **zachowanie i ochrona walorów przyrodniczych**, m.in. poprzez zapisy prawa miejscowego ograniczające presję inwestycyjną i dostosowujące intensywność zainwestowania do funkcji przyrodniczych, wykluczenie intensywnych procesów urbanizacyjnych w obszarach chronionych i korytarzach dolin rzecznych, ograniczenie zainwestowania na obszarach stanowiących lądowe korytarze ekologiczne i zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, zachowanie istniejących kompleksów leśnych, wykluczenie rozwoju intensywnego rolnictwa na obszarach cennych przyrodniczo, objęcie formami ochrony przyrody najcenniejszych terenów przyrodniczych, opracowanie planów ochrony;
- **zachowanie i ochrona walorów kulturowych** m.in. poprzez prowadzenie analiz wartości kulturowych i stanu zachowania obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego, wzmacnianie i wdrażanie działań ochronnych dla obiektów i obszarów zabytkowych, zachowanie i ochronę historycznych układów rozplanowania, prowadzenie działań na rzecz zachowania historycznych wartości krajobrazu, objęcie formami ochrony zabytków najcenniejszych obszarów i obiektów dziedzictwa kulturowego;
- **zachowanie, ochrona i kształtowanie walorów estetyczno-widokowych** m.in. poprzez zachowanie i ochronę obiektów i obszarów stanowiących wyróżniające się elementy kompozycyjne krajobrazu (dominanty wysokościowe i przestrzenne, punkty widokowe, sylwety miejscowości, cechy rozplanowania), kształtowanie nowej zabudowy w sposób harmonijny z istniejącym zainwestowaniem, z uwzględnieniem zasad kompozycji przestrzennej i walorów krajobrazowych (przedpola ekspozycji, osie i ciągi widokowe, wnętrza urbanistyczne, zamknięcia perspektywiczne) oraz lokalnych form architektonicznych, eliminacja istniejących i zakaz realizacji nowych elementów infrastruktury technicznej dysharmonizujących przestrzeń.

Z I N T E G R O W A N Y C E L O P E R A C Y J N Y

WYSOKIEJ JAKOŚCI PRZESTRZEŃ PRZYRODNICZA

Znaczna degradacja środowiska obszaru Wielkopolski Wschodniej, będąca efektem m.in. wieloletniej działalności wydobywczej węgla brunatnego, wymaga podjęcia systemowych, kompleksowych i ukierunkowanych działań na rzecz przywrócenia równowagi ekologicznej i wzbogacenia potencjału ekologicznego subregionu. Zrównoważony rozwój i wysokiej jakości przestrzeń przyrodnicza Wielkopolski Wschodniej warunkują zachowanie różnorodności przyrodniczej, tak ważnej m.in. w kontekście zachodzących zmian klimatu, przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców, jak również kształtowania podstaw jego nowej tożsamości. W tym zakresie wskazano **2** zintegrowane i wzmacniające się kierunki interwencji:

1. Kształtowanie wartościowego i spójnego systemu przyrodniczego

2. Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi

Fragmentacja środowiska przyrodniczego uważana jest obecnie za jeden z największych problemów w ochronie przyrody, a utrata i rozczłonkowanie siedlisk uznane jest za główne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Konieczne jest zapewnienie łączności ekologicznej oraz kształtowanie i wzmacnianie spójnego systemu przyrodniczego, który stanowi podstawę wysokiej jakości przestrzeni przyrodniczej Wielkopolski Wschodniej. Zakłada się, że określenie poszczególnych elementów systemu oraz odpowiednie jego zagospodarowanie sprzyjać będą dobrej kondycji środowiska przyrodniczego subregionu, a tym samym korzystnie wpływać na poziom życia mieszkańców. Przyjmuje się, że spójny system przyrodniczy będzie tworzony przez określone obszary, w tym obszary objęte ochroną prawną oraz korytarze ekologiczne o zachowanych w miarę naturalnych i nie zdegradowanych cechach i zasobach, umożliwiających ciągłość zachodzenia procesów przyrodniczych. Poza tym, składowymi tego systemu będą elementy, które wymagają aktualnie działań naprawczych, a które w przyszłości przyczynią się do poprawy jakości życia lokalnej społeczności, tj. zdrowe i bioróżnorodne lasy, odpowiednio zrekultywowana powierzchnia ziemi oraz dobrej jakości gleby użytkowane rolniczo.

Istotnym wyznacznikiem rozwoju społeczno-gospodarczego oraz podniesienia jakości życia, jak również dobrostanu środowiska przyrodniczego, jest dostępność do zasobów wodnych wysokiej jakości. Jednolite, zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi ma na celu osiągnięcie oraz utrzymanie dobrego stanu jakościowo-ilościowego zasobów wodnych oraz zwiększenie i poprawę bezpieczeństwa wodnego, poprzez ochronę przed powodzią i skutkami suszy. Zakłada się, że proces gospodarowania zasobami wodnymi będzie uwzględniał korzyści społeczno-gospodarcze, przy zachowaniu we właściwym stanie środowiska naturalnego. Zasoby wodne stanowią podstawowy czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, którego barierą może być zarówno nadmiar wody, czyli powódzie, jak również jej niedobór, czyli długotrwałe okresy suszy. Kluczowym znaczeniem dla zarządzania zasobami wodnymi jest zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wód na rzecz ich efektywnego wykorzystania. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi powinno zapewniać równowagę poboru i zasilania oraz mieć na uwadze poprawę i ochronę jakości zasobów wodnych. Dążenie do poprawy stanu wód jest procesem długotrwałym, który obejmuje m.in. podjęcie działań z zakresu gospodarki komunalnej oraz zwiększenia świadomości społeczności lokalnych w zakresie znaczenia dostępu do czystej wody. Przyjmuje się, że racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi wpłynie korzystnie na stan środowiska, jak również na jakość życia oraz rozwój społeczno-gospodarczy obszaru Wielkopolski Wschodniej.

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

1. KSZTAŁTOWANIE WARTOŚCIOWEGO I SPÓJNEGO SYSTEMU PRZYRODNICZEGO

Planowane działania:

1.1. Wyznaczenie i zachowanie spójnych powiązań przyrodniczych, tym m.in.:

- **zachowanie istniejących form ochrony przyrody oraz objęcie ochroną prawną terenów o wysokich walorach przyrodniczych** poprzez m.in. wspieranie działań na rzecz przeprowadzania waloryzacji krajobrazowej, przyrodniczej i kulturowej obszarów objętych ochroną prawną w celu dokonania ewentualnych zmian ich granic, wspieranie działań przy dostosowywaniu aktów prawnych istniejących form ochrony przyrody (FOP) do obowiązujących przepisów prawnych jako realne narzędzie kształtujące środowisko przyrodnicze, wyznaczanie nowych form ochrony przyrody;

- **wyznaczenie oraz zachowanie ciągłości regionalnych i lokalnych korytarzy ekologicznych, zwiększenie powierzchni terenów naturalnych i półnaturalnych** poprzez m.in. upowszechnianie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk jako działania wspomagającego utrzymanie i ochronę bioróżnorodności regionu, zachowanie istniejących ekosystemów łąkowych w obrębie dolin rzecznych, przeciwdziałanie fragmentacji ekosystemów, w tym kompleksów leśnych oraz zapewnienie ich łączności ekologicznej;
- **wyznaczenie „zielonego pierścienia” wokół Konina** dzięki m.in. wyznaczeniu i utrzymaniu terenów pełniących funkcje przyrodniczą oraz terenów otwartych w celu ograniczenia presji urbanizacyjnej na tereny podmiejskie i zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, zapewnianiu dostępności do terenów wypoczynku w bliskim sąsiedztwie miejsca zamieszkania;
- **zachowanie i wzbogacanie struktur ekologicznych oraz zahamowanie procesu zanikania różnorodności biologicznej** m.in. poprzez dbałość o istniejące cenne siedliska przyrodnicze, w tym zagrożone gatunki fauny i flory, ochronę terenów podmokłych, mokradeł i starorzeczy, ochronę i zwiększanie zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, odbudowę małej retencji, wprowadzania bogatego zestawu różnych gatunków drzew i krzewów oraz pasów roślinności.

1.2. Poprawa jakości lasów i zwiększanie ich powierzchni, w tym m.in.:

- **zachowanie istniejących kompleksów leśnych**, poprzez m.in. przeciwdziałanie ich fragmentacji, zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów leśnych oraz ograniczanie ich przekształcania na cele nieleśne;
- **ochrona i wzbogacanie bioróżnorodności lasów, zwiększanie różnorodności gatunkowej i likwidacja monokultur leśnych** dzięki m.in. dążeniu do tworzenia naturalnych struktur lasów z wielogatunkowym i różnowiekowym drzewostanem odpornym na zmiany klimatu; prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej ze szczególnym uwzględnieniem zachowania różnorodności przyrodniczej;
- **zwiększanie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych** poprzez m.in. adaptację lasów do zmian klimatu poprzez prowadzenie małej retencji, przywrócenie naturalnych meandrów rzek, renaturyzacja obszarów wodno-błotnych zlokalizowanych na terenach leśnych;
- **zwiększanie powierzchni terenów leśnych** dzięki m.in. przeprowadzeniu analizy i oceny jakości oraz przydatności rolniczej gleb na terenie Wielkopolski Wschodniej w celu wyznaczenia terenów potencjalnych zalesień, prowadzeniu rekultywacji terenów pogórnich w kierunku leśnym z wykorzystaniem rodzimych gatunków drzew.

1.3. Ochrona powierzchni ziemi oraz ograniczanie przekształceń rzeźby terenu, w tym m.in.:

- **odpowiednie kształtowanie powierzchni ziemi i racjonalne gospodarowanie terenem** poprzez m.in. dążenie do zachowania dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolnych i ograniczanie przekształcania gleb wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze; prowadzenie rekultywacji terenów pogórnich w kierunku rolnym; ponowne kształtowanie funkcji lub przygotowanie do pełnienia nowych funkcji terenów, na których występuje niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi, ograniczenie ryzyka wystąpienia osuwisk na terenach objętych ruchami masowymi;
- **poprawa jakości gleby użytkowanej rolniczo oraz przywrócenie wysokiej wartości glebom**, których jakość została obniżona na skutek eksploatacji surowców, zanieczyszczenia chemicznego czy nadmiernego zakwaszenia w tym m.in. regulowanie zawartości próchnicy, stosowanie nawozów naturalnych i organicznych, wprowadzenie właściwego płodozmianu, uwzględniającego wsiewki i poplony, pozwalające na jak najdłuższe przykrycie gleby roślinnością, zachowanie i wzbogacanie struktur ekologicznych pól uprawnych poprzez przywracanie miedz, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, regularne przeprowadzanie analiz w celu sprawdzenia odczynu gleby, przeprowadzanie zabiegów wapniowania.

1.4. Zwiększanie świadomości ekologicznej społeczności lokalnych na rzecz ochrony ekosystemów i bioróżnorodności, w tym m.in.:

- **prowadzenie kampanii społecznych i edukacyjnych w zakresie funkcjonowania Ziemi jako jednego ekosystemu**, którego częścią jest człowiek – „Eco not ego” oraz poznania korzyści wynikających z ochrony i dbałości o środowisko przyrodnicze;

- **prowadzenie kampanii informacyjnych na temat zakresu i znaczenia usług ekosystemowych** zmierzających do poprawy wiedzy na temat ekosystemów i oferowanych przez nie usług, wykorzystanie usług ekosystemowych w strategiach zarządzania miastami i obszarami wiejskimi na obszarze Wielkopolski Wschodniej;
- **systemowa edukacja klimatyczna**, m.in. poprzez wprowadzenie edukacji klimatycznej na każdym etapie uczenia się od przedszkola po szkoły ponadpodstawowej, udział ekspertów i osób zaangażowanych w propagowanie wiedzy na temat zmian klimatu w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą, promowanie akcji mających na celu zwrócenie uwagi na zmiany klimatu i konieczność dbania o środowisko przyrodnicze (sprzątanie świata, sadzenie drzew itp.), przygotowanie i wdrożenie przez szkoły rozwiązań przyjaznych dla środowiska przyrodniczego (np. założenie łąk kwietnych).

K I E R U N E K I N T E R W E N C J I :

2. ZINTEGROWANE ZARZĄDZANIE ZASOBAMI WODNYMI

Planowane działania:

2.1. Zwiększenie i poprawa bezpieczeństwa wodnego, tym m.in.:

- **ograniczenie zagrożenia i minimalizacja ryzyka powodziowego** m.in. poprzez ochronę lub zwiększanie retencji zlewniowej na użytkach rolnych, gruntach zurbanizowanych oraz retencji dolin rzecznych, opracowanie dokumentów i podjęcie prac legislacyjnych pozwalających na uściślenie szczegółowych warunków sposobu użytkowania obiektów na obszarach zagrożenia powodziowego, budowę i rozwój lokalnych systemów ostrzegania przed powodzią, budowę hydrotechnicznych obiektów retencjonujących wodę, polderów, a także innych obiektów, które pozwalają na retencjonowanie wody, zapewnienie funkcjonalności istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej, budowę i przebudowę wałów przeciwpowodziowych;
- **przeciwdziałanie suszy i zwiększanie dyspozycyjnych zasobów wody** m.in. poprzez tworzenie i przywracanie naturalnej i sztucznej retencji wód, w tym zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych, realizację przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji, realizację zadań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji, w tym także podpiętrzanie jezior i budowę zbiorników małej retencji.

2.2. Zwiększanie i ochrona ilości zasobów wodnych, w tym m.in.:

- **odtworzenie i kształtowanie sieci wód powierzchniowych**, m.in. poprzez poprawę stosunków wodnych, renaturyzację cieków na obszarach pogórnich, odbudowę zasobów wodnych jezior oraz poprawę stanu hydrologicznego zlewni rzek, rewitalizację obszarów pogórnich w kierunku wodnym i powstanie zbiorników wodnych o funkcjach użytkowych, rekreacyjnych i krajobrazowych,
- **rehabilitacja ekosystemów wodnych na terenach zurbanizowanych**, m.in. poprzez zastosowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie wykorzystania wody deszczowej w miejscu opadu (wchłanianie jej i odpowiednie magazynowanie), zachowanie terenów zieleni o najwyższym potencjale i wrażliwości ekologicznej, do których należą ekosystemy wodne, podmokłe, lasy, półnaturalne łąki, tworzenie miejscowych systemów infiltracji, retencji i podczyszczania wód opadowych;
- **infiltracja wód opadowych do wód podziemnych lub zbiorników retencyjnych**, m.in. poprzez zachowanie i tworzenie powierzchni chłonnych przepuszczalnych dla wód opadowych, montaż urządzeń do infiltracji z retencją podziemną;
- **racjonalne gospodarowanie zasobami wód podziemnych** (zapewniające równowagę poboru i zasilania), m.in. poprzez wprowadzanie nowych wodooszczędnych technologii produkcyjnych, stosowanie technologii bezciekowych w produkcji przemysłowej, ochrona zasobów wód podziemnych, rozpoznanych i eksploatowanych zasobów wód mineralnych i geotermalnych poprzez odpowiednie zapisy w aktach planistycznych na poziomie regionalnym i lokalnym, wykonywanie bilansu wód podziemnych w obrębie struktur wodonośnych wraz z oceną ich udokumentowania, wykorzystania oraz określenia rezerw zasobowych w ujęciu powiatowym z uwzględnieniem gmin w cyklu 10-letnim, prowadzenie badań jednolitych części wód podziemnych w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego;

- **oczyszczanie i ponowne wykorzystanie wód opadowych i wód podziemnych oraz recykling „szarej wody”** m.in. poprzez budowę zbiorników na deszczówkę, stosowanie zamkniętych obiegów wody (stacji recyklingu wody) w zakładach przemysłowych, budowę instalacji do recyklingu „szarej wody”, jej przechowywania oraz oczyszczalnia.

2.3. Poprawa i ochrona jakości zasobów wód, w tym m.in.:

- **ochrona wód przed zanieczyszczeniami punktowymi i obszarowymi pochodzącymi z rolnictwa**, m.in. poprzez budowę i zastosowanie wyłącznie szczelnych zbiorników na przechowywanie nawozów naturalnych oraz odchodów zwierząt, budowę szczelnych zbiorników do czasowego gromadzenia ciekłych nieczystości w gospodarstwach posiadających indywidualne ujęcie wody, zapewnienie strefy buforowej lub ekotonowej pomiędzy gruntami rolnymi a ciekami oraz jeziorami, ograniczenie stosowania nawozów na terenach podmokłych, zalanych wodą, zmarzniętych, uzależnienie terminu nawożenia od okresu wegetacji roślin, prawidłowe zmianowanie roślin w celu ograniczenia wymywania z gleby azotu mineralnego w okresie jesienno-zimowym;
- **ograniczenie zanieczyszczeń związanych z wykorzystywaniem wód na cele rekreacyjne**, m.in. poprzez ukierunkowany rozwój funkcji turystycznych z uwzględnieniem chłonności terenu, opracowanie strategii rozwoju turystyki dla Wielkopolski Wschodniej;
- **ochrona wód przed zanieczyszczeniami przemysłowymi i komunalnymi**, m.in. poprzez rozbudowę i modernizację sieci kanalizacji zbiorczych i oczyszczalni komunalnych zapewniających odpowiedni poziom oczyszczania ścieków, rozbudowę systemu wodociągowego, ujęć i stacji uzdatniania wody, budowę infrastruktury monitoringu wód powierzchniowych m.in. do prowadzenia badań i oceny jakości wód powierzchniowych, rzek oraz jezior a także osadów dennych w rzekach i jeziorach oraz prowadzenia monitoringu ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni przemysłowych i komunalnych.

2.4. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnych w zakresie znaczenia dostępu do czystej wody, w tym m.in.:

- **prowadzenie kampanii społecznych i edukacyjnych na rzecz zwiększania świadomości wszystkich użytkowników wód w zakresie potrzeby oszczędzania wody i dbania o zasoby wodne** m.in. poprzez edukację rolników, uczniów szkół oraz społeczności lokalnych na temat zapobiegania skutkom suszy, zrównoważonego korzystania z zasobów wody oraz w zakresie dbałości o czystość wód, podnoszenia świadomości i wiedzy rolników na temat zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększenia materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę, sposobów oszczędzania wody w gospodarstwach domowych, a także działania mające upowszechnić postawy ekologiczne wśród dzieci i młodzieży, tj. np. tworzenie szkolnych łąk kwietnych i ogrodów ekologicznych, montaż beczek na deszczówkę przy obiektach edukacyjnych, oświatowych i kulturalnych oraz organizowanie konkursów tematycznych, akcji sprzątania świata, zwiedzania obiektów hydrotechnicznych;
- **prowadzenie kampanii informacyjnych na temat nowych technologii i rozwiązań umożliwiających oszczędność wody** m.in. w gospodarce o obiegu zamkniętym, propagowanie wykorzystania oczyszczonych ścieków do nawadniania w rolnictwie, propagowanie nowoczesnych technologii w gospodarstwach domowych mających na celu oszczędzanie wody.

V. REKOMENDACJE DLA POZIOMU KRAJOWEGO

W Strategii wskazane są konkretne kierunki interwencji, działania czy przedsięwzięcia priorytetowe, których realizacja leży ściśle w kompetencjach podmiotów zaangażowanych w jej opracowanie, w tym Samorządu Województwa Wielkopolskiego, samorządów lokalnych Wielkopolski Wschodniej, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorstw, nauki, instytucji otoczenia biznesu, a także które pozostają pod bezpośrednim oddziaływaniem strony rządowej. Niezbędnym zatem warunkiem osiągnięcia celów Strategii jest zapewnienie pełnej synergii działań podejmowanych na poziomie Wielkopolski Wschodniej z działaniami na szczeblu krajowym, stąd w toku prac nad dokumentem zidentyfikowano następujące oczekiwania wobec władz centralnych, które są niezbędne dla rozwoju Wielkopolski Wschodniej:

- 1) Zasadniczym uwarunkowaniem rozwojowym subregionu może być powstanie nowych źródeł systemowych produkcji energii elektrycznej, m.in. poprzez uruchomienie elektrowni jądrowej. Zatem istotne jest podjęcie decyzji dotyczącej lokalizacji elektrowni jądrowej na terenie Wielkopolski Wschodniej.
- 2) Ocena stanu technicznego infrastruktury elektroenergetycznej w subregionie i jej modernizacja – niezwykle ważna w ramach racjonalnego lokowania przyszłych wielkopowierzchniowych instalacji fotowoltaicznych, farm wiatrowych oraz tworzenia warunków do rozwoju instalacji prosumenckich, w tym m.in. modernizacja linii 220 kV Adamów–Konin tor I, modernizacja linii 220 kV Adamów–Konin tor II.
- 3) Przebudowa drogi krajowej nr 25 na odcinku Kalisz – Konin.
- 4) Rozszerzenie Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg o dofinansowanie budowy, przebudowy i remontu dróg wojewódzkich.
- 5) Rozwój sieci kolejowej Wielkopolski Wschodniej, w szczególności budowa linii kolejinowej Konin – Turek. Uzupełnieniem rozwoju linii kolejowych w subregionie powinno być tworzenie węzłów towarowych.
- 6) Odbudowa oraz zwiększanie zasobów wodnych w Wielkopolsce Wschodniej, w szczególności na terenach pogórnich, poprzez m.in. realizację przez PGW Wody Polskie działań zwiększających potencjał retencyjny i odtworzenie naturalnych poziomów wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze subregionu, a także ochrona przed powodzią, w szczególności budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych czy budowa polderu Golina.
- 7) Podejmowanie działań mających na celu przeciwdziałanie skutkom suszy w rolnictwie poprzez realizację działań mających na celu wzrost retencji wodnej w glebie.
- 8) Aktualizacja map glebowych w związku z działalnością kopalni węgla brunatnego (w tym prowadzonych rekultywacji), które w istotny sposób wpłynęły na jakość oraz przydatność rolniczą gleb, co w konsekwencji pozwolić powinno na odblokowanie istniejących „martwych” areałów na terenie subregionu.
- 9) Przeprowadzenie reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego m.in. w zakresie usprawnienia procedur uchwalania nowych i zmiany istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- 10) Kontynuacja prac nad kompleksową reformą opieki zdrowotnej, w tym w zakresie przeciwdziałania deficytom kadrowym w opiece zdrowotnej poprzez kształcenie większej liczby kadr, wprowadzanie zachęt do wchodzenia do zawodu, poprawa warunków pracy i płacy w zawodach medycznych czy promowanie zawodów systemu ochrony zdrowia.
- 11) Dostosowywanie wysokości dochodów samorządów lokalnych do nakładanych przez stronę rządową zadań, modyfikacja systemu rekompensat mającej na celu rzeczywiste pokrywanie strat samorządów w dochodach w wyniku wprowadzanych zmian podatkowych, wprowadzenie rozwiązań chroniących samorządy przed gwałtownymi wzrostami kosztów obsługi długu publicznego, umożliwienie warunkowego zwiększenia progu zadłużenia JST oraz uruchomienie Funduszu Gwarancyjnego dla JST, celem zwiększenia możliwości finansowych gmin w kontekście potrzeby stworzenia warunków do realizacji kolejnych projektów inwestycyjnych.
- 12) W związku ze zwiększeniem wymaganego minimalnego % wkładu własnego dla projektów realizowanych przez JST w perspektywie finansowej 2021-2027 (z dotychczasowych 15% na 30%), konieczne jest zapewnienie z poziomu rządowego środków (np. w ramach Funduszu Modernizacyjnego) na uzupełnienie powstałej różnicy, tj. w wysokości co najmniej 15% wartości planowanych inwestycji. Planowana wielkość wkładu własnego dla projektów realizowanych w ramach wsparcia z funduszy unijnych (30%) może znacznie ograniczyć możliwości gmin Wielkopolski Wschodniej w aplikowaniu o środki europejskie w ramach realizacji projektów.
- 13) Zwiększenie wskaźnika intensywności pomocy publicznej dla subregionu konińskiego z 25% dla dużych przedsiębiorstw, 35% dla podmiotów średnich i 45% dla podmiotów mikro i małych co najmniej o kolejne 10 p.proc. w związku z przynależnością Wielkopolski Wschodniej do tzw. regionów węglowych (w związku z potrzebą rozwoju sektora przedsiębiorstw z Wielkopolski Wschodniej, niedysponującego aż tak znaczącym wkładem własnym przeznaczonym na inwestycje) – jak w przypadku regionów węglowych, które należą do grupy tzw. regionów słabiej rozwiniętych.

VI. TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII

Obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego uzasadnione jest kierowanie priorytetowej interwencji publicznej łączącej inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne.

W *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 r.* na obszarze Wielkopolski Wschodniej wskazano dwa regionalne Obszary Strategicznej Interwencji: Wschodni Obszar Funkcjonalny obejmujący całą Wielkopolskę Wschodnią, oraz Koniński Obszar Funkcjonalny, w granicach którego znajduje się miasto Konin wraz z sąsiednimi gminami. Ponadto na obszarze subregionu wyróżnić można także gminy, które ujęte zostały w ramach krajowych OSI, tj. miasta średnie tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze (m. Konin, m. Koło i m. Turek) oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją (gminy: Babiak, Chodów, Olszówka, Przedecz, Wierzbinek i Wilczyn).

OSI wskazywane w polityce regionalnej województwa wielkopolskiego zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść – regionalnego i krajowego, w związku z czym nie stwierdzono konieczności wyznaczania nowych OSI. Niemniej w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku* zaznaczono, że wskazane w niej OSI nie są jedyną podstawą terytorializacji wsparcia. Wielkopolska jest regionem o złożonej strukturze potencjałów i barier rozwojowych w układzie wewnątrzregionalnym, stąd istotne znaczenie będzie miała właściwa interwencja na poziomach lokalnym, ponadlokalnym, subregionalnym. W związku z powyższym w niniejszej Strategii, w oparciu o przeprowadzone prace diagnostyczne, wskazano specyficzne obszary subregionu, w których zidentyfikowano istotne potencjały oraz problemy z punktu widzenia rozwoju Wielkopolski Wschodniej. W dalszej kolejności obszary te, po uwzględnieniu sformułowanych celów strategicznych, zintegrowanych celów operacyjnych, kierunków interwencji oraz planowanych działań, stały się podstawą do wyznaczenia **strategicznych obszarów wsparcia (SOW)** w oparciu o dwojaką specyfikę: **w zakresie wzmacniania potencjałów rozwojowych** oraz **w zakresie minimalizacji barier rozwojowych**. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że w kontekście wypracowanych SOW niżej zaproponowane i przypisane do nich działania nie będą ukierunkowane wyłącznie na te obszary. Przedstawione zapisy należy traktować jako rekomendację wskazującą, aby pewnego rodzaju działania w pierwszej kolejności skoncentrować na poszczególnych SOW – zaproponowane w Strategii kierunki interwencji będą zmierzały do wsparcia i rozwoju wszystkich, nawet najmniejszych jednostek w subregionie, jednak szczególna uwaga skupiona zostanie na terenach o pewnej zidentyfikowanej specyfice, w szczególności najbardziej potrzebujących aby rozwój całego subregionu był trwały i zrównoważony.

1. Strategiczne obszary wsparcia w zakresie wzmacniania potencjałów rozwojowych

a) Obszar wzmacniania rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych znaczenia ponadlokalnego miast powiatowych

Kryterium delimitacji:

Kluczowe miasta subregionu pełniące rolę biegunów wzrostu o znaczeniu subregionalnym oraz ponadlokalnym.

Uzasadnienie:

Wsparcie głównych miast subregionu jest ważnym elementem polityki rozwojowej z uwagi na ich kluczową rolę jako centrów rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzmocnienie ich konkurencyjności służy stymulacji rozwoju całego subregionu poprzez dyfuzję czynników rozwojowych. Istotne jest z jednej strony wzmacnianie potencjałów (w tym identyfikacja nowych), a z drugiej przezwycięzanie problemów rozwojowych tych obszarów (m.in. w związku z faktem, że m. Konin, m. Koło i m. Turek przypisane zostały jako OSI krajowe do grona miast średnich tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze), a także w zakresie rozwoju współpracy z obszarami otaczającymi, powiązanymi funkcjonalnie. Ważnym efektem wsparcia obszaru głównych miast powinno być również zwiększenie przestrzennych zasięgów ich oddziaływania, a tym samym powierzchni obszarów funkcjonalnych tych ośrodków.

Kluczowy zakres interwencji:

- zwiększanie znaczenia Konina i ośrodków powiatowych w aspekcie administracyjnym, gospodarczym, rekreacyjno-kulturalnym, edukacyjnym;
- zwiększanie dostępności i rozwój usług publicznych w skali ponadlokalnej;
- rozwój lokalnych rynków pracy i aktywizacji zawodowej mieszkańców;
- budowanie konkurencyjności na bazie innowacji, cyfryzacji czy wysoko wykwalifikowanych kadr;
- rozwój przedsiębiorczości, w szczególności w obszarze nowych specjalizacji gospodarki, w tym w zakresie zielonych technologii;
- rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym czy niezmotoryzowanym;
- uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywracanie ładu przestrzennego;
- podnoszenie komfortu życia mieszkańców, m.in. poprzez poprawę dostępu do wysokiej jakości terenów zieleni, poprawę jakości powietrza czy inwestycje w zieloną i niebieską infrastrukturę (w tym wyznaczenie „zielonego pierścienia” wokół Konina).

b) Obszar rozwoju różnych form turystyki w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji związanych z rozwojem różnych form turystyki, wyznaczony w oparciu o istniejący wysoki potencjał związany z występowaniem zielonej i błękitnej infrastruktury oraz walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Uzasadnienie:

Obszar wyróżnia się zarówno pod względem bogactwa wód powierzchniowych i terenów zieleni, jak również zasobów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym, i stanowi kluczowy potencjał dla rozwoju różnych form turystyki w subregionie.

Kluczowy zakres interwencji:

- zagospodarowywanie obiektów turystycznych i miejscowości pełniących funkcje centrów turystycznych;
- rozwój działalności gospodarczej ukierunkowanej na usługi turystyczne, np. działalności noclegowej, gastronomicznej, transportowej, agroturystycznej;
- podejmowanie działań służących tworzeniu nowych oraz wzmacnianiu już istniejących produktów turystycznych bazujących na lokalnych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych;
- likwidacja barier przestrzennych ograniczających dostęp do oferty turystycznej;
- rozwój systemów oczyszczania ścieków i odpadów komunalnych na terenach cennych przyrodniczo;
- ochrona i wykorzystanie cennych walorów przyrodniczych oraz ochrona i promocja walorów kulturowych;
- rozwój infrastruktury ochrony środowiska, termomodernizacja zabudowy i wykorzystanie OZE w obiektach turystycznych i obiektach użyteczności publicznej;
- rozbudowa oraz dostosowanie transportu publicznego oraz infrastruktury drogowej i rowerowej w sposób adekwatny do skali i potrzeb ruchu turystycznego.

c) Obszar rozwoju konkurencyjnego rolnictwa

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji dla rozwoju rolnictwa wyznaczony w oparciu o wysoki udział obszarów rolniczych lub zatrudnienie nadwyżkowe w rolnictwie.

Uzasadnienie:

Obszar wyróżnia się pod względem wysokiego potencjału do produkcji rolnej, stanowiącego podstawę do wzmacniania konkurencyjności rolnictwa oraz jego oddziaływania na rozwój całej gospodarki Wielkopolski Wschodniej.

Kluczowy zakres interwencji:

- modernizacja gospodarstw rolnych poprzez wzrost ich poziomu technologicznego, organizacyjnego, cyfryzacji;
- wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolno-spożywczych oraz współpracy podmiotów z tego sektora;
- tworzenie warunków dla rozwoju rolnictwa ekologicznego;
- badania ukierunkowane na rozwiązania innowacyjne w sektorze rolno-spożywczym;
- upowszechnianie i wdrażanie innowacji w rolnictwie i zwiększenie popytu na innowacje wśród producentów i przetwórców rolno-spożywczych;
- poprawa jakości gleby użytkowanej rolniczo oraz przywrócenie wysokiej wartości glebom, których jakość została obniżona na skutek eksploatacji surowców, zanieczyszczenia chemicznego czy nadmiernego zakwaszenia;
- zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów rolnych i ograniczanie przekształcania gleb wysokich klas bonitacyjnych na cele nierolnicze;
- prowadzenie rekultywacji terenów pogórniczych w kierunku rolnym;
- racjonalne korzystanie z zasobów wodnych w rolnictwie.

d) Obszar rozwoju energetyki opartej na OZE

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji dla rozwoju energetyki opartej na OZE i wodorze, obejmujący – ze względu na specyfikę Wielkopolski Wschodniej i możliwości rozwoju całego sektora OZE – obszar całego subregionu.

Uzasadnienie:

Obszar wyróżnia się pod względem wysokiej dostępności infrastruktury energetycznej, dogodnych warunków środowiskowych do produkcji energii ze źródeł odnawialnych (wiatr, słońce, biomasa, obecność dużych przestrzeni – często zdegradowanych, bądź już zrekultywowanych – możliwych do wykorzystania), ale również bardzo pozytywnym postrzeganiu rozwoju branży przez samych mieszkańców. Zgodnie z przyjętym założeniem Strategii, energetyka oparta na OZE jest jednym z aspektów budowania nowej tożsamości subregionu, w związku z czym jej rozwój dotyczy całego obszaru Wielkopolski Wschodniej.

Kluczowy zakres interwencji:

- tworzenie warunków dla rozwoju nisko i zeroemisyjnej energetyki;
- wzmocnienie potencjału badawczego w zakresie OZE;
- podnoszenie kwalifikacji zasobów ludzkich w związku z rozwojem sektora OZE (w tym zapewnienie wysokiej jakości kształcenia zawodowego w zakresie nowoczesnych technologii);
- rozwój i wdrażanie technologii zeroemisyjnych;

- rewitalizacja obszarów pogórcznych ukierunkowana na rozwój alternatywnych źródeł i nośników energii;
- rozwój wsparcia dla gospodarstw zagrożonych ubóstwem energetycznym;

gospodarczego

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji dla rozwoju funkcji logistycznych czy terenów inwestycyjnych wyznaczony w oparciu o identyfikację gmin, na terenie których zlokalizowane są drogi i linie kolejowe w ramach korytarzy bazowej i kompleksowej sieci TEN-T, węzły autostradowe, punkty przeładunkowe na liniach kolejowych i centra logistyczne.

Uzasadnienie:

Obszar wyróżnia się pod względem wysokiej dostępności transportowej o znaczeniu ponadregionalnym, stanowiącej podstawę do wzmacniania konkurencyjności oraz atrakcyjności inwestycyjnej subregionu oraz jest predysponowany do rozwoju funkcji logistycznych.

Kluczowy zakres interwencji:

- poprawa dostępności transportowej do węzłów sieci TEN-T poprzez modernizację dróg publicznych;
- rozwój infrastruktury punktowej (zwiększanie zdolności przeładunkowej istniejącej lub budowanie nowej), jak terminale intermodalne, centra logistyczne;
- poprawa dostępu do infrastruktury punktowej poprzez modernizację dróg publicznych;
- rozwój infrastruktury dla logistyki i towarowego transportu multimodalnego, obejmujący zapewnienie warunków do rozwoju centrów logistycznych, w tym w oparciu o tworzoną infrastrukturę intermodalną (w tym z wykorzystaniem infrastruktury kolejowej);
- rozwój sieci kolejowej z uwzględnieniem potrzeb transportu intermodalnego;
- zakup specjalistycznego sprzętu przeładunkowego do obsługi transportu intermodalnego;
- budowa i rozbudowa parków magazynowych oraz wyznaczenie i przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych wokół węzłów oraz zapewnienie ich skomunikowania z głównymi ośrodkami subregionu;
- działania na rzecz wyposażenia w infrastrukturę niezbędną dla prowadzenia działalności gospodarczej, m.in. wodną, energetyczną, informatyczną, kanalizacyjną, OZE, gospodarki odpadami, ale i drogową (i gdy to możliwe kolejową) dla nowych lub już istniejących terenów.

2. Strategiczne obszary wsparcia w zakresie minimalizacji barier rozwojowych

a) Obszar wzmacniania rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych obszarów zmarginalizowanych

Kryterium delimitacji:

Konieczność wzmacniania rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych obszarów zmarginalizowanych dotyczyć będzie obszarów o zidentyfikowanym niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego przeciętnym i jednocześnie niskiej jego dynamice.

Uzasadnienie:

Obszar dotyczy w szczególności gmin peryferyjnych Wielkopolski Wschodniej, na które w niewielkim stopniu oddziałuje obecność większych ośrodków miejskich subregionu (Konin, Koło, Słupca, Turek), co ma wpływ na ich ograniczony dostęp do pozytywnych czynników rozwojowych, skutkując niskim (bądź przeciętnym przy niskiej dynamice) poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego uwzględniającym trzy wymiary: społeczny, gospodarczy i środowiskowo-przestrzenny (do grona tego należą wszystkie gminy Wielkopolski Wschodniej wskazane w OSI krajowym jako obszary zagrożone trwałą marginalizacją, tj.: Babiak, Chodów, Olszówka, Przedecz, Wierzbinek i Wilczyn). Sytuację na tym obszarze wyróżnia niska atrakcyjność osiedleńcza i inwestycyjna w stosunku do jednostek znajdujących się w pasie centralnym, co z pewnością stanowi ważną rekomendację dla terytorialnego ukierunkowania interwencji rozwojowej, która z jednej strony powinna koncentrować się na wsparciu w kierunku większej absorpcji czynników rozwojowych z obszarów o wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, a z drugiej na wspieraniu rozwoju opartego o czynniki endogeniczne (zidentyfikowane potencjały i deficyty).

Kluczowy zakres interwencji:

- ograniczanie deficytów kapitału społecznego na obszarach marginalizowanych, w tym wyrównywanie różnic w jakości życia oraz zwiększanie aktywności zawodowej mieszkańców;
- wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;
- przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz ograniczanie skali wykluczenia transportowego;
- wzmocnienie oferty usług publicznych na poziomie lokalnym oraz zapewnienie dostępu do usług publicznych wyższego rzędu;
- rozwój kształcenia zawodowego na obszarach marginalizowanych;
- zwiększanie mobilności przestrzennej mieszkańców;
- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności oraz kreowania nowych miejsc pracy;
- wsparcie w zakresie pozyskiwania inwestorów i tworzenia zewnętrznych relacji biznesowych;
- budowa sieci współpracy w ramach subregionu (pod względem typów podmiotów, ale i w zakresie przestrzennym).

b) Obszar łagodzenia szczególnie negatywnych skutków restrukturyzacji sektora wydobywczo-energetycznego

Kryterium delimitacji:

Łagodzenie negatywnych skutków transformacji energetycznej dotyczyć będzie całego obszaru subregionu, przy czym szczególna uwaga skoncentrowana zostanie na obszarach, które w największym stopniu dotknięte zostaną restrukturyzacją sektora wydobywczo-energetycznego, tj. obszary, w których występuje znaczny udział terenów zdegradowanych lub koncentruje się znaczna liczba pracowników odchodzących z sektora wydobywczo-energetycznego, bądź w których istotny odsetek ogółu zatrudnionych stanowią osoby pracujące w sektorze.

Uzasadnienie:

Obszar silnie uzależniony od monokultury gospodarczej sektora wydobywczego i energetycznego, który na tle całego regionu pod względem środowiskowym charakteryzuje się obecnością zakładów emitujących najwięcej substancji zanieczyszczających, występowaniem terenów przekształconych działalnością górniczą oraz rozległymi lejami depresji wokół odkrywek, pod względem społecznym wyróżnia się problemami związanymi ze zwolnieniami pracowników sektora wydobywczo-energetycznego, i który napotyka na liczne inne problemy specyficzne dla regionów górniczych, związane z wydobyciem i wykorzystywaniem węgla w elektroenergetyce.

Kluczowy zakres interwencji:

- wsparcie na rynku pracy osób negatywnie dotkniętych transformacją energetyczną, w tym w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej;
- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w celu tworzenia miejsc pracy dla osób tracących pracę w sektorze wydobywczo-energetycznym i firmach powiązanych;
- włączenie społeczne osób dotkniętych transformacją w kierunku neutralności klimatycznej;
- przywracanie walorów użytkowych, funkcjonalnych i środowiskowych terenom pogórnym;
- odbudowa zasobów wodnych na obszarach zdegradowanych pod względem hydrologicznym w wyniku działalności górniczej;
- dywersyfikacja gospodarki, w szczególności poprzez rozwój przedsiębiorstw z sektora MŚP.

c) Obszar ochrony i zwiększania zasobów wodnych na obszarach o największych deficytach wody

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji ze względu na silne i ekstremalne zagrożenie suszą atmosferyczną, ekstremalne zagrożenie suszą rolniczą, silne zagrożenie suszą hydrologiczną, silne i umiarkowane zagrożenie suszą hydrogeologiczną oraz obniżenie poziomu wód powierzchniowych na skutek działalności kopalni odkrywkowych i powstania lejów depresyjnych.

Uzasadnienie:

Obszar wyróżnia się pod względem niskich zasobów wód powierzchniowych, co jest efektem m.in. uwarunkowań klimatycznych, niekorzystnego bilansu wodnego, ograniczonych hydrogeologicznych możliwości retencyjnych zlewni, niskiego poziomu retencji oraz udziału lasów i zadrzewień w strukturze użytkowania gruntów, a także działalności kopalni odkrywkowych i powstawania lejów depresyjnych. Skutkiem powyższych zjawisk jest występujące zjawisko suszy, stanowiące znaczący problem zarówno dla rozwoju gospodarczego, w tym m.in. funkcji rolniczych czy turystycznych, jak również zagrożenie dla zdrowia i warunków życia mieszkańców.

Kluczowy zakres interwencji:

- tworzenie i przywracanie retencji naturalnej, ze szczególnym uwzględnieniem retencji korytowej, oraz sztucznej retencji wód;
- ochrona lub zwiększanie retencji zlewniowej na użytkach rolnych;
- renaturyzacja cieków na obszarach pogórnich oraz rewitalizacja obszarów pogórnich w kierunku wodnym;
- odbudowa zasobów wodnych jezior;
- zachowanie i odtwarzanie ekosystemów wodnych, podmokłych, lasów, półnaturalnych łąk;
- zastosowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie wykorzystania wody deszczowej w miejscu opadu.

d) Obszar poprawy dostępności transportowej na obszarach o ograniczonej dostępności

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji ze względu na słabą dostępność transportem indywidualnym do ośrodka subregionalnego (powyżej 45 min.), słabą dostępność transportem indywidualnym do ośrodków powiatowych (powyżej 30 min.), brak dostępności do transportu kolejowego (brak stacji lub przystanku), brak lub słabą dostępność transportem autobusowym do ośrodka subregionalnego.

Obszar wyróżnia się pod względem niskiej dostępności transportowej do głównych ośrodków wzrostu w subregionie, co sprzyja jego marginalizacji społeczno-gospodarczej i przyczynia się do braku spójności subregionu w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

- modernizacja sieci dróg publicznych;
- modernizacja istniejących sieci kolejowych oraz budowa i modernizacja stacji i przystanków kolejowych;
- budowa linii kolejowej relacji Konin – Turek;
- budowa spójnego systemu dróg rowerowych zintegrowanych z transportem publicznym;
- budowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych oraz parkingów typu park&ride, kiss&ride, bike&ride w strategicznych lokalizacjach integrujących transport publiczny z transportem indywidualnym;
- optymalizacja połączeń transportu publicznego;
- wprowadzenie wspólnego biletu dla transportu publicznego;
- rozwój sieci dystrybucji paliw alternatywnych.

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji ze względu na istniejące procesy demograficzne związane ze zwiększaniem się liczby mieszkańców oraz wzrost zasobów mieszkaniowych.

Rozwój nowych atrakcyjnych zasobów mieszkaniowych w postaci zwartych struktur funkcjonalno-przestrzennych, z dostępem do podstawowych usług publicznych oraz terenów zieleni, przyczyni się do wzrostu atrakcyjności osadniczej subregionu i zminimalizowania negatywnych trendów demograficznych, zmniejszenia ekonomicznych kosztów urbanizacji, przy jednoczesnym wzroście jakości środowiska przyrodniczego i zachowaniu walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

- kształtowanie zwartych i wielofunkcyjnych struktur osadniczych;
- racjonalne przygotowanie terenów inwestycyjnych;
- stosowanie idei kompleksowego projektowania nowej zabudowy mieszkaniowej odpowiadającej na wyzwania społeczne;
- rozwój niskoemisyjnego i zasobooszczędnego budownictwa mieszkaniowego;
- rozwój nowoczesnych systemów infrastruktury technicznej, w tym elektroenergetycznych, ciepłowniczych, wodno-kanalizacyjnych, informatycznych;
- kształtowanie przestrzeni publicznych wysokiej jakości;
- zachowanie i kształtowanie terenów wolnych od zabudowy m.in. terenów zieleni pełniących funkcje korytarzy przewietrzających;
- rozwój usług podstawowych na poziomie lokalnym.

f) Obszar zwiększania i ochrony lesistości na obszarach szczególnie predysponowanych do zalesień

Kryterium delimitacji:

Obszar o szczególnym znaczeniu interwencji ze względu na niski poziom lesistości oraz przewagę gleb niskiej przydatności rolniczej.

Uzasadnienie:

Lasy odgrywają niezwykle istotną rolę w procesie łagodzenia zmian klimatu i pochłaniania CO₂ z atmosfery. Ponadto posiadają duże zdolności retencyjne, wpływają na ilość i częstotliwość opadów atmosferycznych, zapobiegają nadmiernemu spadkowi poziomu wód w rzekach w okresie suszy a także ograniczają erozję gleb i zmniejszają amplitudy temperatur powietrza, co przekłada się na warunki życia i przyczynia się m.in. do poprawy warunków dla rozwoju rolnictwa.

Kluczowy zakres interwencji:

- zachowanie istniejących kompleksów leśnych, przeciwdziałanie ich fragmentacji oraz zapewnienie ich łączności ekologicznej;
- prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej ze szczególnym uwzględnieniem zachowania różnorodności przyrodniczej;
- wyznaczenie terenów potencjalnych zalesień z uwzględnieniem m.in. przydatności rolniczej gleb;
- prowadzenie rekultywacji terenów pogórniczych w kierunku leśnym z wykorzystaniem rodzimych gatunków drzew.

VII. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

1. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Konieczność przygotowania *Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej 2040* została wskazana w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku* w ramach pakietu działań „Transformacja Wielkopolski Wschodniej” określonego w Celu strategicznym 4 *Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem*. W związku z zapisami, rolę koordynującą na dalszym etapie programowania (np. w związku z aktualizacją) i monitorowania przypisuje się Samorządowi Województwa Wielkopolskiego jako podmiotowi kreującemu politykę regionalną, m.in. poprzez działania Zarządu Województwa Wielkopolskiego (mającego do dyspozycji służby merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego i jednostki podległe) oraz różnych instytucji podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego, jak Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego, realizując politykę w duchu partycypacyjnego i zintegrowanego podejścia zorientowanego terytorialnie, uznaje za istotny element partnerstwo oraz dialog, które mają na celu aktywizację i partnerstwo władz samorządu terytorialnego różnych szczebli, społeczności lokalnych, sektora przedsiębiorstw czy administracji państwowej nakierowane na wspólne wspieranie rozwoju Wielkopolski Wschodniej. Ze względu na istnienie rozbudowanego systemu instytucjonalnego, służącego zarządzaniu i monitorowaniu strategii rozwoju województwa oraz innych dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym, które obejmują swoją tematyką także rozwój Wielkopolski Wschodniej, planuje się wykorzystać istniejący potencjał w tym zakresie, mając na uwadze prowadzenie skutecznych działań i osiąganie celów określonych w Strategii. Dla zapewnienia udziału szerokiego grona partnerów społecznych, gospodarczych i społeczeństwa obywatelskiego przewiduje się wykorzystanie potencjału **Wielkopolskiego Regionalnego Forum Terytorialnego** (tzw. monitoring partycypacyjny wskazany w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku*). Jego element może stanowić **Regionalne Forum Wielkopolski Wschodniej**, stanowiące platformę wymiany informacji, stworzoną na potrzeby systemu instytucjonalnego *Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Wielkopolski Wschodniej* oraz *Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040*. Bieżący dialog strategiczny realizowany będzie m.in. za pośrednictwem **Podkomitetu Monitorującego ds. Wielkopolski Wschodniej** (grupy roboczej ds. transformacji Wielkopolski Wschodniej przy Komitecie Monitorującym programu Fundusze Europejskie dla Województwa Wielkopolskiego 2021-2027), w skład którego wejdą przedstawiciele wybranych jednostek samorządowych z obszaru Wielkopolski Wschodniej, a także przedstawiciele organizacji i instytucji o charakterze gospodarczym, społecznym czy naukowym. Do dyskusji nad postępem realizacji Strategii wykorzystane będą także wnioski i postulaty zgłaszane w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania realizowanego na rzecz Regionalnej Inteligentnej Specjalizacji, do którego zalicza się przede wszystkim **Forum ds. Inteligentnych Specjalizacji**, będące ciałem o charakterze doradczo-opiniotwórczym, złożonym z przedsiębiorców, przedstawicieli świata nauki, władz publicznych oraz szerokiego grona uczestników innowacji, zaangażowanych we wdrażanie strategii RIS3, **Grupy Robocze Forum**, powołane w obszarach poszczególnych inteligentnych specjalizacji oraz **Wielkopolską Platformę Wodorową**, stanowiącą zespół opiniotwórczo-doradczy specjalizujący się w tematyce rozwoju energetyki opartej o wodór. Istotne będą także dane, wnioski i rekomendacje pochodzące z ekspertyz, badań i analiz tematycznych realizowanych przede wszystkim przez jednostkę ewaluacyjną i **Sieć Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego** (Sieć WROT)

Uzupełnieniem systemu mogą być instytucjonalne formy współpracy i uzgodnień, takie jak porozumienia terytorialne, tj. umowy określające w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju obszaru objętego tym porozumieniem, w tym np. przedsięwzięcia priorytetowe wynikające ze Strategii, istotne zwłaszcza z punktu widzenia społeczności lokalnych, zawierane między (1) Zarządem Województwa a lokalnymi jednostkami samorządu terytorialnego lub ich związkami, (2) przedstawicielami samorządu lokalnego z ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego, czy też (3) między lokalnymi JST bez udziału ministra czy zarządu województwa. Ponadto realizację Strategii wspierać będą instytucjonalne formy rozwoju terytorialnego i promujące partnerski model współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, jak np. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne związane ze środkami unijnymi, czy też Regionalne Instrumenty Finansowe, stanowiące narzędzie wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego przy pomocy tzw. instrumentów zwrotnych (pochodzących np. ze środków powracających z poprzednich perspektyw finansowych).

2. SYSTEM FINANSOWANIA

System finansowania Strategii, ze względu na szeroki zakres planowanej interwencji, wymaga montażu wielu strumieni środków finansowych.

Przyjmuje się, że wskazane w dokumencie działania będą realizowane z pomocą publicznych i prywatnych środków finansowych i instrumentów programowych dostępnych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności:

- budżet województwa,
- budżety samorządów powiatowych i gminnych,
- budżety samorządowych jednostek organizacyjnych,
- budżet państwa oraz państwowe fundusze celowe,
- inne instrumenty funkcjonujące w oparciu o środki publiczne np. instrumenty Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach oferty Grupy Polskiego Funduszu Rozwoju,
- fundusze z budżetu Unii Europejskiej, w tym w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 (w szczególności, dedykowany Wielkopolsce Wschodniej, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji),
- środki wycofane z instrumentów inżynierii finansowej w okresie 2007-2013 oraz instrumentów finansowych i pomocy zwrotnej w okresie 2014-2020, podlegające ponownemu wykorzystaniu w formie wsparcia zwrotnego,
- inne środki zagraniczne, jak środki Europejskiego Banku Inwestycyjnego czy Norweskiego Mechanizmu Finansowego,
- środki prywatne, w szczególności w zakresie zapewnienia wkładu własnego dla projektów wspartych ze środków UE czy w zakresie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Strategia ma być podstawą komplementarności i synergii wielu inicjatyw finansowych pochodzących z różnych sektorów. W tym kontekście dokument w poszczególnych aspektach i obszarach wskazuje na priorytety w zakresie finansowania kluczowych dla subregionu inicjatyw, umożliwiających najbardziej efektywną realizację nakreślonych celów rozwojowych. Środki na realizację jej celów nie będą jednak stanowiły odrębnego zasobu finansowego, tylko, w zależności od specyfiki przedsięwzięć, pochodzić będą m.in. z jednego ze wskazanych wyżej źródeł.

3. SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI

Skuteczność i postęp realizacji szczegółowych celów rozwojowych Wielkopolski Wschodniej będzie podlegać monitorowaniu i ewaluacji zgodnie z niniejszą koncepcją. Systematyczna obserwacja zmian zachodzących w Wielkopolsce Wschodniej umożliwi szybkie i elastyczne reagowanie na zmieniające się uwarunkowania, identyfikowanie problemów i zagrożeń w zakresie realizacji celów rozwojowych i ich przyczyn oraz wprowadzenie adekwatnych do sytuacji środków zaradczych.

Monitorowanie poziomu rozwoju Wielkopolski Wschodniej oraz stanu realizacji Strategii należy do kompetencji Zarządu Województwa Wielkopolskiego, a w jego imieniu zadania te realizować będzie właściwa komórka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Monitorowanie będzie ściśle powiązane z prowadzonym monitoringiem operacyjnym realizacji *celów Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku*, który przeprowadzany jest corocznie. Jego podstawą jest *Raport o stanie województwa*. Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie województwa, Raport podsumowuje realizację przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego polityk, programów, strategii, uchwał Sejmiku Województwa i budżetu obywatelskiego (*jeśli dotyczy*).

Monitorowanie odbywać się będzie przy ścisłej współpracy innych jednostek, w szczególności Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie, innych właściwych jednostek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (w tym m.in.: jednostki właściwej ds. rozwoju regionalnego), jednostek organizacyjnych samorządu województwa (m.in. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu), czy instytucji zajmujących się gromadzeniem lub przetwarzaniem danych (np. Urząd Statystyczny w Poznaniu). W obszarze monitorowania i ewaluacji konieczna jest także trwała współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego szczebla lokalnego z subregionu czy jednostkami monitorującymi krajowe programy operacyjne.

Monitorowaniu poziomu osiągnięcia celów Strategii będzie służył w szczególności zestaw wskaźników kontekstowych, który został przyjęty na poziomie celów strategicznych w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku*, z wydzieleniem ich wartości dla Wielkopolski Wschodniej (o ile to możliwe). W zastępstwie/uzupełniającą będą mogły być brane pod uwagę następujące wskaźniki, w możliwie najpełniejszym powiązane ze zintegrowanymi celami operacyjnymi Strategii:

Tabela ze wskaźnikami

CELE STRATEGICZNE	WSKAŹNIKI	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ BAZOWA 2020 rok	TREND 2020-2040
AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 1 000 ludności	os.	50,1	[spadek]
	Członkowie kół, klubów, sekcji kultury na 1 000 ludności	os.	18	[wzrost]
	Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	6,9	[spadek]
	Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy powyżej 24 miesięcy	os.	2 036	[spadek]
ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	szt.	978	[wzrost]
	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca	zł	3 620	[wzrost]
	Liczba udzielonych patentów podmiotom gospodarczym	szt.	6	[wzrost]
	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych	t/r	6 233 808	[spadek]
SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU, ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU	Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1 000 mieszkańców (wskaźnik „Floridy”)	os.	141	[stabilizacja]
	Długość ścieżek rowerowych	km	198	[wzrost]
	Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	%	54,3	[wzrost]
	Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem	%	0,37	[wzrost]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ponadto, z uwagi na przewidywane współfinansowanie ze środków europejskich znacznej części inwestycji rozwojowych tej części Wielkopolski, w monitorowanie *Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej 2040* będzie wpisywać się także przygotowanie sprawozdań z wdrażania Funduszy Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027. Informacja taka powstaje na podstawie analizy wskaźników monitorowanych w systemie teleinformatycznym WRPO oraz materiału przekazanego przez jednostki merytoryczne UMWW.

Należy również podkreślić udział Zarządu Województwa Wielkopolskiego w przygotowaniu wraz z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) sprawozdań z realizacji Kontraktu Programowego, przy współpracy z innymi jednostkami merytorycznymi, które przekazują informację zgodnie z fiskłą przygotowaną przez MFiPR. Podstawą sprawozdawczości Kontraktu Programowego w tym zakresie jest analiza realizacji inwestycji strategicznych wpisanych do Kontraktu.

Przewiduje się przeprowadzenie ewaluacji on-going, która powinna przypadać na środek okresu realizacji celów i osiągnięcia neutralności klimatycznej, tj. na rok 2030, oraz ewaluacji ex-post (w przypadku gdy rezultatem ewaluacji on-going nie będzie aktualizacja Strategii). Wykonawcą badań ewaluacyjnych będzie podmiot zewnętrzny, natomiast za zakres merytoryczny ewaluacji odpowiedzialny będzie właściwy departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. W przypadku ewaluacji on-going przeprowadzonej w 2030 r. zakłada się, że będzie odnosić się do lat 2022-2029. Zgodnie z przyjętymi założeniami uzupełnieniem dla raportu z ewaluacji on-going może być zaktualizowana lista przedsięwzięć priorytetowych w ramach realizacji Strategii w latach 2031-2040. Rekomendacje wypracowane w ramach badania mogą być uzupełniane przez bieżące monitorowanie i sprawozdawczość z realizacji dokumentu.

VIII. UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W PROCESIE PRZYGOTOWANIA PROJEKTU STRATEGII

Warunkiem uspołecznionego zaprogramowania rozwoju subregionu była ścisła współpraca Samorządu Województwa Wielkopolskiego, jednostek samorządu terytorialnego Wielkopolski Wschodniej, Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie, a także działających podmiotów gospodarczych i ich organizacji oraz sektora organizacji pozarządowych. Zgodnie z przyjętymi założeniami wszelkie prace związane ze Strategią rozwoju Wielkopolski Wschodniej 2040 realizowane były z uwzględnieniem szerokiej partycypacji społecznej, poczynając od etapu diagnostycznego, poprzez przygotowanie treści dokumentu aż po konsultacje Strategii i przyjęcie jej ostatecznej wersji. Prace z wykorzystaniem zaangażowania społeczeństwa, na zlecenie Zarządu Województwa Wielkopolskiego, koordynowane były przez ARR Transformacja Sp. z o.o. we współpracy z Wielkopolskim Biurem Planowania Przestrzennego w Poznaniu przy wsparciu merytorycznym eksperta naukowego – Pana Prof. Pawła Churskiego z Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM. Przyjęto, że tylko wspólnie wypracowany dokument, przy pełnym zaangażowaniu różnego rodzaju interesariuszy, ma szansę na efektywną i skuteczną realizację, przynosząc niewspółmierne korzyści dla całego subregionu, przy okazji pozwalając na wzrost poziomu kapitału społecznego oraz zwiększenie zaangażowania jak największej liczby mieszkańców w rozwój Wielkopolski Wschodniej.

W ramach prac nad Strategią wykorzystane zostały wyjątkowe doświadczenia subregionu w budowaniu i praktycznym wykorzystaniu uspołecznienia procesu strategicznego, uwzględniające konieczność bardzo poważnego potraktowanie opinii wszystkich interesariuszy: organizacji pozarządowych, związków zawodowych, środowisk gospodarczych i lokalnych samorządowców. Podejście takie wyróżniało dotąd Wielkopolskę Wschodnią nie tylko na poziomie całego kraju, ale i Europy. Zgodnie z nim za kluczowe przy Strategii uznano przyjęcie analogicznej ścieżki włączenia interesariuszy w proces twórczy, wykorzystującej ich siłę i potencjał, podobnie jak to było w przypadku prac nad programowaniem sprawiedliwej transformacji w latach 2019-2022, które to zaowocowały wspólnym wypracowaniem Koncepcji Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej (KSTWW), a następnie Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej (TPSTWW), ale przede wszystkim zintegrowaniem środowiska osób i instytucji, które za cel współpracy przyjęły sobie dobro subregionu. Należy przy tym podkreślić, iż wiele wniosków i postulatów wskazywanych w trakcie prac nad KSTWW i TPSTWW znalazło odzwierciedlenie również w treści niniejszego dokumentu.

Szczególną rolę w związku z uspołecznieniem całego procesu opracowywania Strategii pełnili różnego rodzaju interesariusze zaangażowani w prace Grup Roboczych Wielkopolski Wschodniej złożonych z osób reprezentujących rozmaite środowiska, w tym w jednostki samorządu terytorialnego, sferę nauki i edukacji oraz stronę gospodarczą i społeczną z subregionu. W trakcie pięciu kolejnych warsztatów przeprowadzonych w ww. formule (zorganizowanych kolejno 17 grudnia 2021, 21 stycznia 2022, 23 lutego 2022, 7 kwietnia 2022 i 26 maja 2022) przygotowano odpowiedzi na kluczowe pytania diagnostyczne, tj. jaka i dla kogo powinna być Strategia, oraz opracowano propozycje zapisów dotyczących poszczególnych jej elementów – od kluczowych wyzwań rozwojowych, poprzez wizję, cele strategiczne i zintegrowane cele operacyjne, kierunki interwencji i planowane działania, aż po podejście do wymiaru terytorialnego, systemu zarządzania Strategią oraz do przedsięwzięć priorytetowych.

Ważnym elementem uspołecznienia prac nad Strategią było również przeprowadzenie w dniu 27 stycznia 2022 roku Obywatelskiego Wystłuchania Publicznego dotyczącego przyszłości rozwoju Wielkopolski Wschodniej w obliczu transformacji energetycznej, społecznej i gospodarczej. W jego ramach zaprezentowano wypracowaną przez ekspertów diagnozę strategiczną Wielkopolski Wschodniej (przekazującą rzetelną wiedzę na temat stanu i zmian poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu Wielkopolski Wschodniej na tle jego otoczenia), a następnie poszczególni uczestnicy reprezentujący różne środowiska mieli okazję wymienić się poglądami, opiniami, rekomendacjami czy obawami związanymi z przyszłością subregionu Wielkopolski Wschodniej, z których część została uwzględniona w dokumencie Strategii. Do udziału w wydarzeniu zgłosiło się 120 osób, z czego prawie połowa w charakterze „Mówców”. Dodatkowo poszczególne wystąpienia obserwowane były na kanałach społecznościowych oraz na platformie youtube, gdzie w momencie przeprowadzenia wystłuchania odnotowano ponad 400 wyświetleń. Głównym celem wydarzenia było jak najszersze zaangażowanie w debatę społeczeństwa obywatelskiego, dzięki czemu możliwe stało się uzyskanie nieznanych wcześniej opinii i informacji. Zgodnie z ideą obywatelskiego wystłuchania publicznego wszystkie wypowiedzi uczestników wystłuchania zostały dokładnie przeanalizowane podczas dalszych prac diagnostycznych i strategicznych związanych z programowaniem rozwoju subregionu, co pozwoliło na wyznaczenie dodatkowych wyzwań i celów rozwojowych.

Kolejnym elementem uspołecznienia procesu przygotowania Strategii były konsultacje robocze propozycji zapisów wypracowanej treści opisu celów Strategii, przeprowadzone w dniach 14-28 kwietnia 2022 r. w gronie interesariuszy z Grup Roboczych Wielkopolski Wschodniej. W odpowiedzi na informację o konsultacjach, ogłoszoną w trakcie warsztatów w dniu 7 kwietnia 2022 r. oraz przekazaną w formie mailowej wszystkim uczestnikom Grup Roboczych zgłoszono łącznie 82 uwagi, z których 52 zostały w całości lub części uwzględnione w treści opisu celów Strategii. Równolegle do konsultacji opisu celów Strategii, korzystając z rozszerzonego sposobu dotarcia do interesariuszy z subregionu (uwzględniającego nie tylko ogłoszenie na warsztatach Grup Roboczych Wielkopolski Wschodniej i informację mailową do wszystkich uczestników Grup Roboczych, ale także publikację informacji w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz na stronie www.arrtransformacja.org.pl), ogłoszono nabór propozycji przedsięwzięć priorytetowych dla rozwoju Wielkopolski Wschodniej oraz oczekiwań względem administracji centralnej, niezbędnych w zakresie osiągnięcia celów rozwojowych Wielkopolski Wschodniej. W terminie od 14 kwietnia do 5 maja 2022 r. 23 podmioty zgłosiły 65 propozycji przedsięwzięć priorytetowych, które po szczegółowej analizie, weryfikacji i integracji pozwoliły na zdefiniowanie 7 pakietów przedsięwzięć priorytetowych wskazujących na strategiczne potrzeby subregionu. W identycznym terminie 4 interesariuszy zgłosiło 14 oczekiwań względem administracji centralnej, które na dalszym etapie prac przeformułowano w 13 rekomendacji dla poziomu krajowego.

Kluczowym, a zarazem ostatnim etapem udziału społeczeństwa w ramach prac związanych z opracowaniem i przyjęciem dokumentu były przeprowadzone w dniach od 21 września do 13 października 2022 r. konsultacje projektu Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej 2040 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. W ich ramach społeczeństwo poprzez udostępniony Formularz zgłaszania uwag i wniosków uzyskało możliwość zapoznania się ze Strategią i Prognozą oraz wypowiedzenia się nt. wskazanych dokumentów. Zaproszenie do udziału w konsultacjach przekazane zostało uczestnikom spotkania inauguracyjnego konsultacje społeczne obu dokumentów zorganizowanego w dniu 19 września br., a także za pośrednictwem ogłoszenia w prasie, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego i na tablicy ogłoszeń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, czy informacji zamieszczonych na stronach internetowych www.arrkonin.org.pl, www.arrtransformacja.org.pl, Urzędu Miasta Konina oraz na stronach internetowych czy w mediach społecznościowych starostw powiatowych subregionu konińskiego. Projekt Strategii wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko zostały także wyłożone do publicznego wglądu w terminie od 21 września do 13 października 2022 r. w siedzibie Departamentu Polityki Regionalnej UMWW w Poznaniu oraz ARR Transformacja Sp. z o.o. w Koninie. We wskazanym terminie nie wpłynęły jakiegokolwiek uwagi czy wnioski do projektu Strategii ani do Prognozy oddziaływania na środowisko.

ZAŁĄCZNIK – PRZEDSIĘWZIĘCIA PRIORYTETOWE

Wyrazem operacjonalizacji Strategii oraz stosowanego na poziomie krajowym podejścia projektowego są wypracowane z lokalnymi interesariuszami przedsięwzięcia priorytetowe⁵, mające charakter zintegrowany i będące wyborem strategicznym podyktowanym zidentyfikowanymi potrzebami subregionu. Przedsięwzięcia te wyróżnia ponadlokalny charakter, integracja projektów zgłoszonych z poziomu lokalnego, przewidywany termin realizacji do 2030 r., a także realizacja przez kilku partnerów z subregionu czy konieczność udziału/wyznaczenia na etapie realizacji podmiotu czuwającego nad całością projektu. Dzięki wskazaniu przedsięwzięć najważniejszych dla subregionu Strategia łączy w sobie wymiar strategiczny z operacyjnym, wskazując przedsięwzięcia wokół których interesariusze z subregionu konińskiego (a także działający na jego rzecz podmioty spoza subregionu) w horyzoncie najbliższej dekady będą koncentrować swoją aktywność programową, finansową i organizacyjną, dążąc tym samym do osiągnięcia wskazanej wizji i celów rozwoju.

Nazwa przedsięwzięcia	1. Rozwinięte i dostępne usługi społeczne
Cel strategiczny	AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI
Uzasadnienie	Istotna dla rozwoju subregionu jest poprawa dostępności do podstawowych dóbr i usług społecznych, której brak często wpływa m.in. na skalę ubóstwa i wykluczenia w subregionie. Zatem przedsięwzięcie wspierać będzie kompleksowo osoby i rodziny zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym m.in. poprzez zwiększenie dostępu do różnych form pomocy, w tym usług społecznych, szczególnie w miejscu zamieszkania. Wspierane będą produkty i usługi skierowane m.in. do osób z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi czy seniorów, pozwalające im na aktywne i godne starzenie. W tym zakresie ważne będzie dalsze wspieranie zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Inwestycje w zakresie pomocy społecznej, w tym rozwijanie infrastruktury centrów usług społecznych, środowiskowych centrów zdrowia psychicznego, dziennych ośrodków wsparcia, mieszkań chronionych i wspomaganych czy przygotowania kadr do świadczenia usług opiekuńczych, m.in. na terenie gmin Kawęczyn, miasto Konin, Stare Miasto i miasto Turek Zadanie 2. Wsparcie zmiany społecznej w Wielkopolsce Wschodniej w wyniku transformacji energetycznej prowadzonej przez ROPS w Poznaniu, w szczególności na obszarze gmin powiązanych z sektorem wydobywczo-energetycznym Zadanie 3. Wdrażanie innowacji społecznych Zadanie 4. Wzmocnienie potencjału i zaangażowania podmiotów ekonomii społecznej w rozwiązywanie problemów

Nazwa przedsięwzięcia	2. Nowe miejsca pracy w subregionie
Cel strategiczny	AKTYWNE, ŚWIADOME I WŁĄCZAJĄCE SPOŁECZEŃSTWO TWORZĄCE WSPÓLNOTĘ WARTOŚCI
Uzasadnienie	Zgodnie z wizją Wielkopolska Wschodnia stać się ma subregionem przyjaznym do pracy i zachęcającym do wiązania z nim swojej przyszłości. W tym celu kluczowe jest tworzenie nowych, stałych i dobrze płatnych miejsc pracy oraz dostosowanie istniejących do nowych uwarunkowań, co jest jednym z trudniejszych wyzwań zarówno w sensie ekonomicznym, jak i społecznym. W trakcie prac nad Strategią dominowała opinia, że prozatrudnieniowa polityka społeczno-gospodarcza sprzyjająca tworzeniu nowych i wysokiej jakości miejsc pracy stanowić powinna w najbliższych latach jeden z ważniejszych priorytetów działalności różnych podmiotów. Niezbędne jest w tym celu przeniesienie większego akcentu w kierunku promowania produktywnego zatrudnienia i budowania zintegrowanej prozatrudnieniowej strategii – odejście od myślenia w zakresie zatrudnienia jako „reszty” procesów gospodarczych. Tworzenie miejsc pracy oraz wzmocnienie istniejących musi mieć charakter kompleksowy, tj. należy podejmować działania i uruchamiać instrumenty na wielu współzależnych płaszczyznach. Zasada ta przyświeca niniejszej Strategii, natomiast w przedsięwzięciu zgodnie ze zgłaszanymi postulatami skupiono się na kilku kluczowych elementach.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Pomoc w poszukiwaniu pracy dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, świadczona w szczególności przez Powiatowe Urzędy Pracy Zadanie 2. Podnoszenie i zmiana kwalifikacji lub kompetencji mieszkańców, w tym pracowników podmiotów dostosowujących swoją działalność do zmian zachodzących w gospodarce subregionu Zadanie 3. Aktywizacja zawodowa pracowników tracących dotychczasowe zatrudnienie, w tym w sektorze wydobywczo-energetycznym i branżach powiązanych Zadanie 4. Wspieranie przedsiębiorstw w tworzeniu nowych i atrakcyjnych miejsc pracy oraz samozatrudnienia, w szczególności w kluczowych branżach subregionu

.....
5 Lista i zakres przedsięwzięć priorytetowych stanowią zbiór otwarty. Na etapie wdrażania Strategii nie wyklucza się wyznaczenia innych przedsięwzięć priorytetowych czy modyfikacji/uzupełniania przedsięwzięć ujętych w Strategii, co nie będzie wymagać aktualizacji dokumentu.

Nazwa przedsięwzięcia 3. Turystyka aktywna subregionu, w tym na obszarach pokopalnianych	
Cel strategiczny ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU	
Uzasadnienie	Samorządy wchodzące w skład Wielkopolski Wschodniej identyfikują swój potencjał rozwojowy poprzez posiadany potencjał przyrodniczy czy dziedzictwo kulturowe. Stwarza to warunki do rozwoju turystyki aktywnej. Uwzględniając powyższe, a także biorąc pod uwagę, że przez obszar Wielkopolski Wschodniej przebiega Nadwarciański Szlak Rowerowy czy jeden z korytarzy ponadregionalnych tras rowerowych wypracowany przez Zespół ds. mobilności rowerowej przy Konwencie Marszałków Województw RP, obszar subregionu ma szczególnie korzystne warunki do rozwoju turystyki rowerowej. W związku z tym istotne jest przygotowanie i realizacja spójnej koncepcji sieci tras rowerowych, aby doprowadzić do wzrostu wykorzystania roweru jako ekologicznego środka transportu na potrzeby turystyki długodystansowej czy codziennych podróży oraz rozbudowy ogólnodostępnych miejsc rekreacji wokół tras rowerowych. Oferta turystyczna Wielkopolski Wschodniej powinna opierać z jednej strony na wykorzystaniu obecnie posiadanych potencjałów turystycznych, ale i wypracowaniu nowych, m.in. w wyniku rewitalizacji obszarów pogórnich (poprzez przywracanie na nich walorów przyrodniczych, a także nadanie im nowych funkcji turystycznych). Realizacja przedsięwzięcia istotna będzie w szczególności w następującym SOW: Obszar rozwoju różnych form turystyki w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Wypracowanie koncepcji rozwoju produktów turystycznych subregionu. Przewidywany zakres zadania: – wyznaczenie subregionalnych produktów turystycznych – realizacja projektów wynikających z wypracowanej koncepcji, w tym na obszarach pogórnich, m.in. w gminach Brudzew, Kleczew, Przykona, Skulsk
	Zadanie 2. Przygotowanie spójnej koncepcji subregionalnej sieci tras rowerowych i jej realizacja. Przewidywany zakres zadania: – wytyczenie subregionalnej sieci tras rowerowych – budowa/modernizacja nowych ścieżek rowerowych czy przygotowanie nawierzchni części dróg do potrzeb ruchu rowerowego, m.in. w gminach Brudzew, Ostrowite, Łądek, miasto Słupca, Przykona, Skulsk, Słupca, Stare Miasto, Wilczyn, Wierzbinek, Zagórów – oznakowanie tras rowerowych – budowa infrastruktury towarzyszącej, w tym miejsc obsługi rowerzystów, miejsc rekreacji czy odpoczynku dla rowerzystów
Nazwa przedsięwzięcia 4. Podnoszenie zdolności do przyciągania biznesu dla nowej przyszłości subregionu (tereny inwestycyjne, transport intermodalny i usługi logistyczne, kadry)	
Cel strategiczny ZDYWERSYFIKOWANA I INNOWACYJNA GOSPODARKA NEUTRALNA DLA KLIMATU	
Uzasadnienie	Wielkopolska Wschodnia m.in. ze względu na niekorzystne od lat procesy społeczno-gospodarcze, cechuje się niskim poziomem przedsiębiorczości i atrakcyjności inwestycyjnej. Zdolność do przyciągania biznesu jest jednym z czynników sprzyjających rozwojowi gospodarki, tworzeniu miejsc pracy, a co za tym idzie zmniejszaniu bezrobocia. Jednym z kluczowych sposobów w tym zakresie jest przygotowanie kompleksowej oferty terenów inwestycyjnych, tj. stworzenie przestrzeni do przyszłych inwestycji, a także wszechstronny i zintegrowany rozwój infrastruktury sektora Transport-Spedycja-Logistyka, tj. w oparciu o jeden z potencjałów gospodarczych wykorzystujących rentę lokalizacyjną. Przedsięwzięcie powinno być realizowane na obszarze całego subregionu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, które są szczególnie atrakcyjne pod względem inwestycyjnym, m.in. w każdym mieście powiatowym (lub w jego bliskim sąsiedztwie) czy na obszarach o dobrej dostępności transportowej, w tym w następujących SOW: Obszar wzmacniania rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych znaczenia ponadlokalnego miast powiatowych czy Obszar szczególnego wykorzystania dobrej ponadregionalnej dostępności transportowej dla rozwoju gospodarczego. Z punktu widzenia potrzeb nowoczesnej gospodarki Wielkopolski Wschodniej w kontekście zachodzących zmian na rynku pracy i przemian demograficznych oraz przyciągania biznesu istotne jest również kształcenie zawodowe. Spodziewanym efektem realizacji tego przedsięwzięcia powinien być wzrost gospodarczy subregionu, przedsiębiorczości i zatrudnienia.

Nazwa przedsięwzięcia 4. Podnoszenie zdolności do przyciągania biznesu dla nowej przyszłości subregionu (tereny inwestycyjne, transport intermodalny i usługi logistyczne, kadry)	
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Kompetentne kadry dla subregionalnej gospodarki Przewidywany zakres zadania: – opracowanie strategii kształcenia i szkolenia zawodowego Wielkopolski Wschodniej, stanowiącej ważny element dla wszystkich podejmowanych działań w obszarze kształcenia zawodowego - w jej wypracowaniu istotny udział odegra Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie – realizacja działań w zakresie szkolnictwa zawodowego wpisujących się w niniejszą Strategię oraz strategię kształcenia i szkolenia zawodowego subregionu, w tym rozwój studiów o profilu praktycznym i form kształcenia ustawicznego dostosowanych do potrzeb Wielkopolski Wschodniej
	Zadanie 2. Przygotowanie, w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Wielkopolsce Wschodniej oraz tworzenie stref przemysłowych, m.in. na terenie gmin Brudzew, Kawęczyn, Sompolno, Stare Miasto czy miasto Konin, w tym: – uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych – uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, telekomunikacyjną, energetyczną – budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego – budowa, rozbudowa lub modernizacja innej wyspecjalizowanej infrastruktury technicznej na terenach inwestycyjnych
	Zadanie 3. Budowa terminala intermodalnego w Koninie
	Zadanie 4. Rozwój bocznic kolejowych i centrów logistycznych oraz poprawa dostępu do nich
Nazwa przedsięwzięcia 5. Woda dla Wielkopolski Wschodniej	
Cel strategiczny	SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU
Uzasadnienie	W przypadku Wielkopolski Wschodniej niezwykle istotne są działania w zakresie zrównoważonej gospodarki zasobami wodnymi mającymi na celu zwiększenie zasobów wodnych, przeciwdziałanie suszy oraz zapewnienie mieszkańcom i gospodarce (w tym rolnictwu) dostępu do wysokiej jakości wody (osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód). Istotna w przypadku subregionu jest koncentracja m.in. na działaniach zwiększających retencję, odbudowie zasobów wodnych na terenach przekształconych działalnością górniczą, rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury na obszarach zurbanizowanych i wiejskich czy inwestycjach dotyczących sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Kluczowe w tym zakresie będą działania podejmowane przez PGW Wody Polskie, spółki wodne i gminy, a także Lasy Państwowe i GK ZEPAK. Przedsięwzięcie ściśle związane jest z SOW: Obszar ochrony i zwiększania zasobów wodnych na obszarach o największych deficytach wody.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Zwiększenie retencji i odbudowa zasobów wodnych terenów pogórnich na obszarze Wielkopolski Wschodniej przez PGW Wody Polskie Przewidywany zakres zadania: – poprawa retencyjności Teleszyny górnej – poprawa stosunków wodnych poprzez dostosowanie profilu podłużnego i przekroju poprzecznego rzek Kaczki i Trzemszy wraz z budowlami i kanałami łączącymi – zwiększenie retencji Teleszyny środkowej poprzez konserwację koryta Teleszyny środkowej wraz z budową progów / jazów spowalniających odpływ – konserwacja koryta Strugi Janiszewskiej z Kanałem Pasywnym, rz. Kiełbaski od rz. Warta do ujścia Strugi Janiszewskiej – odbudowa koryt Janówki i Kiełbaski Małej – wykonanie przebudowy budowli rozrządowej w m. Przykona wraz z progiem na wlocie do Kanału Teleszyna- Kiełbaska – poprawa retencyjności Teleszyny dolnej poprzez konserwację koryta Teleszyny dolnej wraz z budową jazów spowalniających odpływ wód

Nazwa przedsięwzięcia	5. Woda dla Wielkopolski Wschodniej
	– zwiększenie retencji rzeki Topiec poprzez konserwację koryta rzeki Topiec wraz z budową jazów spowalniających odpływ wód – renaturyzacja cieków na obszarach pogórnich w zlewni rzeki Teleszyny i Kiełbaski – budowa telemetrycznej sieci monitoringowej umożliwiającej śledzenie zmian stanów wody w zbiornikach i rzekach położonych w zlewni Teleszyny, Kiełbaski, Topca i Strugi Spicimierskiej – odbudowa zasobów wodnych i poprawa stanu hydrologicznego zlewni rzeki Warcicy – budowa przelewowego ujęcia grawitacyjnego zasilającego Warcicę wodami rzeki Warty wraz z kanałem doprowadzającym – zwiększenie zdolności retencyjnych rzeki Warcicy – poprawa retencyjności Kanału Grójeckiego – zwiększenie retencji jezior w zlewni Lisewki – odbudowa zasobów wodnych górnej Noteci – odbudowa zasobów wodnych jezior Pojezierza Gnieźnieńskiego – renaturyzacja cieków na obszarach pogórnich w zlewni Biskupiej Strugi – poprawa retencyjności jezior zlewni Meszny – zwiększenie retencji i ochrony przeciwpowodziowej środkowej Warty – odbudowa zasobów wodnych zlewni Noteci, jez. Zakrzewek i Kanału Grójeckiego w strefie oddziaływania leja depresji zalewanej odkrywki Lubstów – budowa instalacji OZE zasilającej system przerzutu wód do zbiornika Józwin – budowa telemetrycznej sieci monitoringowej umożliwiającej śledzenie zmian stanów wody w zbiornikach i rzekach położonych w zlewni Biskupiej Strugi, Kan. Grójeckiego, Meszny, Kan. Ostrowo-Gopło, Noteci i Małej Noteci i Panny
	Zadanie 2. Rozwój zbiorczej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w gminach Wielkopolski Wschodniej, m.in. w gminach Babiak, Brudzew, Golina, Kawęczyn, Łądek, Przykona, Rychwał
	Zadanie 3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków przy budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych
	Zadanie 4. Rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury na obszarach zurbanizowanych i wiejskich

Nazwa przedsięwzięcia 6. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej	
Cel strategiczny	SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU
Uzasadnienie	Wielkopolska Wschodnia należy do obszarów o dobrej dostępności komunikacyjnej, jednak odznacza się w części niską jakością jego poszczególnych elementów czy słabo rozbudowanym systemem komunikacji kolejowej. Poprawa infrastruktury drogowej spowoduje wzrost atrakcyjności subregionu dla inwestorów, usprawni funkcjonowanie przedsiębiorstw czy poprawi warunki życia mieszkańców. W celu poprawy spójności komunikacyjnej istotny jest również rozwój zintegrowanego proekologicznego transportu publicznego w subregionie poprzez odpowiednie dostosowanie dotychczasowego subregionalnego systemu transportu zbiorowego do zmieniających się uwarunkowań. Rozwój transportu zbiorowego ma szczególne znaczenie dla SOW: Obszar wzmacniania rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych obszarów zmarginalizowanych.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Niskoemisyjny transport publiczny Wielkopolski Wschodniej Przewidywany zakres zadania realizowanego przez główne ośrodki wzrostu subregionu, a także Miejski Zakład Komunikacji w Koninie oraz Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej S.A. w Koninie: – zakup autobusów wodorowych i elektrycznych – budowa węzłów przesiadkowych oraz systemu ścieżek rowerowych prowadzących do węzłów – budowa stacji tankowania wodorem oraz ładowania elektrycznego dla autobusów – budowa i wyposażenie centrum serwisowego dla autobusów, – prowadzenie kampanii nt. mobilności i edukacji ekologicznej
	Zadanie 2. Budowa linii kolejowej Konin – Turek
	Zadanie 3. Rozwój infrastruktury drogowej łączącej centra rozwoju z drogami wyższego rzędu, odcinki dróg prowadzące do siedzib gmin i powiatów, terenów inwestycyjnych czy miejsc turystycznych, a także budowa obwodnic czy przepraw mostowych, m.in. na obszarze gmin Dobra, Olszówka, Kleczew, Kramsk, Rzgów, miasto Konin, miasto Koło i miasto Turek
Nazwa przedsięwzięcia 7. Czysta energia i powietrze dla Wielkopolski Wschodniej	
Cel strategiczny	SPÓJNA I ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ DO ZAMIESZKANIA I WYPOCZYNKU ODPORNA NA ZMIANY KLIMATU
Uzasadnienie	W zakresie poprawy jakości powietrza kluczowe jest podejmowanie działań zawartych w programach ochrony powietrza. Realizowane będą inicjatywy mające na celu ograniczenie niskiej emisji z sektora bytowo-komunalnego, w tym poprzez wymianę niskosprawnych kotłów na paliwa stałe na kotły niskoemisyjne czy poprzez termomodernizację budynków. Ograniczane będzie zużycie węgla w mikście energetycznym subregionu, a także rozwijana będzie energetyka rozproszona oparta o alternatywne źródła energii, w tym w szczególności o wodór. Istotną rolę w tym zakresie pełnić będą istniejące, jak i nowotworzone klastry energii czy spółdzielnie energetyczne.
Kluczowe zadania podejmowane w ramach przedsięwzięcia priorytetowego	Zadanie 1. Wzrost wykorzystania OZE w Wielkopolsce Wschodniej Przewidywany zakres zadania: – budowa nowych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepłej wykorzystujących OZE czy zielony wodór, m.in. na obszarze gmin Brudzew, Kawęczyn, Kazimierz Biskupi, miasto Turek, Przykona, Rychwał, Rzgów, Wierzbin, miasto Konin – tworzenie i rozwój klastrów energii czy spółdzielni energetycznych, m.in. na obszarze gmin Rychwał, Skulsk, Wilczyn
	Zadanie 2. Czyste powietrze z Wielkopolsce Wschodniej Przewidywany zakres zadania: – podłączanie budynków do systemu sieci ciepłowniczej, m.in. na obszarze głównych miast subregionu – zastąpienie aktualnie używanych starych źródeł ciepła na nowe źródła ciepła o wyższej sprawności wytwarzania ciepła i o wyższych parametrach technicznych, m.in. na obszarze głównych miast subregionu oraz gmin z przekroczeniami norm jakości powietrza – termomodernizacja budynków wraz z wymianą nieefektywnych źródeł ciepła, m.in. na obszarze gmin Brudzew, Przykona czy miasta Konin

SPIS RYCIN

1) Wielkopolska Wschodnia na tle województwa wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

2) Podział administracyjny Wielkopolski Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

3) Liczba ludności i struktura ludności według płci w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

4) Gęstość zaludnienia w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

5) Indeks starości w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

6) Ekonomiczne grupy wieku ludności w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

7) Indeks starości w gminach – prognoza dla 2030 roku

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

8) Sytuacja demograficzna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

9) Typologia demograficzna gmin według J. W. Webba

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

10) Migracje z Ukrainy w powiatach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie strony www.dane.gov.pl z dnia 24 kwietnia 2022 roku

11) Usługi dla seniorów na tle procesów demograficznych w powiatach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS, Obserwatorium Integracji Społecznej, Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2020, Poznań 2021, GUS 2017, Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa

12) Usługi dla najmłodszych na tle liczby dzieci w wieku 1 – 3 lata w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych z rejestru PESEL oraz rejestru na stronie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej www.empatia.mpips.gov.pl/web/piu/mapa-zlobkow-i-klubow-dzieciacych, marzec 2022 r.

13) Pomoc społeczna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

14) Infrastruktura społeczna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

15) Infrastruktura społeczna w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

16) Fundacje i stowarzyszenia. Organizacje Pożytku Publicznego w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

17) Fundacje i stowarzyszenia w gminach. Organizacje Pożytku Publicznego w powiatach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

18) Gęstość zaludnienia terenów osadniczych w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS i Ewidencji Gruntów i Budynków

19) Rozwój mieszkalnictwa w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz badania „Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowanego przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

20) Warunki mieszkaniowe w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

21) Zasoby mieszkaniowe najnowsze w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

22) Gospodarka wodno-ściekowa w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

23) Gospodarka wodnościekowa w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

24) Powiązania transportowe Wielkopolski Wschodniej na tle województwa wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, PKP PLK S.A. oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE

25) System transportowy w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, PKP PLK S.A., Wielkopolskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich

26) Natężenie ruchu w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Generalnego Pomiaru Ruchu 2020 / 2021

27) Samochody osobowe i infrastruktura rowerowa w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

28) Samochody osobowe według wieku w powiatach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

29) Transport autobusowy

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

30) Dostępność transportowa

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych na stronie www.e-podroznik.pl, www.google.com/maps oraz PKP PLK S.A.

31) Dochody i wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

32) Struktura dochodów budżetów gmin w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

33) Struktura wydatków budżetów gmin w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

34) Podmioty gospodarki narodowej ogółem w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

35) Podmioty gospodarki narodowej ogółem w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych bazy REGON 2020

36) Podmioty gospodarki narodowej zatrudniające 250 osób i więcej w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

37) Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 ludności w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

38) Podmioty gospodarki narodowej na 10 000 ludności w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

39) Inwestorzy zagraniczni w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych GUS, BDL oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

40) Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach

41) Udział obszarów rolniczych w powierzchni ogółem w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie badania „Analiza różnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowanego przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

42) Energia wiatru w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie Przeglądu zasobów odnawialnych źródeł energii w województwie wielkopolskim

43) Energia słońca w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Wielkopolskiego do 2030 r. na podstawie Monografia Odnawialne źródła energii szansą dla Wielkopolski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2016

44) Energia geotermalna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie Atlasu Zasobów Geotermalnych na Niżu Polskim, Formacje Mezozoiku, Kraków 2006

45) Rynek pracy w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

46) Pracujący według sekcji PKD w powiatach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

47) Pracujący w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

48) Zatrudnieni w GK ZEPAK w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie GK ZEPAK

49) Iloraz przepływów / Dojazdy do pracy

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

50) Walory kulturowe w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+”; Poznań, marzec 2019 r.

51) 51. Zasoby dziedzictwa kulturowego

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa na stronie www.dane.gov.pl z dnia 31 stycznia 2022 roku

52) Obszary prawnie chronione w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

53) Formy ochrony przyrody i walory krajobrazowe w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody ze strony www.geoserwis.gdos.gov.pl i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz projektu Audytu krajobrazowego województwa wielkopolskiego; Poznań, czerwiec 2022 r.

54) Zieleń urządzona w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS

55) Zielona i błękitna infrastruktura w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie badania „Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowanego przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

56) Zasoby leśne w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Banku Danych o Lasach

57) Lesistość w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych BDL GUS oraz publikacji „Wielkopolska Wschodnia w ujęciu statystycznym 2020” opracowanej pod kierunkiem Artura Owczarkowskiego wraz z Zespołem autorskim na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu, Poznań, grudzień 2021 r.

58) Zasoby wodne i obszary zagrożenia powodziowego w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

59) Susza hydrologiczna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

60) Susza hydrogeologiczna w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie danych Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

61) Leje depresji w Wielkopolsce Wschodniej

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie Mapy Hydrogeologicznej Polski 1 : 50 000 Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego

62) Tereny zdegradowane w gminach

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie badania „Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowanego przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.

63) Typy rozwoju społeczno-gospodarczego w układzie gmin

Źródło: opracowanie własne WBPP w Poznaniu na podstawie badania „Analiza zróżnicowania społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej” opracowanego przez prof. dr hab. Pawła Churskiego z Zespołem w ramach realizacji zamówienia ARR Transformacja Spółka z o. o. z siedzibą w Koninie; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Studiów Regionalnych i Lokalnych; Poznań, marzec 2022 r.